

Tidlig innsats

Sokndal kommune, 2022

INNHOOLD

Oppdraget.....	5
Sammendrag	6
Rådmannens kommentar.....	11
1 Innledning.....	13
1.1 Formål og problemstillinger.....	13
1.2 Tidlig oppdagelse og tidlig innsats.....	13
1.3 Revisjonskriterier	14
1.4 Avgrensninger og metode	15
1.4.1 Avgrensning	15
1.4.2 Metode.....	15
2 Organisering	16
3 Tidlig innsats i barnehagen	18
3.1 Revisjonskriterier	18
3.2 Statistikk	19
3.3 Planer, kompetanseutvikling og samarbeid.....	22
3.3.1 Overordnede planer og rutiner	22
3.3.2 Kompetanseutvikling	23
3.3.3 Organisering og samarbeid	25
3.4 Barnehagenes rutiner	25
3.5 Arbeid med tidlig oppdagelse	27
3.5.1 Frøyland gårdsbarnehage	27
3.5.2 Øyno FUS.....	28

3.5.3	Ansattes vurdering av egen kompetanse.....	28
3.6	Fra bekymring til handling.....	30
3.7	Handling og tiltak i barnehagene	34
3.7.1	Frøyland gårdsbarnehage	34
3.7.2	Øyno FUS.....	36
3.7.3	Evaluering og dokumentering av tiltak.....	37
3.8	Samarbeid/bistand	39
3.8.1	PPT	40
3.8.2	Familiens hus	40
3.8.3	Spesialpedagogene	41
3.9	Utfordringer.....	41
3.9.1	Barnehagetilbudet	41
3.9.2	Barrierer for tidlig innsats	42
3.10	Vurdering og konklusjon	44
3.11	Anbefalinger.....	47
4	Tidlig innsats i skolen.....	48
4.1	Revisjonskriterier	48
4.2	Statistikk.....	49
4.3	Planer, kompetanseutvikling og samarbeid.....	53
4.3.1	Virksomhetsplan og utviklingsplan	53
4.3.2	Budsjett- og økonomiplan 2021-2024	53
4.3.3	Kompetanseutvikling	54
4.3.4	Organisering.....	56
4.4	Rutiner for tidlig innsats.....	58
4.5	Tidlig oppdagelse	58
4.5.1	Kartlegging.....	58
4.5.2	Kompetanse.....	60
4.6	Fra bekymring til handling.....	62

4.7 Tiltak.....	65
4.7.1 Dokumentasjon og evaluering av tiltak	68
4.8 Samarbeid/bistand	68
4.8.1 Bistand fra PPT	69
4.9 Utfordringer.....	70
4.9.1 Overgang barnehage-skole.....	71
4.9.2 Tidlig intervensjon	72
4.10 Konklusjon og vurdering	73
4.11 Anbefalinger:.....	76
Vedlegg	77

OPPDRAGET

Bestilling:

Kontrollutvalget i Sokndal kommune bestilte 26.04.2021 en forvaltningsrevisjon om tidlig innsats.

Formål:

Formålet med prosjektet er å vurdere hvordan Sokndal kommune arbeider med å tidlig oppdage sårbare/utsatte barn og i hvilken grad barnehagene og skolen iverksetter tiltak på et tidlig tidspunkt for å forebygge skjevutvikling.

Problemstillinger:

- Hvordan arbeider barnehagene og skolen¹ med å tidlig oppdage barn som har behov for støtte?
- I hvilken grad iverksetter barnehagene på et tidlig tidspunkt tiltak for barn som har behov for ekstra støtte?
- I hvilken grad iverksetter skolen på et tidlig tidspunkt tiltak for elever innenfor det allmennpedagogiske?

Prosjektleder for denne rapporten har vært forvaltningsrevisor Frøy Losnedal. Rapporten er kvalitetssikret av leder for forvaltningsrevisjon Silje Nygård, og gjennomgått av oppdragsleder regnskapsrevisjon Edith Sætrevik.

---

¹ De fire første skoleårene

SAMMENDRAG

Formålet med prosjektet har vært å vurdere hvordan Sokndal kommune arbeider med å tidlig oppdage sårbare/utsatte barn, og i hvilken grad barnehagene og skolen iverksetter tiltak på et tidlig tidspunkt for å forebygge skjevutvikling. Datagrunnlaget baserer seg på resultatene fra to spørreundersøkelser for henholdsvis barnehageansatte og skoleansatte (1.-4.trinn), i tillegg til intervjuer med totalt 17 ansatte. En rekke dokumenter, planer og rutiner er også gjennomgått.

Hovedinntrykk

- Kommunen har lagt til rette for en god samarbeidsstruktur med de tre private barnehagene; det er faste styrersamlinger, barnehagene blir involvert i plan- og strategiarbeidet på oppvekstfeltet, og kommunen er en viktig bidragsyter til barnehagens kompetansesatsing.
- Gjennom BTI har kommunen sikret barnehage- og skoleansatte tilgang til gode verktøy i arbeidet med tidlig oppdagelse og tidlig innsats. Dette inkluderer tilgang til blant annet rutiner for handling, kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer, og verktøy for å dokumentere og evaluere tiltak (stafettloggen). Hvorvidt de ulike verktøyene er kjent oppfattes imidlertid ulikt, og er i varierende grad implementert.
- Barnehagene oppleves å ha verktøy og kompetanse til å tidlig oppdage utfordringer, men vi finner indikasjoner på at noen ansatte kan være tilbøyelige til å «vente og se», og at barnet involveres for seint i bekymringssaker.
- Skolen har gode systemer for gjennomføring og gjennomgang av kartlegginger, og har opprettet ulike team som skal ivareta både faglige og atferdsmessige/sosioemosjonelle utfordringer. Gjennomgangen viser likevel indikasjoner på at skolen venter for lenge med å gripe fatt i bekymringer, og kommer sent i gang med tiltak.

Tidlig oppdagelse og tiltak i barnehagene

De utvalgte barnehagene understreker viktigheten av erfaring og kompetanse for å kunne lykkes med tidlig oppdagelse. Gjennomgangen viser at det gjennom felles kvalitetsplan og egne, interne kompetansesatsinger jobbes aktivt med å bygge opp personalets kompetanse i å tidlig oppdage sårbare/utsatte barn, og at kommunen er en viktig bidragsyter i dette arbeidet.

Barnehageansatte mener selv de har god kompetanse i å tidlige oppdage både språklige og sosioemosjonelle utfordringer, men skårer sin egen kompetanse som lavest når det gjelder å snakke med barn om bekymringene knyttet til dem. Av spørreundersøkelsen ser vi også indikasjoner på at barnet selv blir involvert for sent i bekymringssaker. Dette varierer imidlertid på tvers av yrkesgrupper og den enkelte barnehage. Her vil vi vise til Nasjonal faglig retningslinje «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge», som trekker fram at ansatte som arbeider med barn og unge bør ha kunnskap om samtalemetoder, og kompetanse i å snakke med

barn og unge de har bekymringer for. Samtale med barn og unge er sammen med observasjon av tegn og signaler en del av prosessen for å identifisere barn og unge med behov for hjelp, og grunnleggende for å gi riktig hjelp og støtte. En slik kompetanseutvikling kan eksempelvis gjennomføres ved å involvere helsestasjonen eller koordinator barn og unge.

Barnehagene oppleves å ha verktøy til å kunne oppdage og avdekke sårbarheter hos et barn, men vi er kjent med at styrergruppen nylig har blitt enige om å bruke disse verktøyene «ved behov». En fallgrube her er at bruken av verktøy blir tilfeldig og lite systematisert. Det er også uklart i hvilken grad barnehageansatte har kompetansen om risiko- og beskyttelsesfaktorer med seg i arbeidet med tidlig oppdagelse av utsatte barn. En større systematikk i bruk av verktøy og felles opplæring i risiko- og beskyttelsesfaktorer og samtaler med barn om bekymringer som oppstår, vurderes å kunne styrke kompetansen til å tidligere oppdage de sårbare barna.

Nasjonal faglig retningslinje anbefaler kommunen å sørge for at relevante virksomheter har rutiner for hvordan ansatte kan handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge. Gjennomgangen viser at de utvalgte barnehagene har egne rutiner knyttet til dette, dog i varierende grad, samtidig som de i forbindelse med implementeringen av BTI har fått tilgang på slike rutiner. Inntrykket er også at barnehagene har en innarbeidet «saksgang» for hvordan bekymringer skal håndteres, gjennom å kartlegge bekymringen, drøfte med kolleger, ledelse og foresatte, og lav terskel for å involvere PPT. Samtidig finner vi indikasjoner på at en del barnehageansatte kan være noe tilbøyelige til å se situasjonen litt an i bekymringssaker.

Siden august 2021 har det vært en forventning om at tiltak og evalueringen av disse skal dokumenteres i stafettloggen. Frøyland gårdsbarnehage oppfattes å være godt i gang med implementeringen av denne, og viser til at dette har medført større systematikk i dokumenteringen og evalueringen av tiltak. Av informasjon fra Øyno FUS er inntrykket at stafettloggen ikke er tilstrekkelig implementert, og hvordan tiltak og evaluering av tiltak dokumenteres her fremstår mer varierende.

Barnehagene har, som del av kommunesatsningen, tilgang til verktøy gjennom BTI som kan brukes i arbeidet med tidlig oppdagelse og tidlig innsats. Gjennom BTI har kommunen blant annet sikret ansatte tilgang på kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer, i tillegg til et godt verktøy for dokumentering og evaluering av tiltak (stafettloggen). Undersøkelsen her viser derimot at barnehagene fortsatt har en vei å gå i å ta BTI-modellen og de tilhørende verktøyene i bruk. BTI er i en implementeringsfase, hvor det nå oppfattes som avgjørende at ledelsen er tett på for å sikre at verktøy faktisk tas i bruk etter intensjon.

Gjennomgangen viser at kommunen har etablert en god samarbeidsstruktur med de tre private barnehagene. Barnehagene blir involvert i plan- og strategiarbeid på oppvekstfeltet, kommuneledelsen og barnehagene har faste treffpunkter, og det legges til rette for kompetanseheving i regi av kommunen. Tegn og signaler som utløser bekymring kan være både vage, diffuse og vanskelige å tyde. Gode verktøy og lett tilgang til drøftinger med andre faggrupper er derfor et viktig ledd i arbeid med tidlig oppdagelse og tidlig innsats. Gjennom BTI har kommunen sikret tilgang til slike verktøy, og gjennom Familiens hus oppfattes kommunen å

ha lagt til rette for kort vei og lav terskel for samarbeid på tvers. Samarbeid på tvers anses i flere tilfeller som en forutsetning for å kunne iverksette rett tiltak tidlig. I den forbindelse vurderes PPT sin tilstedeværelse på styrersamlingene som et ytterlig tiltak for det tverrfaglige samarbeidet og et viktig bidrag i videre kompetanseutvikling.

Tidlig oppdagelse og tiltak i skolen

Gjennom skolens bruk av tilgjengelige verktøy, systematisk plan for kartlegginger, og gode rutiner for gjennomgang av resultatene fra kartleggingsprøver, gir dette etter vår vurdering gode forutsetninger for å tidlig oppdage faglig sårbarhet.

Skolen viser til ulike verktøy som SPEKTER, trivselslogg og hendelsesrapporter (PALS), miljøveileders kompetanse og ansattes individuelle kompetanse som hjelp i arbeidet med å tidlig oppdage atferdsmessige, emosjonelle eller sosiale utfordringer. Spørreundersøkelsen viser også at de ansatte selv mener de har god kunnskap om hvordan de skal oppdage elever med både faglige og atferdsmessige/sosioemosjonelle utfordringer. Etter vår vurdering avdekker gjennomgangen sårbarheter i arbeidet. Dette både knyttet til utfordringer med å rekruttere kvalifisert personell, samt selve bruken av hjelpemiddel/verktøy som blir vist til. Skolen er en PALS-skole og har et samarbeid med IAA. Tiltak som hendelsesrapporter og samtaler med enkeltelever kan være gode tiltak dersom de blir anvendt som en del av den helheten som PALS representerer. Tiltakene kan derimot også vitne om at utfordringer knyttet til atferd er av en slik karakter at innsatsen rettes mer mot problemreduksjon/symptombehandling, der årsaksforklaring får mindre oppmerksomhet. I verste fall kan det bety at tiltak som iverksettes ikke treffer og at belastningen/konsekvensene for barnet blir langt mer alvorlig enn dersom rett hjelp tidlig ble iverksatt. Kompetanse og kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer vil i denne sammenheng være et viktig supplement til øvrig kompetanse. Dette blir ikke nevnt av noen av de intervjuede, og er heller ikke vist til i skolens egne planer.

Gjennom BTI har skolen tilgang på både kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer og rutiner for handling. Mens kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer muliggjør tidlig oppdagelse av utsatte elever, kan rutiner for hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av bekymring, redusere den enkeltes barrierer og på den måten sikre at bekymringer blir nærmere utforsket. Med unntak av lesing, har ikke skolen noen skriftlige rutiner for hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av uro/bekymring. Fra intervjuene får vi inntrykk av at det er en innarbeidet saksgang for hvordan både faglige og ikke-faglige bekymringer håndteres, gjennom tidlig involvering av SP-teamet og sosiallærer. Samtidig finnes det indikasjoner på at skolen venter for lenge med å gripe fatt i bekymringer, og kommer sent i gang med tiltak.

En gjennomgang av resultatene fra kartleggingsprøver viser en, etter vår vurdering, bekymringsfull høy andel elever som lå på eller under bekymringsgrensen i lesing og regning for det undersøkte trinnet. Vi ser også at det er elever som har strevd med faglige vansker siden 1.trinn, uten å ha hatt effekt av eventuelle tiltak. Dette kan videre gi indikasjoner på fravær av

evalueringer, eventuelt at tiltak pågår over for lang tid før de avsluttes, eller eventuelt byttes ut med andre tiltak.

Skolen selv viser til både mangel på kvalifisert personell og knappe ressurser. Av spørreundersøkelsen og intervjuene framgår det at skolen oppfatter at det mest utfordrende i arbeidet med tidlig innsats, er manglende ressurser. Dette ser ut til å skape en ond sirkel: En fjerdedel av lærertimene er bundet opp til spesialundervisning, noe som gjør det utfordrende å sette inn ekstra innsats og intensiv opplæring ved behov. Skolen kommer for sent i gang med tiltak, som igjen kan føre til at problemet vokser seg så stort at skolen må henvise eleven til PPT. Dersom PPT konkluderer med behov for spesialundervisning, vil det igjen binde opp ytterligere ressurser. Dessuten er også PP-tjenestens oppfatning at en del henvisninger kunne vært unngått om en hadde satt inn tiltak tidlig.

Samtidig har skolen flere forskjellige team, med ulike funksjoner og deltakere, som i utgangspunktet skal kunne gi gode forutsetninger for å fange opp utfordringer og sette i verk tiltak tidlig. Etter vår vurdering bør det foretas en gjennomgang av teamene for å undersøke om disse kan organiseres på en måte som muliggjør en bedre utnyttelse av kompetansen og ressursene disse besitter. I en slik gjennomgang bør det tas hensyn til behovet for et samlet team som ivaretar både faglige og ikke-faglige utfordringer med sikte på å gi en helhetlig oppfølging av eleven. Det viktigste er at en sikrer en større tilgang på bredde i kompetanse som bidrar til at en lettere fanger opp sårbarheter. I den forbindelse bør det også tas stilling til om eventuelt andre ressurspersoner ved skolen bør inkluderes, som for eksempel helsesykepleier.

Slik vi vurderer det, er det også et forbedringspotensial med hensyn til systematisk evaluering av iverksatte tiltak og dokumentasjon av disse. Stafettloggen er i varierende grad tatt i bruk. Evaluering av tiltak gir en viktig pekepinn på om tiltakene har ønsket effekt. En elektronisk stafettlogg, hvor tiltak og evalueringer innenfor en gitt tidsramme er synliggjort, vil kunne fungere som et godt verktøy for justering av tiltakets omfang og innhold. Videre vil det ha en nytteverdi ved eventuelt lærerbytte, henvisning til andre instanser, eller ved nye og/eller gjenoppståtte utfordringer på et senere tidspunkt i opplæringsløpet. På denne måten kan en også sikre at henvisninger til PPT innehar den informasjonen som tjenesten trenger for å gjøre sine vurderinger.

Gjennomgangen tyder videre på et forbedringspotensial mht. informasjonsflyt i overganger, både innad på skolen og mellom barnehage og skole. I intervju med begge de utvalgte barnehagene beskrives en opplevelse av at skolen ikke utnytter informasjonen de får godt nok, og det etterlyses mer systematikk i dette arbeidet.

Anbefalinger

Vi anbefaler kommunen å:

- Sikre at BTI, med sine verktøy, tas i bruk etter intensjon.

- Styrke barnehageansattes kompetanse i å snakke med barn om bekymringer knyttet til dem.
- Vurdere å inkludere barnehagenes kontaktperson fra PPT på styrersamlingene.
- Foreta en gjennomgang av skolens bruk og organisering av team for å undersøke om kompetansen og ressursene disse besitter kan utnyttes på en bedre måte. Mål bør være å sikre en større bredde av kompetanse slik at en lettere kan fange opp sårbarheter.
- Sikre informasjonsflyten i overgangen mellom barnehage og skole, slik at elever tidlig kan få den hjelp og støtte de har behov for.

RÅDMANNENS KOMMENTAR

Rådmannens kommentar mottatt 07.02.2022:

Høringsutkastet gir en oversiktlig besvarelse av oppdraget, med problemstillinger som oppvekst- og kulturretaten har jobbet mye og lenge med.

Det er å bemerke at mange av barnehagene og skolens svar på arbeidet med tidlig innsats, kommer inn under BTI satsningen, som en nylig har startet opp med. På grunn av strenge smitteverntiltak, så har ikke barnehagene og skolen kommet så langt i dette, som en har ønsket. Det er likevel en ordning som kommunen satser på og som vil være en viktig del av den tidlige innsatsen. Da kan en ha en sammenhengende oppfølging av barn over lang tid, og på den måten kan BTI/stafettloggen være med på å gi tidlig- og vedvarende innsats.

I kommunen er det tre private barnehager som hver for seg er ulike, men de drar, sammen med kommunen, i samme retning. Det kommer fram i rapporten at de har gode rutiner og planer, og et godt samarbeid med hjem, skole og PPT.

Spørsmål om når en skal være bekymret for hva, vil nok alltid være der, men det er viktig at når personalet/barnehagen blir bekymret, at de følger det opp med observasjoner, tiltak og ev oppmelding til Familiens hus og eventuelt PPT. Det er da viktig at hjelpeorganene kommer tidlig på, slik at en kan få den hjelp en trenger. I den forbindelse nevner barnehagene at en for noen år siden hadde en spesialpedagog fra kommunen i hver barnehage. Denne ressursen var der uavhengig av antall enkeltvedtak, for å komme tidligst mulig inn med forebyggende tiltak, slik at en kanskje ikke trenger alle enkeltvedtak.

Både barnehage og skole nevner viktigheten av en god overgang fra barnehage og skole, der både barn, foreldre, barnehage og skole blir hørt, slik at barnet får en best mulig start på skolegangen.

Også i forbindelse med skolen, kommer det fram at den har gode rutiner og planer (s.48.)

Det kommer også fram at mye av skolens lærerressurser er bundet opp i enkeltvedtak. Ved å bruke mer av denne ressurs til forebyggende/tidlig innsats eller til hele klassen/gruppen, så kunne en kanskje fått færre elever med enkeltvedtak. Det er mulig å gjøre vedtakene med tiltak mer kortvarig, slik at de ble mer treffsikre. Skolen har færre ressurser enn sammenlignbare skoler og på landsbasis. Ved å frigjøre ressurser fra enkeltvedtak og bruke dem på alle, så ville en få mer lærertid til den enkelte elev.

Det er også spilt inn bruk og nytten av så mange ulike utvalg/grupper. Dette binder tid og ressurser, som en må vurdere nytten av, ev endre på. Vi vil presisere at det muligens oppfattes som at det er organisert flere team på skolen, og om det er rett ressursbruk. Disse teamene samarbeider internt på skolen.

Kompetanse er viktig, også på spesialpedagogikk. Det å trekke inn andre yrkesgrupper er kommet for å bli, for å kunne hjelpe elever på andre måter enn pedagoger kan. Mange barn har i dag flere ulike utfordringer med seg selv, hjemme/familie, venner og sosialt. Her må også skolehelsetjenesten nevnes som en viktig ressurs.

Som konklusjon vil rådmannen si seg enig i hovedpunktene i rapporten og si at det er et godt redskap for videre drøfting, for å få barnehage og skole til å gjøre sin tidlige innsats enda bedre.

Anbefalingene som er gitt er gode og en vil legge forholdene til rette for at barnehage og skole skal kunne nå disse.

1 INNLEDNING

1.1 FORMÅL OG PROBLEMSTILLINGER

Kontrollutvalget i Sokndal bestilte 26.04.2021 en forvaltningsrevisjon om *Tidlig innsats*.

Formålet med prosjektet er å vurdere hvordan Sokndal kommune arbeider med å tidlig oppdage sårbare/utsatte barn, og i hvilken grad barnehagene og skolene iverksetter tiltak på et tidlig tidspunkt for å forebygge skjevutvikling. Følgende problemstillinger er besvart:

- Hvordan arbeider barnehagene og skolen med å tidlig oppdage barn som har behov for støtte?
- I hvilken grad iverksetter barnehagene på et tidlig tidspunkt tiltak for barn som har behov for ekstra støtte?
- I hvilken grad iverksetter skolen på et tidlig tidspunkt tiltak for elever innenfor det allmennpedagogiske?

1.2 TIDLIG OPPDAGELSE OG TIDLIG INNSATS

Tidlig innsats i skoler og barnehager har i en årrekke vært omtalt og drøftet i både læreplandokumenter og en rekke utdanningspolitiske dokumenter som stortingsmeldinger og offentlige utredninger.

Meld. St. nr. 21 (2016-2017) *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*, viser til at tidlig innsats må ligge til grunn for barnehagen og skolens arbeid på alle områder – enten det gjelder det pedagogiske arbeidet, læringsmiljøet eller barnas og elevenes sosiale og emosjonelle ferdigheter. Videre at skolen også må være i stand til å støtte elever som har personlige, sosiale eller emosjonelle vansker knyttet til opplæringen.

I Meld. St. nr. 6 (2019-2020) *Tett på – tidlig innsats*, defineres tidlig innsats som et godt pedagogisk tilbud fra tidlig småbarnsalder, at barnehager og skoler arbeider for å forebygge utfordringer, og at tiltak settes inn umiddelbart når utfordringer avdekkes. Tiltak kan være å tilrettelegge innenfor det ordinære tilbudet og/eller ved å sette inn særskilte tiltak. Både barnehage, skole og SFO oppgis som viktige arenaer for å forebygge, oppdage og følge opp ulike utfordringer som barn og elever møter i hverdagen.

Tidlig innsats krever samtidig tidlig oppdagelse. Tidlig oppdagelse handler her om å identifisere sårbarhet før det har utviklet seg til et problem (et forebyggende perspektiv) og å tidlig oppdage et problem for på den måte hindre at det utvikler seg til større og mer omfattende utfordringer.

Både kunnskap og dokumentasjon viser at barn og unge ikke blir oppdaget tidlig nok. Helsedirektoratet fremhever i dette viktigheten av å bygge et felles kunnskapsgrunnlag for alle

som er involvert i arbeidet med barn og unge, da det vil kunne bidra til en mer enhetlig forståelse og tolkning av samordning på både individ og systemnivå. Til hjelp for kommunen i dette arbeidet har de, sammen med fem andre direktorat², utarbeidet nasjonal faglig retningslinje³ *Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge*. Disse retningslinjene oppsummerer, presiserer og peker retning for hvordan kommunen bør ivareta sitt ansvar for tidlig oppdagelse gjennom kunnskap, rutiner og samarbeid på tvers av tjenestoområder som er involvert i oppfølging av barn og unge. **Målet er å styrke oppdager- og handlingskompetansen hos ledere og ansatte i kommunen, og med det nå de utsatte barn og unge. Retningslinjen, som erstatter veilederen *Fra bekymring til handling*, er rettet mot de tjenestoområdene som arbeider med barn og unge, hvor barnehage og skole er særlig nevnt.**

Barns tidlige utviklingsforløp, både i forhold til språk og sosiale ferdigheter, innehar kritiske perioder der de er utsatte og sårbare. Av den grunn er de prisgitt den oppmerksomhet, støtte og omsorg de får fra sine omgivelser. Barnehage og skole er begge arena som skal bidra til at barn skal bli trygge og trives. Trygge barn som trives, lærer bedre. Tidlig innsats og oppdagelse må derfor ses i sammenheng med både barnehage og skolens oppgave med å fremme barns grunnleggende behov.

Tidlig innsats vil i dette prosjektet anvendes på to måter. For det første omfatter det innsats på et tidlig tidspunkt i barnets liv, deriblant gjennom barnehagen og i de første skoleårene. For det andre omfatter det tidlig inngripen når problemer oppstår eller avdekkes, uansett på hvilket tidspunkt i barnehage- eller skoleløpet det er. Tidlig innsats omfatter slik sett så vel forebygging som avdekking og intervensjon.

1.3 REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier er krav eller forventninger som brukes for å vurdere funnene i undersøkelsen. Revisjonskriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området, for eksempel lovverk og/eller politiske vedtak.

I dette prosjektet legger vi følgende kilder til grunn for utvikling av revisjonskriterier:

- Opplæringsloven med forskrift
- Barnehageloven med forskrifter, bl.a. rammeplan for oppgaver og aktiviteter

---

² Utdanningsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Politidirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

³ **Nasjonale faglige retningslinjer** blir gitt på områder med behov for nasjonal normering. Anbefalingene er relatert til pasienter og befolkning, og Helsedirektoratet har et lovfestet mandat til å utgi nasjonale faglige retningslinjer (RVTSSor.no). Retningslinjer er ikke direkte rettslig bindende for mottakerne, men kan langt på vei være styrende for de valg som skal tas. Ved å følge oppdaterte faglige retningslinjer vil fagpersonell bidra til å oppfylle kravet om faglig forsvarlighet i lovverk. Dersom en velger løsninger som i vesentlig grad avviker fra de faglige retningslinjene, bør dette være dokumentert (Helsedirektoratet.no).

- Meld. St. nr. 21 (2016-2017) *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*
- Nasjonal faglig retningslinje for tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge
- Oppvekstområdets egne mål og rutiner

Ut fra disse kildene er det utledet revisjonskriterier som fremgår i de kapitler hvor de enkelte problemstillingene blir behandlet.

1.4 AVGRENSNINGER OG METODE

1.4.1 AVGRENSNING

Prosjektet retter oppmerksomheten mot barnehagenes innsats gjeldende tidlig oppdagelse og rett hjelp tidlig. For elever på 1.-4.trinn vil hovedfokuset være rettet mot tidlig oppdagelse og tidlig hjelp rettet mot både det faglige og sosioemosjonelle. Det ligger utenfor rapportens mandat å vurdere kvaliteten på spesialundervisningen og ordinær undervisning.

Det er ikke gjennomført intervjuer med barn, elever og foresatte.

Tidlig innsats kan kreve bistand og samarbeid fra flere tjenester, avhengig av behovet. I denne forvaltningsrevisjonen inngår ikke å se på samarbeidet mellom skole og de øvrige tjenestene som har en rolle i tidlig innsats-arbeidet.

1.4.2 METODE

I denne forvaltningsrevisjonen har vi foretatt en såkalt metodetriangulering av data. Dette innebærer at de ulike problemstillingene blir belyst gjennom bruk av forskjellige datakilder. Rapporten bygger på både intervjuer, dokumentanalyser og spørreundersøkelse.

Det er gjennomgått relevante plandokumenter, rutiner og statistikk både på kommunenivå og virksomhetsnivå. Sokndal skole og to barnehager inngår i revisjonen – Øyno FUS og Frøyland gårdsbarnehage. Utvalget er basert på innspill og informasjon fra administrasjonen – samtidig representerer de to barnehagene også den største (Frøyland) og minste (Øyno) barnehagen i kommunen. Det er gjennomført intervjuer med 17 personer. Noen av intervjuene har vært gjennomført som gruppeintervjuer. En oversikt over intervjuene ligger i rapportens [vedlegg](#).

Vi har gjennomført to spørreundersøkelser, én til barnehagene og én til skolen. Spørreundersøkelsen til skolen ble sendt til ledelsen og pedagogisk personell på 1.-4.trinn, totalt 47 ansatte. Svarprosenten er på 47 prosent (22 ansatte). Spørreundersøkelsen til barnehagen ble sendt til ledelse og ansatte i alle barnehagene, totalt 58 ansatte med en svarprosent på 71 prosent (41 ansatte). Før spørreundersøkelsen ble distribuert fikk administrasjonen mulighet til å gjennomgå spørsmålene og komme med innspill.

De fleste spørsmålene er formulert som påstander hvor respondentene må ta stilling til hvor enig eller uenig vedkommende er på en skal fra 1-5, hvor 1 står for helt uenig, og 5 står for helt enig. Vi har også utført en tilsvarende spørreundersøkelse i Lund kommune, og vil i enkelte tilfeller sammenligne resultatene fra spørreundersøkelsen i Sokndal med resultatene fra Lund.

Vår vurdering er at metodebruk og kildetilfang har gitt et tilstrekkelig grunnlag til å besvare prosjektets formål og de problemstillinger kontrollutvalget vedtok.

2 ORGANISERING

Sokndal kommune har flere tjenester rettet mot barn og unge, fordelt mellom tjenesteområdene Helse og omsorg og Oppvekst og kultur:

Figur 1: Organisering av tjenester rettet mot barn og unge

Sokndal kommune har ingen kommunale barnehager, men kommunalsjef for Oppvekst og kultur har faste styrersamlinger med de daglige lederne en gang i måneden.

Selv om det er tidlig innsats i barnehagen og skolen som er fokus for denne revisjonen, har kommunen likevel noen felles satsinger som går på tvers av de ulike tjenestene. Et eksempel er **Familiens hus**. Familiens hus er ikke et eget hus, men en modell for samlokalisering og

samarbeid mellom mennesker og instanser som jobber med kommunale tjenester for barn. De instansene som jobber med barn og unge treffes til tverrfaglige møter annenhver uke. I dette teamet inngår representanter fra Sokndal skole, de tre barnehagene, helsestasjonen, psykisk helsetjeneste, samt koordinator for barn og unge. Én gang i måneden deltar også fagpersoner fra PPT, BUP og barnevernstjenesten, mens etatsjefer, SLT-koordinator og representanter fra politiet og NAV deltar to ganger i året⁴.

Målet for arbeidet i Familiens hus er å fremme trivsel og god helse hos barn, unge og deres familier, samt styrke barn og unges oppvekstvilkår. I modellen er det sentralt at alle foreldre og barn skal ha rask og enkel tilgang på hjelp og oppfølging når de trenger det. Dersom en innbygger eller ansatt ønsker å drøfte noe vedrørende enkeltbarn, kan de henvende seg til helsestasjonen, psykisk helsetjeneste eller koordinator for barn og unge. Den instansen man kontakter vil i neste omgang kunne drøfte problemstillingen i Familiens hus, enten anonymt eller med personopplysninger (etter samtykke). Eksempler på saker som kan tas opp er barn som ikke ønsker å gå på skolen/barnehage, barn som strever i leken med andre barn, barn med mye uro, barn som har vansker for å regulere følelser mm. Målet er å kunne sette inn riktige tiltak fra rett instans, raskest mulig.

Våren 2021 iverksatte Sokndal kommune implementering av **BTI – Bedre Tverrfaglig Innsats**. BTI er en samhandlingsmodell som beskriver den sammenhengende innsatsen i og mellom tjenester rettet mot gravide, barn, unge og familier som det er knyttet en undring eller bekymring til. Det overordnede målet med BTI i Sokndal er å endre praksis i arbeidet med tidlig innsats og tverretattlig samarbeid. I beskrivelsen av bakgrunnen for BTI-prosjektet⁵ i Sokndal, vises det til stor variasjon i hvordan en har jobbet i de ulike enkeltsakene, og at det synes personavhengig hvordan arbeidet har vært organisert. Det påpekes at en har sett en klar tendens til at problematikk har pågått over tid, og at situasjoner har eskalert før tiltak settes inn.

BTI-modellen skal bidra til tidlig innsats og intervensjon, mer aktiv brukermedvirkning, og mer samordnede tjenester. Tidlig innsats forstås her som både «å oppdage vansker i tidlig alder, og å oppdage vansker tidlig i en risikoutvikling»⁶.

BTI består av en grunnmodell med tilhørende handlingsveileder og verktøy til de ansatte. Grunnmodellen i BTI beskriver hvordan samhandlingen skal legges til rette på fire forskjellige nivåer, avhengig av omfanget på utfordringene som skal løses og tallet på aktører som skal

---

⁴ Kilde: Sokndal kommune

⁵ Fra «Beskrivelse» og «Målsetning/bakgrunn» her: <https://handling.forebygging.no/folkhelsearbeid/Bedre-tverrfaglig-innsats-i-Sokndal-og-Eigersund-kommune/>

⁶ <https://sokndal.bedreinnsats.no/om-bti/>

involveres⁷. Den tilhørende handlingsveilederen er selve oppskriften på hvordan man skal gå fram i konkrete bekymringssaker⁸. På hjemmesidene finnes også en oversikt over flere verktøy som kan brukes i arbeidet med BTI, herunder eksempler på ulike tegn og signaler som kan danne grunnlag for bekymring⁹.

Med en klar struktur skal BTI-modellen bidra til styrket samhandling mellom tjenester, slik at de jobber målrettet, effektivt og helhetlig – og uten at det oppstår avbrudd i oppfølgingen. Sentralt i arbeidet er også bruk av en såkalt «stafettlogg», som er en elektronisk loggbok over tiltak og involverte personer samlet på ett sted¹⁰. Fra kontaktperson for BTI i Sokndal kommune får vi opplyst at skolen og barnehagene fikk opplæring i blant annet stafettloggen i august 2021, og at det er forventet at denne benyttes.

3 TIDLIG INNSATS I BARNEHAGEN

3.1 REVISJONSKRITERIER

Det følger av rammeplanen for barnehager at barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Tilretteleggingen skal vurderes og evalueres underveis og justeres i tråd med barnets behov og utvikling. Videre heter det at barnehagen jevnlig skal vurdere det pedagogiske arbeidet og vurderingsarbeidet skal bygge på refleksjoner som hele personalgruppen er involvert i.

Av nasjonal faglig retningslinje *Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge* fremgår sterke anbefalinger knyttet til kommuneledelsens ansvar i å sikre at ansatte som jobber med barn og unge har kunnskap og kompetanse om beskyttelses- og risikofaktorer og tegn og signaler som kan gi grunnlag for å oppdage utsatte barn og unge. Det påpekes at kunnskapen særlig bør finnes hos ansatte som arbeider der barn og unge tilbringer størstedelen av dagen, som i barnehage og

---

⁷ Nivå 0: avklarer om det er grunn til bekymring. Nivå 1: beskriver innsats innenfor hver enkelt tjeneste. Nivå 2: beskriver enkelt tverrfaglig samarbeid mellom fortrinnsvis to tjenester. Nivå 3: beskriver mer omfattende tverrfaglig samarbeid mellom flere tjenester.

⁸ Se her: <https://sokndal.bedreinnsats.no/bti-veileder/>

⁹ Ser her: <https://sokndal.bedreinnsats.no/bekymring-for-barn-og-unge/>

¹⁰ Ser her: <https://sokndal.betreinnsats.no/stafettlogg/>

skole. I tillegg poengteres viktigheten av rutiner for hvordan ansatte kan handle på bakgrunn av bekymring, og at bekymring for barn og unge bør være basert på systematiske observasjoner og dokumentasjon av vedvarende tegn og signaler, (eventuelt anonyme) samtaler/drøftelser med kollegaer og leder og samtaler med barn/foreldre. Det bør resultere i en lederforankret beslutning om videre oppfølging av barnet.

I Kvalitetsplan for barnehagene i Sokndal framgår det at «*Personalet skal ha kompetanse på å fange opp, avdekke og legge til rette for det barn trenger av hjelp og støtte*». Også betydningen av personalets handlingskompetanse understrekes.

På bakgrunn av gjennomgangen over utleder vi følgende revisjonskriterier:

- Personalet i barnehagen har kompetanse i å oppdage barn som trenger hjelp og støtte.
- Barnehagen har rutiner for handling og oppfølging av barn som vekker uro/bekymring
- Barnehagen iverksetter tiltak for barn med behov for ekstra støtte. Tiltak evalueres og om nødvendig justeres i tråd med barnets behov.

3.2 STATISTIKK

I Sokndal kommune er det tre barnehager, alle private:

- **Bø barnehage** har ca. 47 barn, fordelt på tre avdelinger
- **Frøyland Gårdsbarnehage** har ca. 62 barn, fordelt på tre avdelinger
- **Øyno FUS barnehage** har ca. 40 barn, fordelt på to avdelinger

I 2020 gikk 84,7 prosent av alle barn mellom 1-5 år i Sokndal kommune i barnehage¹¹.

Barn med særlige behov kan ha rett til spesialpedagogisk hjelp. Tabellen nedenfor viser at Sokndal har en høyere andel¹² barn som har spesialpedagogisk hjelp enn kommunene vi har

---

¹¹ Kilde: SSB

¹² Det understrekes at prosentandelen må leses i lys av kommunens befolkningsstørrelse. Et barnehagebarn i Sokndal vil utgjøre en større prosent av barnehagebarna enn et barnehagebarn i en større kommune.

sammenlignet med. Her har vi valgt å ta utgangspunkt i [Udir](#) sine tall, som representerer alle eierformer, heller enn SSB sine tall som kun viser andelen i kommunale barnehager¹³.

Tabell 1: Andel barn med spesialpedagogisk hjelp i barnehagen. (Kilde: Udir, Lund kommune¹⁴)

	Lund	Sokndal	Eigersund	Bjerkreim
Andel barn med spesialpedagogisk hjelp 2020	1,2	6	2,7	:
Andel barn med spesialpedagogisk hjelp 2019	2,2	4	3,9	4,3
Andel barn med spesialpedagogisk hjelp 2018	3,8	8,5	4,3	6,1

Tabellen nedenfor viser at Sokndal kommune i 2020 hadde høyere utgifter på barnehager per innbygger i alderen 1-5 år enn kostragruppe 4 og nabokommunene Lund, Eigersund og Bjerkreim.¹⁵ Tallene er behovskorrigererte.

Tabell 2: Behovskorrigererte netto driftsutgifter som benyttes til barnehager per innbygger 1-5 år i 2020 (Kilde: framsikt.net)

	Sokndal	Lund	Eigersund	Bjerkreim	Kostragruppe 4
Netto driftsutgifter 2020	198 149	162 501	179 465	196 872	184 377

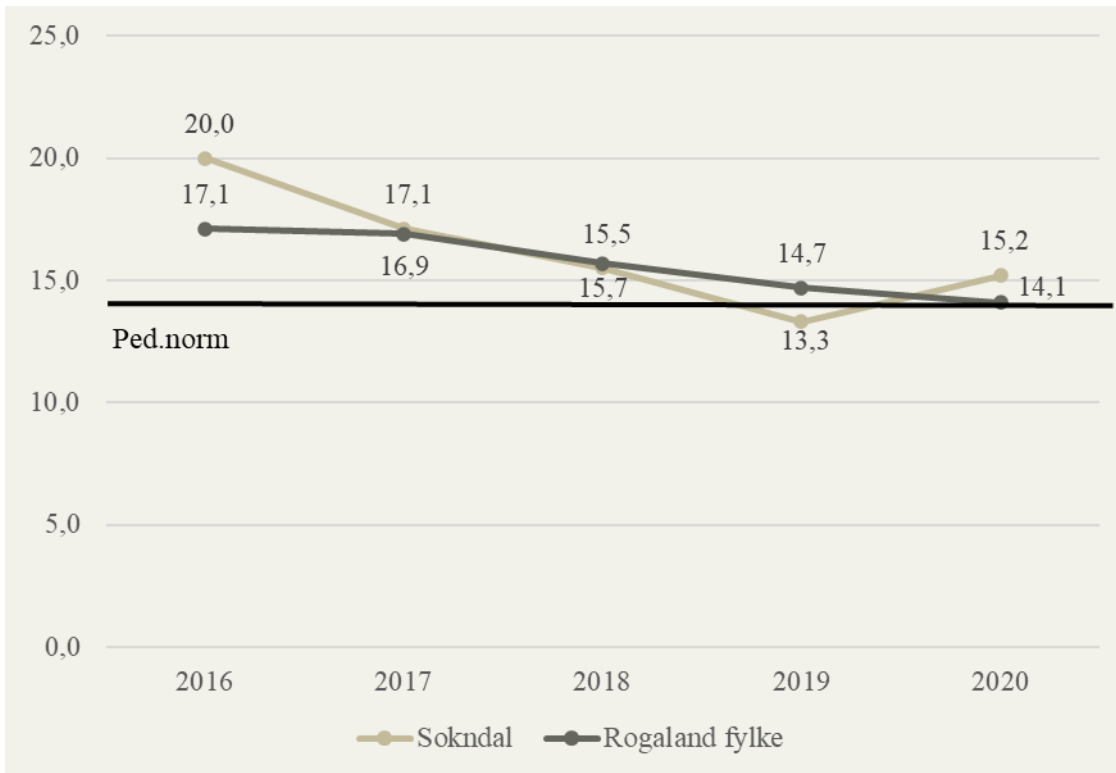
De to neste figurene viser antall barn per barnehagelærer og antall barn per ansatt i barnehagene i Sokndal:

Figur 2: Antall barn per barnehagelærer (Kilde: Udir)

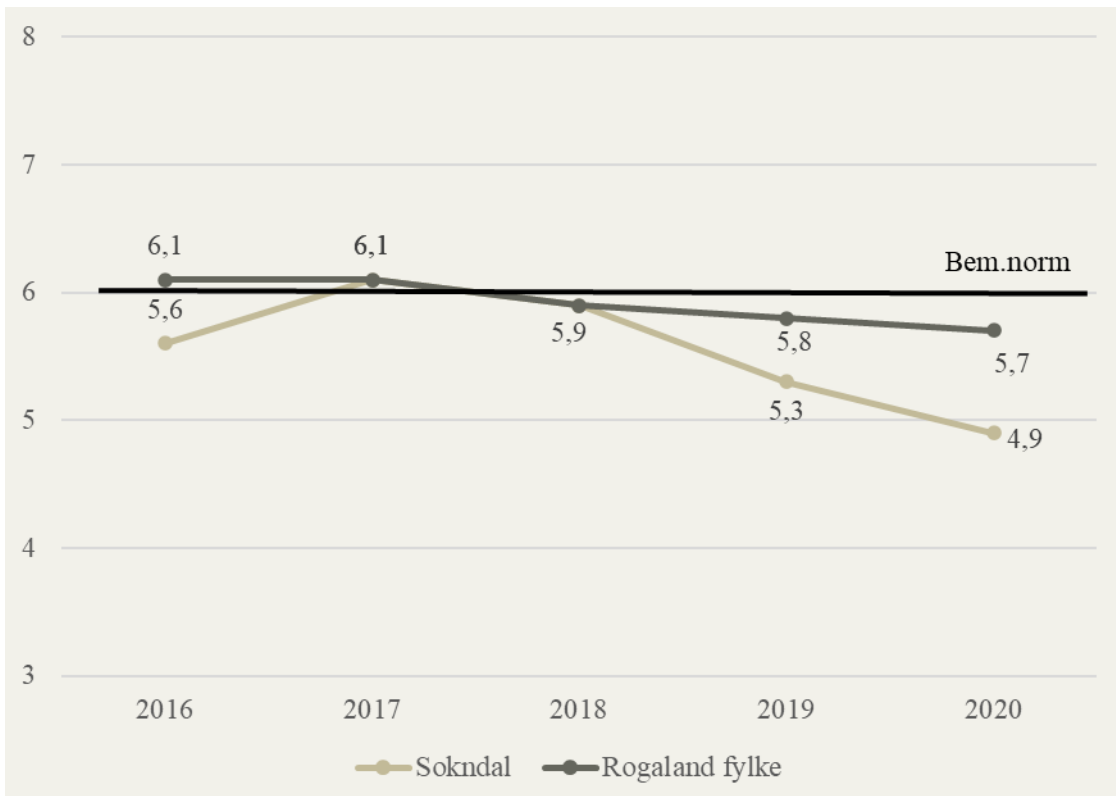
¹³ Udir sin statistikk viser absolutte tall, og vi har derfor omregnet til prosent ved å ta utgangspunkt i antall barn med spesialpedagogisk hjelp, opp mot antall barnehagebarn i kommunene.

¹⁴ Antall barn med spesialpedagogisk hjelp i Lund vises ikke hos Udir. Tallene for Lund har vi derfor fått fra kommunen i absolutte tall, og omregnet til prosent.

¹⁵ Ettersom Sokndal kommune kun har private barnehager, har kommunen liten påvirkning på omfang av driftstilskudd til den enkelte barnehage. I kommuner med kun private barnehager blir driftstilskuddet basert på nasjonale satser fastsatt av Utdanningsdirektoratet. Nasjonale satser bygger på et gjennomsnitt av kostnader i kommunale barnehager i hele landet. De andre kommunene i tabellen har kommunale barnehager i tillegg, og satsene til de private barnehagene beregnes med grunnlag i kostnader per barn i kommunal barnehage.

Figur 3: Antall barn per ansatt (Kilde: Udir)

Av figurene framgår det at Sokndal oppfyller bemanningsnormen, mens pedagognormen oppfylles med dispensasjon.

3.3 PLANER, KOMPETANSEUTVIKLING OG SAMARBEID

3.3.1 OVERORDNEDE PLANER OG RUTINER

Budsjett- og økonomiplan 2021-2024

I Sokndal kommunes Budsjett- og økonomiplan 2021-2024 framgår det at et av fokusområdene innenfor barnehageområde er å «*gi barn i barnehage tidlig og god hjelp ut fra PPT sine anbefalinger om spesialpedagogisk hjelp*».

I hovedutvalget for Levekår¹⁶ ble det i juni 2021 fremmet behov for budsjettregulering. Bakgrunnen for dette var blant annet en økning i antall barn med behov for spesialpedagogisk hjelp, samt behov for mer tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne. Det påpekes at «*Når barna får hjelp i tidlig livsfase, vil det forebygge for vansker som kan oppstå på senere tidspunkt*».

I perioderapport 2.tertial 2021 framgår det at det på grunn av økt behov for spesialpedagogisk hjelp i løpet av våren og sommeren 2021, har det blitt lyst ut en stilling som vernepleier, samtidig som kommunen har økt stillingen til noen ansatte med reduserte stillinger.

Kvalitetsplan for barnehage 2021-2024

Sokndal kommune har en egen *Kvalitetsplan for barnehage 2021-2024*. Etersom Sokndal ikke har kommunale barnehager, er kvalitetsplanen bygget på samarbeid og et gjensidig ønske fra foreldre, kommune og barnehagene, om best mulig vilkår for barna i barnehagene. Planen gir retning for arbeidet med kvalitet og innhold i det pedagogiske arbeidet og legger føringer for rammer og retning for felles satsing i barnehagene. Det påpekes at hver barnehage skal ha rom for særegenheter og satsinger, men samtidig ha følgende fire, overordnede fokusområder:

- Ledelse i alle ledd
- Trygt og inkluderende barnehagemiljø
- Godt språkmiljø for alle barn
- Barn og psykisk helse

Under hvert fokusområde medfølger også en liste med tilhørende prosessmål. For å eksemplifisere dette tar vi utgangspunkt i de to sistnevnte fokusområdene: *Godt språkmiljø for alle barn* og *Barn og psykisk helse*. Når det gjelder språkmiljø, framhever kvalitetsplanen at barns språkutvikling henger nøye sammen med kvaliteten av det språkmiljøet de er en del av. Det pekes på at et rikt språkmiljø bygger på kompetente ansatte som forstår barnas ulike uttrykksmønstre,

---

¹⁶ Sak 028/21 Budsjettregulering 2021 – spesialpedagogisk hjelp i barnehage

og som kan gi støtte og utfordre barna til videre utvikling. Prosessmålene til dette fokusområdet defineres som å fange opp språkvansker, systemisk bruk av observasjons- og kartleggingsverktøyet TRAS¹⁷, og ha kompetanse på ikke-verbal kommunikasjon og barnas kommunikasjons- og språkutvikling.

For fokusområdet *Barn og psykisk helse* legges det vekt på gode relasjoner, omsorg, mestring, trivsel og læring. Det vises til at utvikling av et positivt selvbilde fordrer at de ansatte er gode rollemodeller og har fokus på at barn får utvikle gode sosiale ferdigheter i samspill med andre. De tilhørende prosessmålene er blant annet tilrettelegging og tidlig hjelp for at alle barn skal få delta i fellesskapet, at personalet har kunnskap om trygghets sirkelen, og at personalet har kompetanse på å forebygge og beskytte barn i ulike risikogrupper.

Kvalitetsplanen understreker også viktigheten av et godt tverrfaglig samarbeid og tidlig innsats. Planen definerer tidlig innsats som å «*gi barnet hjelp så tidlig som mulig*», og legger føringer for personalets kompetanse for å fange opp, avdekke og legge til rette for det barn trenger av hjelp og støtte. Det vises blant annet til at barnehagelæreren vil ha en sentral rolle i vurderingen av barnegruppen og det enkelte barn sin utvikling og tilrettelegging, og at ansatte sin handlingskompetanse er av stor betydning. Når det gjelder tverrfaglig samarbeid, vises det til kommunens plan for BTI. Kvalitetsplanen understreker at hver barnehage skal ha aktiv kontakt med kommunens BTI-arbeid slik at nødvendig tverrfaglig arbeid tidlig kan settes i gang i de tilfellene det er behov for det.

Vi får opplyst at kvalitetsplanen er utarbeidet i samarbeid med Hå og Bjerkreim kommune og Universitetet i Stavanger, som en del av REKOM-satsingen¹⁸.

3.3.2 KOMPETANSEUTVIKLING

Ifølge planen for kompetanseregion SØR i REKOM, skal kommunen være med å tilrettelegge for barnehagebasert kompetanseutvikling i kommunale og private barnehager. Med andre ord skal kommunen i samarbeid med de private barnehagene bruke de statlige REKOM-midlene til dette formålet. Denne kompetanseutviklingen skal være i nært samarbeid med Universitetet i Stavanger.

---

¹⁷ Pedagogisk kartleggingsverktøy for observasjon av språkutvikling hos barn i alderen 2-5 år.

¹⁸ REKOM er en regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage. Sokndal er med i kompetanseregion SØR, sammen med Sandnes, Gjesdal, Klepp, Time, Hå, Eigersund, Bjerkreim og Lund.

I samarbeid med en førsteamanuensis fra UiS har barnehagene de to siste årene blant annet hatt en satsing på tilknytningsbasert barnehage¹⁹. Barnehagene har også felles planleggingsdager som kan brukes til kompetanseutvikling. Eksempler på planlagte kurs er Circle of Security (COS)²⁰ og Tankevirus²¹. På den ene planleggingsdagen i august 2021 ble eksempelvis mobbeombudet i Rogaland invitert inn for å snakke om barnehageansattes rolle og jobb for å gi barn et trygt og godt barnehagemiljø.

Vi får opplyst at de daglige lederne i barnehagene også blir innkalt til kurs, møter og samlinger i forbindelse med kvalitetsplanen. I perioderapport 2. tertial 2021 framgår det at barnehagene jobber med kompetanseutvikling innenfor *Ledelse i alle ledd* og *Psykisk helse*. Dette er nettverksbasert, og Sokndal samarbeider med UiS, Hå og Bjerkreim. Denne kompetanseutviklingen dekkes av Rekom-midlene.

Tre ansatte i Frøyland gårdsbarnehage er utdannet Marte Meo-terapeuter²², mens resten av personalet har gjennom et halvårig kurs blitt Marte Meo-praktikere. Kommunen har bidratt med Rekom-midler for å dekke utgiftene til barnehagen²³.

Øyno FUS får i tillegg kompetanseheving gjennom FUS. FUS-barnehagene har slagordet *Barnet først*. Dette innebærer at alt barnehagen gjør skal ivareta barnets beste²⁴. Samtidig er *Barnet først* også en barnehagebasert kompetanseutvikling som inneholder verktøyene Classroom Assessment

---

¹⁹ Det vil si hvordan barnehagen legger til rette for tilknytningsbasert pedagogikk for å ivareta barnets behov for omsorg, trygghet og utvikling. Dette krever at ansatte har god kunnskap om tilknytning og barns tilknytningsatferd.

²⁰ COS, eller trygghetssirkelen, er et verktøy som bygger på tilknytningsteori og -forskning. Det er et slags veikart for hvilke behov barnet har, hva signalene de gir betyr, og hva man kan gjøre for å møte barna bedre i deres behov.

²¹ En metode rettet mot forebygging og tidlig behandling av lette til moderate psykiske plager.

²² Marte Meo-metoden er en kommunikasjons- og relasjonsorientert veilednings- og behandlingsmetode. Den nyttes i familier, barnehager, skoler og institusjoner ved bekymring rundt barns utvikling og atferd. Metoden benytter videoopptak som arbeidsredskap, og man tar utgangspunkt i dagligdagse samspillsituasjoner.

²³ Kilde: Perioderapport 1. tertial 2021

²⁴ Kilde: Handlingsplan for fremming av trygt psykososialt miljø, og forebygging av krenkelser og mobbing i barnehagen. FUS-barnehagene.

scoring System (CLASS)²⁵ og Tuning into kids (TIK)²⁶. Øyno FUS har to ansatte som er sertifiserte CLASS-observatører.

3.3.3 ORGANISERING OG SAMARBEID

Barnehagene i kommunen har fast styrersamling en gang i måneden sammen med kommunalsjef for Oppvekst og kultur. Ellers deltar de daglige lederne også på de faste møtene i Familiens hus, i tillegg til treffpunkter i forbindelse med implementering av BTI og felles kompetanseheving. Daglig leder i Frøyland gårdsbarnehage har dessuten vært med i arbeidsgruppen for BTI. Barnehagens opplevelse er at samarbeidet fungerer bra, og at de blir godt involvert i kommunens arbeid med ulike planer og strategier på oppvekstfeltet.

Fra barnehagene påpekes det at det å få til et godt tverrfaglig samarbeid har vært en satsing i flere år. Særlig Familiens hus blir trukket fram som en viktig arena i dette arbeidet, som både har bidratt til lav terskel for å ta kontakt, og sikret en felles forståelse av tidlig innsats på tvers av ulike virksomheter og instanser.

Sokndal kommune leverer spesialpedagogisk kompetanse til barnehagene. Per 1.januar 2021 tilsvarte dette 6,98 årsverk. Dette innebærer blant annet en 20 prosent stilling logoped, og to heltidsansatte spesialpedagoger²⁷. Spesialpedagogene jobber med barn i barnehagene som har enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp, og har ansvar for barnets spesialpedagogiske opplegg og utarbeidelse av IOP.

3.4 BARNEHAGENES RUTINER

Fra kommunalsjef får vi opplyst at mye av planarbeidet gjøres internt på skolen og i barnehagene, og at det er lite som er felles fra overordnet nivå. En felles plan for trygt og godt barnehagemiljø er imidlertid under utarbeidelse, jf. [endringer i barnehageloven](#).

---

²⁵ Classroom Assessment scoring System (CLASS) er en observasjonsmetode og handler om å forbedre hvordan voksne i barnehagen samhandler med barn, slik at barna opplever trygghet, livsmestring og støtte i utvikling og læring i sin hverdag.

²⁶ Tuning into kids (TIK) er i utgangspunktet et evidensbasert foreldreveiledningsprogram som fokuserer på det emosjonelle båndet mellom foreldre og barn. I TIK benyttes emosjonsveiledning, som er ferdigheten å gjenkjenne, forstå og respondere på barnets følelser på en måte som er nyttig for barnet.

²⁷ Kilde: Budsjett- og økonomiplan 2021-2024

Tabellen under viser en oversikt over dokumenter som omhandler tidlig innsats i barnehagene i Sokndal. Det er kommunalsjef for Oppvekst og kultur som har samlet inn de aktuelle planene og videresendt disse. Oversikten viser også planene til Bø barnehage, men ettersom denne barnehagen ikke er med i utvalget i denne revisjonen, går vi ikke videre inn på disse.

Tabell 3: Oversikt over dokumenter relatert til tidlig innsats i barnehagene

Øyno FUS barnehager	Frøyland Gårdsbarnehage	Bø barnehage
Handlingsplan om psykososialt miljø	Atferdsutfordringer hos små barn Hvordan bygge opp et godt språkmiljø i barnehagen Kompetanseutviklingsplan Mobbing og krenkende adferd mot barn Overgang innad i barnehagen Psykososialt barnehagemiljø Sosial handlingsplan Spesialpedagogisk arbeid i Frøyland Gårdsbarnehage Spesielle behov og samarbeid med eksterne samarbeidspartnere Tidlig innsats – Plan for barns språkutvikling Årshjul – forebygging av vold og seksuelle overgrep	Barn med spesielle behov Handlingsplan sosial kompetanse Overganger i Bø barnehage Virksomhetsplan Rutine for tidlig innsats Plan for trygt og godt i Bø barnehage

Av oversikten framgår det at Frøyland gårdsbarnehage har en rekke planer og rutiner på dette området. Disse inkluderer blant annet tidlig innsats-rutiner for både atferd- og språkutfordringer. Førstnevnte retter seg mot atferdsutfordringer og barn som har vansker med å regulere følelser, og vektlegger viktigheten av en konkret og tydelig tiltaksplan der alle voksne møter barnet likt og bruker samme strategi i møte med barnet. Rutinen tar for seg hva barnet trenger av tiltak, og viser til nivåene i BTI. Rutinen for tidlig innsats mht. språk omhandler hovedsakelig en beskrivelse av hvordan barnehagen bruker verktøyet TRAS, med tilhørende kartlegging og tiltak.

Øyno FUS' handlingsplan om psykososialt miljø omhandler hvordan barnehagen kan fremme et trygt psykososialt miljø og forebygge krenkelser og mobbing. Planen tar for seg tre steg: første steg er forebygging, og det vises til at barn kan gi fra seg små signaler som det er viktig at personalet er sensitive nok til å fange opp. Steg to er å avdekke, og det listes opp typer av endret atferd som kan være tegn på at barn blir mobbet. Det siste steget innebærer å håndtere og stoppe mobbing. Planen inneholder dessuten en oversikt over innsats ved uro knyttet til krenkelser og mobbing, fordelt over fire trinn. Disse kan i stor grad sammenlignes med nivåene i BTI-modellen.

3.5 ARBEID MED TIDLIG OPPDAGELSE

3.5.1 FRØYLAND GÅRDSBARNEHAGE

Fra Frøyland gårdsbarnehage påpekes det at det kreves både kompetanse og erfaring for å tidlig oppdage sårbarhet. I den forbindelse vises det til at barnehagen har et erfarent personal med mange barnehagelærere, hvor store deler har over 20 års erfaring. Barnehagen har i tillegg mye spesialpedagogisk kompetanse som en del av grunnbemanningen, og det påpekes at satsingen på ASK²⁸ og Marte Meo gir gode forutsetninger for å forebygge og oppdage hhv. språklige og sosioemosjonelle utfordringer.

Ansatte viser også til at tidlig oppdagelse ofte handler om magesfølelse, og at magesfølelsen ofte bunner i erfaringer man har gjort seg tidligere. Vi får opplyst at bekymringer gjerne utløses av det som oppfattes som avvik fra det man kan forvente i forhold til barnets alder og normalutvikling. I den sammenheng påpekes det at en også kan se på progresjonsplanene, som sier noe om forventet utvikling for ulike aldersgrupper.

Det påpekes i tillegg at de ansatte bruker mye observasjoner, og at barnehagen siden prosjektet med tilknytningsbaserte barnehager har jobbet med å skriftliggjøre observasjoner. De intervjuede opplever at alle på avdelingene er gode på å se barna, og tidlig oppdager om barn har behov for ekstra støtte. Barnehagen også har foreldresamtaler to ganger i året, og i forkant av disse benyttes ulike typer observasjons- og kartleggingsverktøy. Her opplyses at alle barn blir kartlagt gjennom TRAS²⁹ og *Alle med*³⁰. Resultatene fra kartleggingene og observasjonene kommuniseres til foreldrene i foreldremøtene.

Vi får opplyst at en ved utløst bekymring involverer både andre ansatte på avdelingen og daglig leder. Barnehagen har også flere arenaer for drøfting av problemstillinger rundt barn – for eksempel ledermøter, pedagogmøter, avdelingsmøter og personalmøter. I tillegg vises det til lav terskel for å drøfte bekymringer med både PPT og helsestasjon. Vi får opplyst at alle foreldre ved oppstart i barnehagen skriftlig samtykker til at barnehagen kan ta kontakt med helsestasjonen for å drøfte utviklings- eller helserelevante problemstillinger.

---

²⁸ Alternativ supplerende kommunikasjon

²⁹ TRAS er et verktøy for systematisk observasjon av barns språkutvikling. I Frøyland gårdsbarnehage brukes TRAS på alle barn over 2,5 år.

³⁰ Observasjonsskjema som går på den helhetlige utviklingen til barnet. Skjemaet skal dekke barnets seks utviklingsområder: språkutvikling, lek, sosioemosjonell utvikling, hverdagsaktiviteter, trivsel og sansemotorisk utvikling.

3.5.2 ØYNO FUS

I likhet med de intervjuede i Frøyland gårdsbarnehage, understreker også Øyno viktigheten av erfaring og kompetanse. Også her vises det til at flere av de ansatte har jobbet i barnehagen i mange år, i tillegg til barnehagens ulike satsinger på CLASS, TIK og ASK.

Vi får opplyst at barnehagen opererer med smågrupper innen lesing og lek flere dager i uken, og at de ansatte på den måten blir kjent med barna på en «*helt annen måte*». Det vises til at et tettere samspill med barna gjør at en raskt kan oppdage om noen har behov for ekstra støtte, og at en tidlig får kartlagt ulike utfordringer eller avvik i forhold til forventet utvikling.

I likhet med Frøyland gårdsbarnehage har også Øyno faste foreldresamtaler to ganger året, og i forkant av disse kan det gjennomføres ulike typer observasjoner og kartlegginger. Vi får opplyst at barnehagen tidligere brukte *Alle med* på alle barna, men at barnehagen nå har endret praksis slik at kartleggingsskjema kun brukes ved behov. Også TRAS-skjema benyttes for de barna barnehagen anser har behov for det. Dette er i tråd med hva en nylig har blitt enige om på styrersamling. Ifølge kommunalsjef skal en som hovedregel bruke kartleggingsskjemaene på de barna som har behov for det, og ikke nødvendigvis på alle. Det understrekes samtidig at det skal være lav terskel.

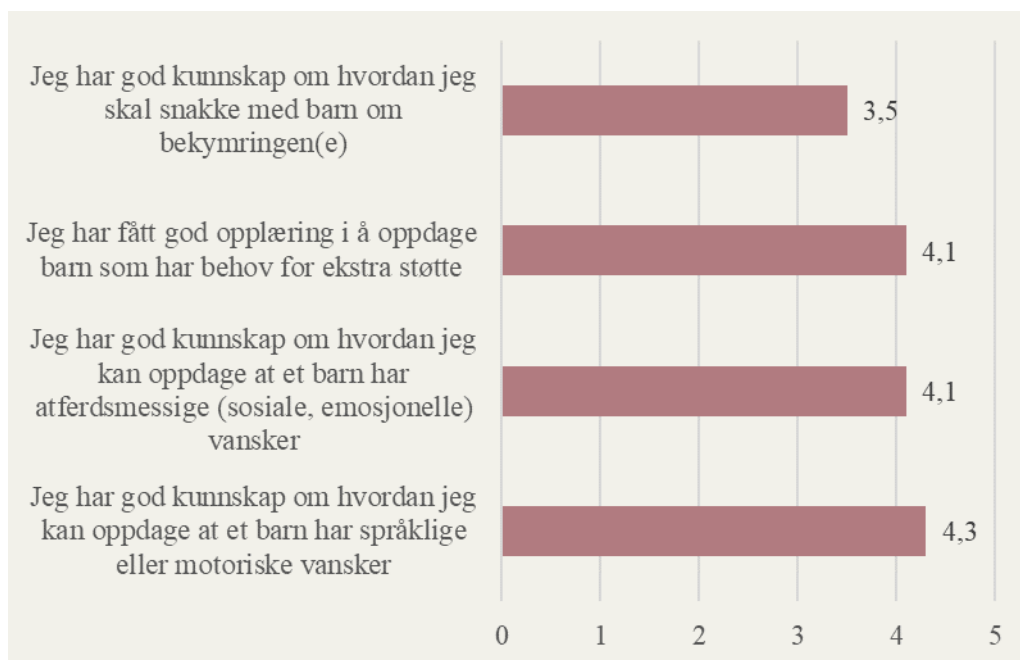
Daglig leder påpeker likevel at barnehagen observerer barna i forkant av foreldresamtalene, og at observasjonene dokumenteres. Vi får opplyst at det brukes litt ulike maler for dette, men at disse inkluderer observasjoner av både levering/henting, måltider, lek inne/ute, samspill med barn/voksne, språk, bevegelse, grov- og finmotorikk, humør/trivsel. Resultatene for kartleggingene kommuniseres til foreldrene i foreldremøtene.

De intervjuede opplever selv at barnehagene er gode på å oppdage sårbarhet tidlig. Det påpekes at det er lav terskel for å involvere både kolleger og daglig leder ved utløst bekymring, og at det også på avdelingsmøter og ledermøter er rom for å drøfte utfordringer. Det vises videre til lav terskel for å ta opp bekymringer med både PPT, helsestasjon, barnevern og spesialpedagogene.

3.5.3 ANSATTES VURDERING AV EGEN KOMPETANSE

I spørreundersøkelsen ba vi de ansatte om å vurdere sin egen kompetanse knyttet til tidlig oppdagelse ved å ta stilling til ulike påstander. Resultatene fremkommer i figuren under.

Figur 4: Vurdering av egen kompetanse (1=helt uenig, 5=helt enig. N=37). Oppgitt i gjennomsnitt.

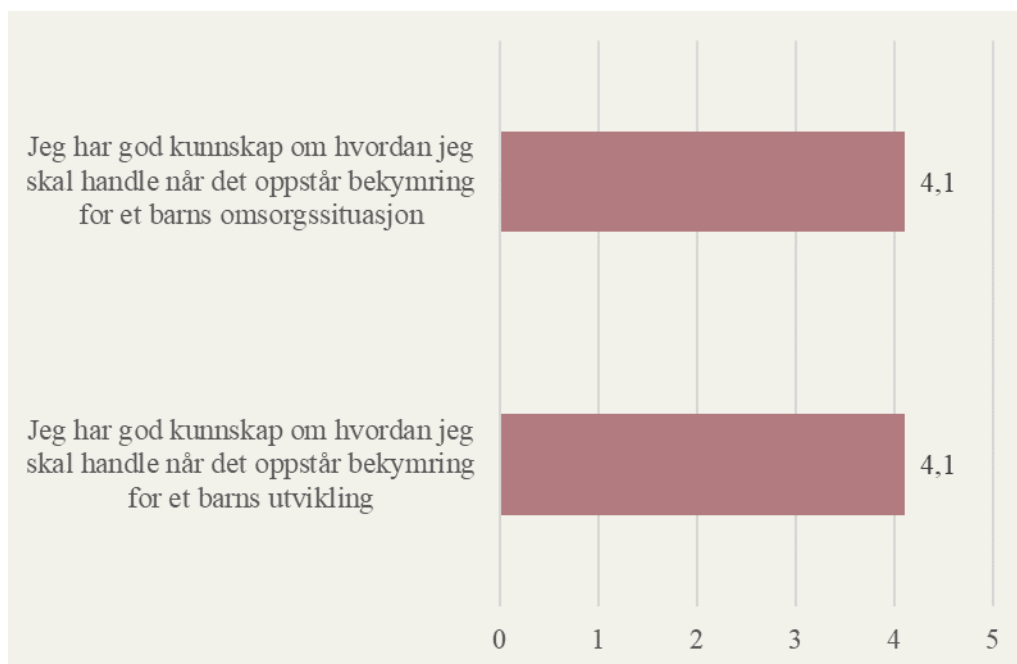
Fra figuren ser vi at de barnehageansatte er relativt enige i påstandene om at de har god kunnskap om hvordan de kan oppdage barn med både atferdsmessige og språklige/motoriske vansker, og også har fått god opplæring i dette. Respondentene skårer egen kompetanse høyest når det gjelder å oppdage språklige eller motoriske vansker, og lavest på kompetanse om å snakke med barn om bekymringer. Det samme mønsteret finner vi også i tilsvarende spørreundersøkelse utført i Lund kommune.

I intervju med pedagogiske ledere i barnehagene presenteres litt delte meninger om hva dette kan komme av. Noen påpeker at man gjerne er redd for å spørre om noe som en er usikker på selv, mens andre forteller at «*barn er barn*», og at bekymringer tas opp med foreldre.

Det skal påpekes at barnehagelærerne (N=13) jevnt over skårer noe høyere enn fagarbeidere (N=24) på alle de fire påstandene. Eksempelvis på å snakke med barn om bekymringene, er gjennomsnittet til barnehagelærerne 3,8. Tilsvarende for fagarbeidere er 3,3.

Videre ba vi de ansatte ta stilling til to påstander om handlingskompetanse:

Figur 5: Vurdering av egen kompetanse (1=helt uenig, 5=helt enig. N: 37). Oppgitt i gjennomsnitt.

Figuren viser at respondentene er relativt enige i påstandene om at de har god kunnskap om hvordan de skal handle ved oppstått bekymring. Når det gjelder bekymring for et barns omsorgssituasjon, skårer fagarbeidere og barnehagelærere sin handlingskompetanse relativt likt. Ved bekymring for et barns utvikling, har fagarbeidere en skår på 3,9, mens tilsvarende gjennomsnitt for barnehagelærerne er 4,4.

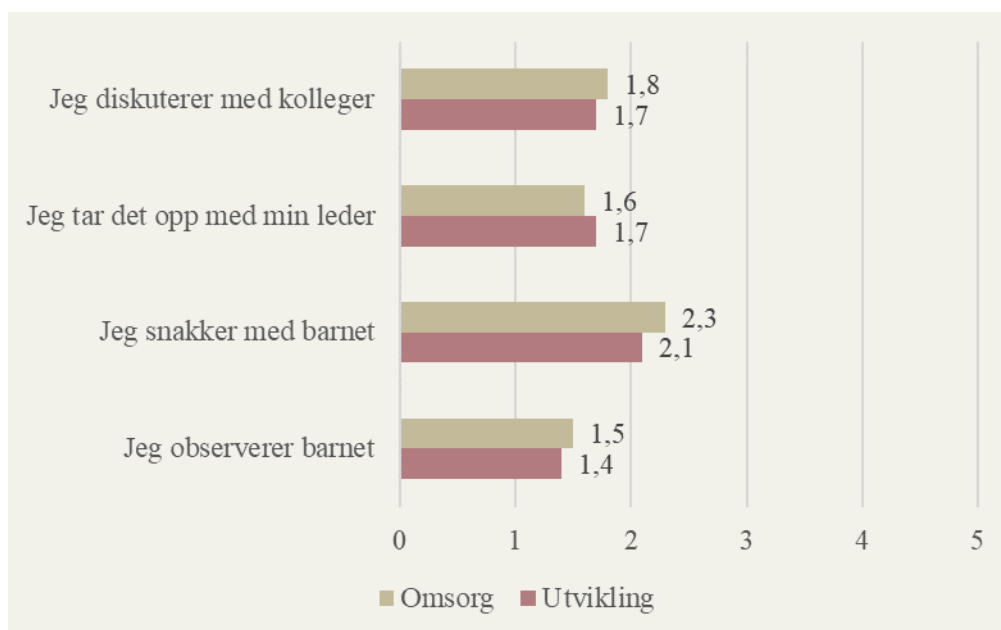
3.6 FRA BEKYMRING TIL HANDLING

Av spørreundersøkelsen framgår det at 90 prosent av barnehageansatte har vært bekymret for et barns utvikling i løpet av de siste to årene. Tilsvarende har 68 prosent vært bekymret for et barns omsorgssituasjon. Av 38 respondenter som oppgir å ha vært bekymret, oppgir 32 stykker at de handlet på bakgrunn av bekymringen.

Videre stilte vi spørsmål om hvordan de ansatte håndterer bekymringer for et barns utvikling og omsorgssituasjon. Respondentene fikk presentert noen handlingsalternativer, og måtte ta stilling til hvor ofte de utførte disse handlingene gjennom å velge én av følgende kategorier: *Alltid, ofte, av og til, sjelden, aldri*. Ettersom ulike stillinger også har forskjellige ansvarsområder, la vi opp til at respondentene kunne krysse av for «ikke aktuelt/relevant» for de handlingsalternativene som ikke er en del av deres stillingsansvar. I figuren under presenterer vi handlingsalternativene som er relevante for både pedagogiske ledere/barnehagelærere og fagarbeidere.

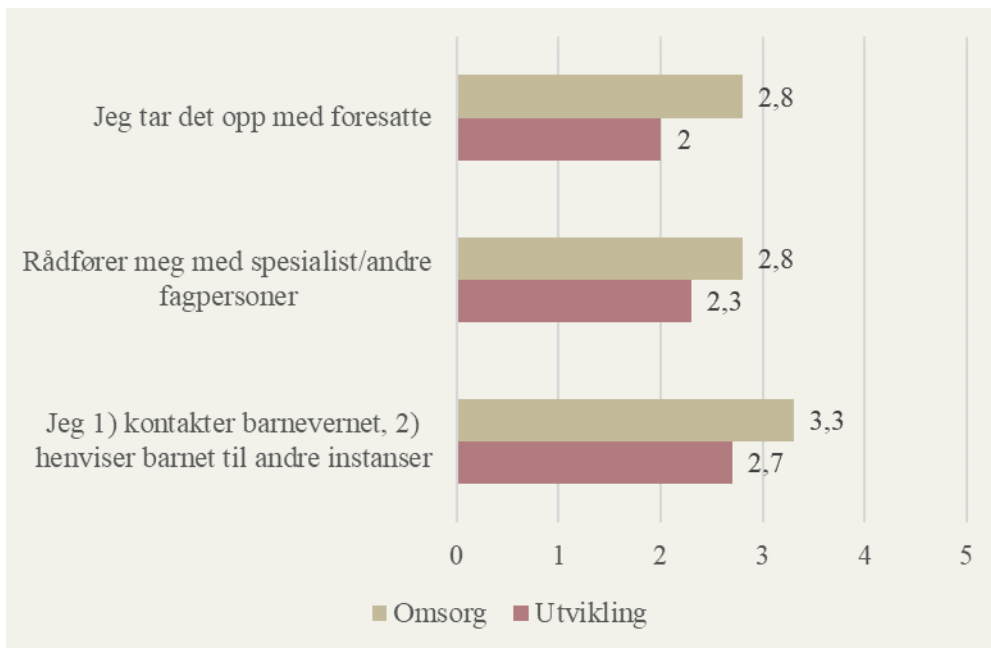
Figur 6: Hvordan håndterer du bekymring for et barns 1) omsorgssituasjon, 2) utvikling (språklig, motorisk, sosialt, emosjonelt o.l.)? Skala fra 1 (alltid) – 5 (aldri). N=37. Oppgitt i gjennomsnitt.

Av figuren ser vi at disse handlingene er svært utbredt, hvor nesten samtlige enten alltid eller ofte både observerer barnet og diskuterer med både leder og kolleger. Når det gjelder hvorvidt man snakker med barnet, er det noe forskjeller mellom barnehagelærere og fagarbeidere. Dersom bekymringen er knyttet til omsorgssituasjon, er gjennomsnittet for begge yrkesgrupper relativt likt. Ved bekymring knyttet til utvikling, er snittet til fagarbeidere 2,2, mens tilsvarende snitt for barnehagelærere er 1,3. Da har vi ekskludert de respondentene som krysset av for at dette handlingsalternativet ikke var aktuelt/relevant, som var tilfellet for 15 prosent av barnehagelærere og 30 prosent av fagarbeiderne (både på omsorg og utvikling). Påstanden om hvorvidt man snakker med barnet er også den påstanden hvor det er størst forskjeller i svarene mellom barnehageansatte i Sokndal og barnehageansatte i Lund. I tilsvarende spørreundersøkelse i Lund var den totale gjennomsnittsskåren 1,6 (både utvikling og omsorg).

Neste figur viser handlingsalternativene som i hovedsak faller inn under pedagogiske ledere/barnehagelærere sitt ansvar. I figuren viser vi kun svarene fra denne yrkesgruppen.

Figur 7: Hvordan håndterer du bekymring for et barns 1) omsorgssituasjon, 2) utvikling (språklig, motorisk, sosialt, emosjonelt o.l.)? Skala fra 1 (alltid) – 5 (aldri). N=13. Oppgitt i gjennomsnitt.

Skåren viser at de ansatte relativt ofte rådfører seg med andre fagpersoner når bekymringen omhandler utvikling, men sjeldnere i saker som omhandler et barns omsorgssituasjon. I bekymringssaker som omhandler utvikling, krysser flesteparten av at de henviser til andre instanser av og til. I bekymringssaker vedrørende et barns omsorgssituasjon, svarer ca. 46 prosent at de sjelden kontakter barnevernet. Resten er likt fordelt mellom «av og til» og «ofte».

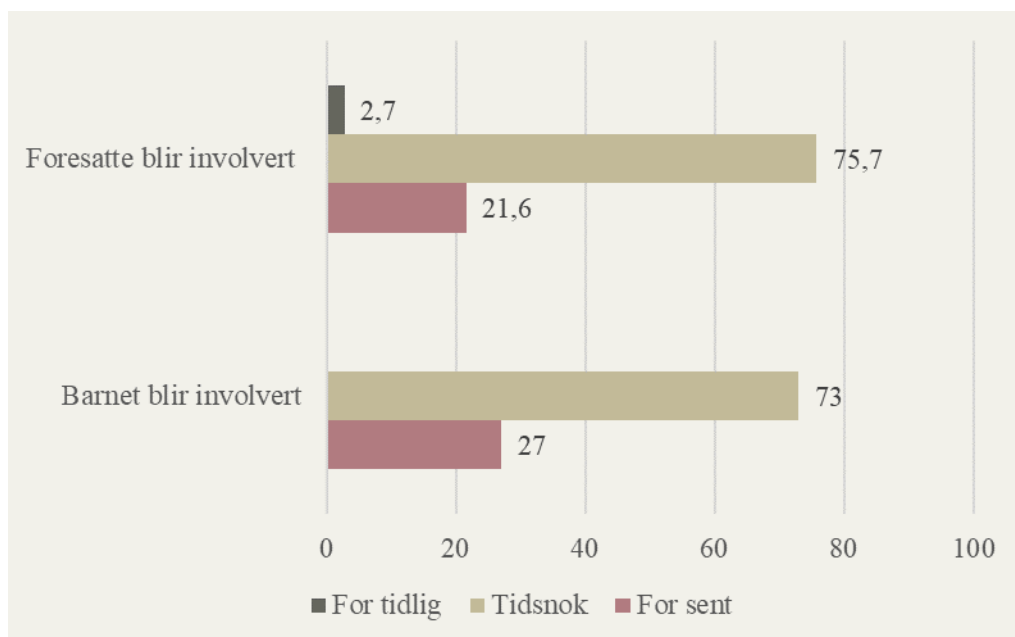
Når det gjelder bekymring for et barns utvikling, ser vi at barnehagelærerne ofte tar opp bekymringer med foresatte, hvor 69 prosent svarer at de alltid eller ofte gjør dette. Samtidig ser vi at i bekymringssaker som omhandler et barns omsorgssituasjon tas bekymringen i mindre grad opp med foresatte enn i saker som omhandler et barns utvikling³¹. Med et snitt på 2,8 tilsvarer det at bekymringen blir tatt opp av og til.

Relatert til i hvilken grad man snakker med barn og foresatte om bekymringer, er også hvorvidt respondentene mener at barnet og foresatte blir involvert tidsnok:

³¹ Dersom bekymringen gjelder alvorlig omsorgssvikt som f.eks. vold og overgrep, skal foreldre heller ikke varsles.

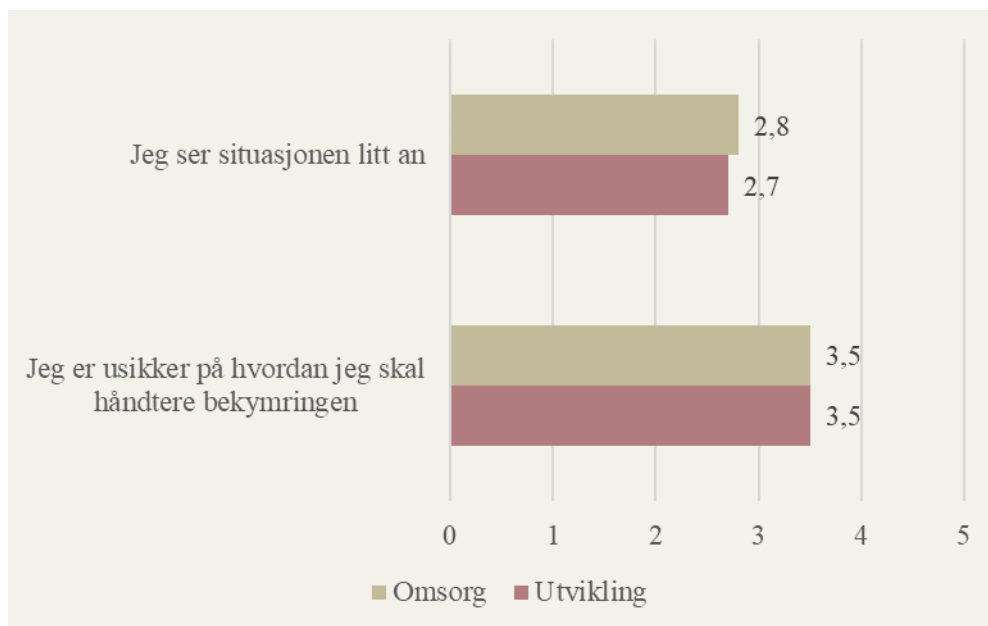
Figur 8: Ta stilling til følgende påstander om involvering av barn/foresatte i bekymringsaker. N=37. Oppgitt i prosent.

Mens de aller fleste mener at både foresatte og barn blir involvert tidsnok, er det hhv. 21,6 og 27 prosent som mener at foresatte og barnet involveres for sent. Her er det imidlertid forskjeller mellom både yrkesgrupper og den enkelte barnehage. Eksempelvis mener drøyt 33 prosent av fagarbeidere at både foresatte og barn blir involvert for seint, mens tilsvarende andel av barnehagelærere er hhv. 8,3 og 16,7 prosent. Når det gjelder den enkelte barnehage, varierer andelen som mener at foresatte blir involvert for sent fra 16,7 prosent (Øyno) til 26,7 prosent (Bø). Hvorvidt barn blir involvert for sent varierer igjen fra 12,5 prosent (Frøyland), til 50 prosent (Øyno). Det må påpekes at Øyno imidlertid har færrest respondenter på dette spørsmålet – seks respondenter. Dvs. at tre av seks mener at barn blir involvert for sent.

Den neste figuren viser hvorvidt respondentene pleier å se an situasjonen eller være usikre på hvordan de skal håndtere bekymringen for et barns omsorgssituasjon og utvikling:

Figur 9: Hvordan håndterer du bekymring for et barns 1) omsorgssituasjon, 2) utvikling (språklig, motorisk, sosialt, emosjonelt o.l.)? Skala fra 1 (alltid) – 5 (aldri). N=37. Oppgitt i gjennomsnitt.

Av svarene framgår respondentene relativt sjeldent usikre på hvordan de skal håndtere bekymringer, men at de i større grad avventer situasjonen. Når det gjelder et barns omsorgssituasjon, oppgir flesteparten (49 prosent) at de av og til ser an situasjonen. Samtidig er andelen som oppgir at de alltid eller ofte gjør dette omtrent det samme som andelen som oppgir at de sjelden eller aldri ser an situasjonen – ca. 20 prosent. Også ved bekymring for et barns utvikling oppgir flertallet, 54 prosent, at de av og til ser an situasjonen. Mens ca. 14 prosent sjelden gjør dette, oppgir ca. 30 prosent at de ofte eller alltid ser an situasjonen.

3.7 HANDLING OG TILTAK I BARNEHAGENE

3.7.1 FRØYLAND GÅRDSBARNEHAGE

Når det gjelder rutiner for hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av bekymring, får vi opplyst at barnehagen har flere verktøy å støtte seg på. Det vises blant annet til «Skala for uro – barn/ungdom», «Risiko og beskyttelsesfaktorer» og «Firefotmodellen»³² som følger med BTI-modellen. Daglig leder forteller at hele personalet har fått en gjennomgang av disse, mens noen har fått ytterligere skoleing. Det påpekes samtidig at dette ikke er noe nytt for barnehagen³³, og at det har vært jobbet med lenge, men at det ikke har vært skriftliggjort så detaljert tidligere.

³² Disse kan finnes her: <https://sokndal.bedreinnset.no/verktoy/>

³³ Vi får opplyst at barnehagen eksempelvis har ansatte med videreutdanning i barn i risikofamilier.

Blant annet viser barnehagens rutine «Atferdsutfordringer hos små barn», og til dels «Sosial handlingsplan» til hvilke rutiner som skal følges og tiltak som skal iverksettes når man oppdager barn med atferdsutfordringer.

Vi får opplyst at når en uro/bekymring oppstår, løftes det videre til kolleger på avdelingen og daglig leder, og tas gjerne i ledermøte. I dialog med kolleger og leder drøftes hvilke kartleggingsverktøy som kan være aktuelle, og det lages en plan for hvilke tiltak som skal iverksettes. Det framheves som viktig å finne ut hva som egentlig er utfordringen. Ved for eksempel utfordringer med samspill – hva er det som gjør at barnet ikke fungerer sammen med andre? Vi får opplyst at det er viktig å involvere foreldre tidlig, og få til et godt samarbeid med disse. Videre skritt avhenger dessuten også av type utfordring og barnets alder.

Når det gjelder barn med emosjonelle, sosiale eller atferdsmessige utfordringer, får vi opplyst at typiske tiltak er tett voksenoppfølging fra trygge voksne som skaper gode rammer rundt barnet. Dette kan eksempelvis innebære å passe på at barnet ikke blir satt i situasjoner som er vanskelig for barnet å håndtere – eksempler på tiltak her kan være å sitte ved siden av en voksen under samling, eller å plassere barnet ved enden av bordet, snarere enn i midten. Vi får opplyst at særlig ved utfordringer med samhandling og det sosiale er viktig at barnet er sammen med voksne som kan være med å støtte. Dette kan for eksempel gjøres i lekegrupper, hvor de voksne sørger for gode rammer, er tydelige på lekekoder, samtidig som barnet får rom til å prøve seg. Ved sosioemosjonelle utfordringer framheves det som viktig at dette er noe som jobbes med hele dagen, og i alle situasjoner. Vi får opplyst at både barnevernet, BUP og PPT ofte involveres i slike saker, avhengig av hva som er utfordringen.

Frøyland er en ASK-barnehage, som betyr at alternativ og supplerende kommunikasjon er en sentral del av språkmiljøet. Vi får opplyst at barnehagen har et tydelig språkmiljø, og at ASK er en implementert del av hverdagen. Det vises blant annet til at hver avdeling har dagstavler, og aktivt gjennomgår bilder, symboler og tegn på dagstavlen hver morgen. Alle barna lærer tegn til tale, og hver uke er det faste tegn som barna skal lære. Det påpekes at mange av barna som sliter med verbalt språk bruker mye tegn, og at dette reduserer eventuell frustrasjon som utløses av å ikke bli forstått.

Ved språklige vansker, får vi opplyst at typiske tiltak er å jobbe konkret og målrettet mot det som er utfordringen. Hvis det for eksempel er farger som er utfordringen, kan de ansatte kjøre en kort, men intensiv periode hvor farger er i fokus under både samling og i lekegruppene. Det påpekes at det gjennom TRAS-kartleggingen blir tydelig hva barnet eventuelt har behov for. Barnehagen kan eksempelvis sette inn tiltak for å bygge opp språket og utvide begrepsapparatet. Ofte jobbes det med dette i smågrupper.

Det påpekes at de ansatte i barnehagen strekker seg langt for å gi barn det de trenger av ekstra støtte, men at en må videre til andre instanser hvis en ser at arbeidsbelastningen blir for stor og en ikke klarer å dekke barnets behov. Vi får opplyst av daglig leder at barnehagen generelt er ganske raske til å be om veiledning og vurdering utenfra for å gi barn tidligst mulig hjelp. Det vises til lav terskel for å sende en bestilling til PPT i forbindelse med «tett på»-timene. Kontaktperson i

PPT kan da observere utfordringene, og komme med forslag til hvordan barnehagen kan jobbe videre. Kontaktperson kan i tillegg gi veiledning på om den aktuelle saken er noe barnehagen kan klare selv, innenfor det allmennpedagogiske, eller om det kan være aktuelt med en henvisning.

Vi får også opplyst at barnehagen har tatt opp saker i Familiens hus, og at dette gir gode muligheter for å få innspill fra flere instanser. Daglig leder opplyser også at det tas raskt kontakt med barnevernet dersom bekymringen omhandler omsorgssituasjon.

3.7.2 ØYNO FUS

Foruten mobbing og krenkelser, har ikke barnehagen skriftlige rutine for hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av bekymring for et barn. BTI oppgis imidlertid som et godt verktøy her. Vi får opplyst at man som barnehageansatt fort kjenner en uro eller dårlig magefølelse, og det vises til at BTI beskriver hva som bør gjøres på de ulike nivåer etter en bekymring oppstår.

Når en bekymring oppstår, påpekes det at en i første omgang, som regel, kartlegger *hva* en er bekymret for, og drøfter bekymringen sammen med en kollega eller daglig leder. Det blir påpekt at foreldre involveres raskt, og at barnehagen i mange tilfeller planlegger veien videre derfra. Videre handling avhenger av type utfordring og barnets alder. Det påpekes at barnehageansatte i noen tilfeller vet at det vil «gå seg til», og at noen barn kun trenger noen små tilpasninger for at det skal «løsne». Vi får opplyst at det i barnehagehverdagen alltid settes av tid og rom for å legge til rette og lage en plan for barn med behov for ekstra støtte i en periode. Det vises til at barnehagen er godt bemannet, og dermed har gode muligheter «til å dekke opp der det trengs».

I de tilfeller hvor barnehagen tenker at utfordringene ikke er noe som vil «gå seg til», involveres andre instanser raskt³⁴. Dette kan eksempelvis være tilfeller hvor barnehagen observerer store avvik i forventet utvikling hos et barn. Vi får opplyst at barnehagen har god kontakt med helsestasjonen, og ofte går i dialog med de for å drøfte bekymring. Dersom det er mistanke om mer gjennomgripende utviklingsforstyrrelser, kan også koordinator for barn og unge kontaktes. I tillegg kan barnehagen drøfte saken i Familiens hus, og få innspill til videre tiltak derfra³⁵. Dersom uroen er knyttet til omsorgssituasjon, får vi opplyst at det ofte drøftes anonymt med barnevernet for veiledning.

Barnehagen har i tillegg tett dialog med PPT, og bruker «tett på»-timene aktivt. Kontaktperson kan da observere barnet eller gruppen, og komme med konkrete innspill til personalet på hva de

---

³⁴ Opplyst i intervju.

³⁵ Både kontakt med helsestasjonen, koordinator for barn og unge og Familiens hus forutsetter samtykke fra foreldre.

gjør rett, og hva de kan gjøre annerledes, eller eventuelt anbefale en henvisning. Fra barnehagen får vi opplyst at de alltid prøver ut tiltak før en eventuell henvisning.

Når det gjelder barn med emosjonelle, sosiale eller atferdsmessige utfordringer, får vi opplyst at en først starter å kartlegge hva som egentlig er utfordringen, og hvordan det kommer til uttrykk. Ved for eksempel utfordringer med lek, stilles det spørsmål til om det er det å være i leken som er utfordringen, eller er det utfordringer med å komme inn i leken? Dersom utagering oppfattes som er utfordring, kartlegges det når utagering oppstår mest og minst. Det vises til at et typisk tiltak for emosjonelle, sosiale eller atferdsmessige utfordringer, er å ha de voksne «tettere på» en periode. På denne måten kan en i større grad være i forkant av situasjoner som er utfordrende for barnet, og avverge utageringer. Ved utfordringer i lek, vises det til at lese- og lekegruppene kan brukes aktivt for å styrke relasjoner og den sosiale kompetansen til barnet, hvor de voksne bidrar som både veileder og lekepartner i gruppene.

Barnehagen bruker ASK for å støtte opp om språkmiljøet. Språklige utfordringer kartlegges gjerne ved bruk av TRAS. Dette for å få innsikt i hva som er utfordringen og hvor en skal sette inn ekstra tiltak. Det påpekes at det også her brukes lese- og lekegruppene aktivt, hvor det vil jobbes med områder innen språk som en ser barnet strever med. Det påpekes at en prøver å ha gruppene så små som mulig. Hvis det er flere barn med språkutfordringer, vises det til at en kan operere med grupper på tre – hvor to med svakere språk gjerne settes sammen med én med sterkere språk. Vi får opplyst at PPT ofte koples på gjennom «tett på»-timene. Kontaktperson kan da observere barnet, og komme med veiledning på hva barnet har behov for, hvordan barnehagen kan tilrettelegge, og hva barnet bør trene på i hverdagen.

Det påpekes samtidig at selv om språklige utfordringer oppdages tidlig, er det ikke alltid nødvendig med «store» tiltak med en gang. Det vises til at det er rom for at barn er ulike med hensyn til språkutvikling, og ved forsinket språk setter en kanskje ikke inn noen ytterligere tiltak utenom å «bade barnet i språk». Dersom det imidlertid er språkforståelse som er utfordringen, oppgis det å gripes fatt i raskere.

3.7.3 EVALUERING OG DOKUMENTERING AV TILTAK

Frøyland gårdsbarnehage

Frøyland gårdsbarnehage opplyser at de fort ser hvorvidt tiltak har effekt, og at det i saker med atferdsutfordringer for eksempel kan «måles» ved å se om atferd blir verre eller avtar. Det påpekes at tiltak også innebærer en del «prøving og feiling»; noen tiltak som kan se ut til å virke i starten, fungerer kanskje ikke lenger etter en periode, og må da byttes ut med nye tiltak. Selv om en som regel kjapt merker om tiltak har effekt, blir det framhevet som viktig å også ha «is i magen». Det påpekes at noen tiltak må jobbes med over tid før man kan se en gradvis bedring.

Fra daglig leder i Frøyland gårdsbarnehage får vi opplyst at alle skal bruke stafettloggen i forbindelse med dokumentasjon for barn det er iverksatt tiltak for. Før implementeringen av

stafettloggen ble tiltak dokumentert gjennom eksempelvis tiltaksplan og sosial handlingsplan, og evaluert etter en måned. Dette ble igjen arkivert i barnemappen. Både daglig leder og de pedagogiske lederne påpeker imidlertid at både dokumenteringen og evalueringen av tiltak har blitt mer systematisert og organisert etter innføringen av stafettloggen. Stafettloggen inneholder blant annet faste stoppunkter for evaluering, hvor det skal besluttes hvorvidt tiltak skal forlenges, avsluttes, eller byttes ut. Samtidig fungerer stafettloggen også som et samhandlingsverktøy med foreldre, slik at tiltak kan jobbes med både i barnehagen og i hjemmet. En annen fordel som trekkes fram, er at stafettloggen er elektronisk og følger barnet videre. Ettersom barnehagene i Sokndal er private, har dokumentasjonen tidligere blitt slettet når barnet begynner på skolen. I intervju beskrives stafettloggen som «*et system vi har lett etter i mange år*».

Øyno FUS

Også Øyno FUS barnehage påpeker at en merker om tiltak ikke har effekt. Eksempelvis dersom utfordringene omhandler lekeferdigheter, kan en se om ferdighetene blir sterkere eller svakere. Det påpekes at dersom du er bekymret for et barn, observerer og evaluerer en nærmest kontinuerlig. Daglig leder oppgir at hvis en merker at tiltakene ikke har effekt, tas det en diskusjon og vurdering på hva som fungerer, hva som ikke fungerer, og hvilke andre tiltak som eventuelt kan prøves ut.

Vi får opplyst at tiltak dokumenteres gjennom observasjonsskjemaene i forkant av foreldresamtalene. I etterkant av observasjonen settes det opp mål som kommuniseres til foreldrene, mens man i neste foreldresamtale evaluerer om målene er oppnådd eller om de må videreføres. Hvis det er snakk om barn det er knyttet bekymringer til, får vi oppgitt at en gjerne avtaler ny foreldresamtale etter en måned.

Dokumentasjonen blir arkivert i barnemappen. Daglig leder løfter imidlertid fram stafettloggen som et godt og tydeligere verktøy. Det vises til at tiltak som dokumenteres gjennom stafettloggen vil følge barnet videre, slik at både tiltak og evalueringer er tilgjengelig dersom utfordringer skulle oppstå på et senere tidspunkt.

Et annet moment som løftes fram er at barnehagen gjør mye ubevisst innen tidlig innsats. Det påpekes at en kjenner barna godt, og ikke alltid tenker over den «skjulte» tilretteleggingen som foregår. Dette kan for eksempel være barnet som alltid blir plassert ved bordet hvor det har oversikten over alle, fordi det er erfart at barnet da er roligere under måltidet. Det vises til at stafettloggen også kan brukes til å dokumentere slik skjult tilrettelegging, slik at det kan følge barnet videre til skolen. Det påpekes at dette ikke dokumenteres skriftlig per nå³⁶, og at dette er noe barnehagen må være mer bevisst på.

---

³⁶ Per oktober 2021.

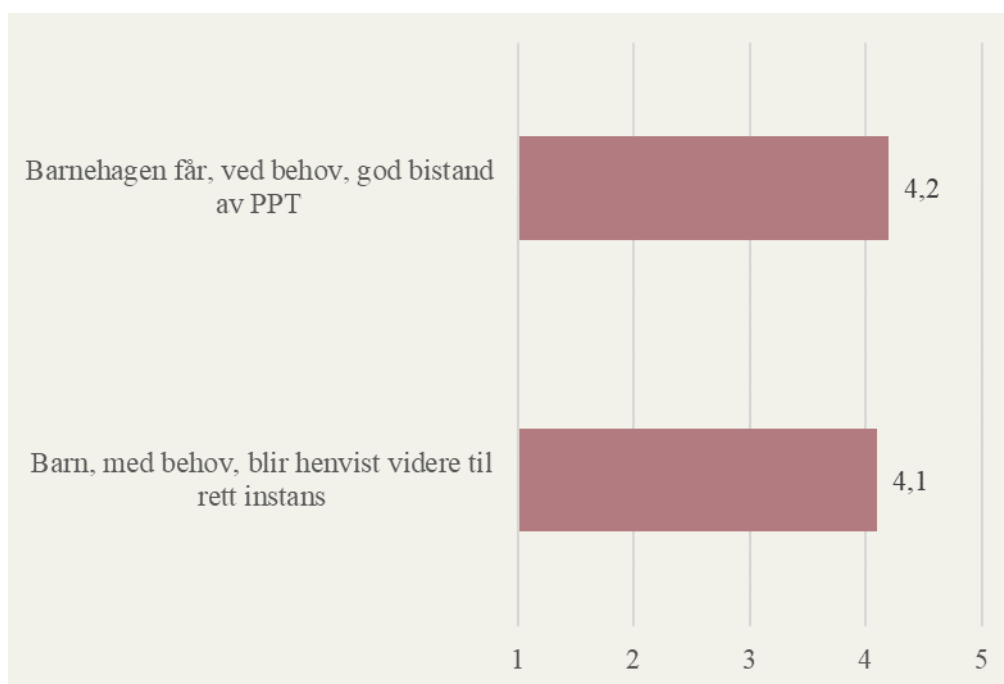
I intervju med ansatte i barnehagen får vi opplyst at det så langt³⁷ er én pedagogisk leder som har tatt stafettloggen i bruk. Erfaringen er at stafettloggen medfører mye arbeid for de ansatte, i tillegg til at foreldrene ikke bruker det like mye som ønsket. Det vises til at når foreldre kan lese i stafettloggen fortløpende, må ansatte i større grad tenke over hvordan de formulerer seg. Det ble opplevd som lettere når en kun har sine papirer å forholde seg til, og en egen kladd med løpende observasjoner. Samtidig anerkjennes fordelene med at stafettloggen kan følge barnet videre, slik at dokumentasjon ikke slettes. Det påpekes at det skal være lav terskel for å opprette stafettlogg.

3.8 SAMARBEID/BISTAND

I spørreundersøkelsen ba vi de ansatte om å ta stilling til hvor enige de var i noen påstander om samarbeid i bekymringsaker. Resultatet framgår av figuren under.

Figur 10: Hvor enig er du i følgende påstander om samarbeid i bekymringsaker i barnehagen? (Skala 1-5, hvor 1=helt uenig, 5=helt enig, N=41)

Av figuren ser vi at respondentene i Sokndal skårer seg selv høyt vedrørende å henvise barn som har behov, til rett instans. De angir også høye skår hva som omhandler god bistand fra PPT.

---

³⁷ Per november 2021.

3.8.1 PPT

PP-tjenestens kontaktperson har vært kontaktperson for barnehagene i Sokndal i over 15 år. De siste årene har kontaktperson hatt faste «tett på»-dager i den enkelte barnehage, i tråd med PPTs satsing på «tett på» og tidlig innsats. Dersom noe dukker opp utenom «tett på»-dagene, er det også lav terskel for å ta kontakt. I intervjuene beskrives samarbeidet med PPT som svært godt.

I forkant av «tett på»-dagene skal barnehagene sende en bestilling på hva de trenger bistand til. Bestillingene kan omhandle problemstillinger på både systemnivå og individnivå, som PPT kan observere og veilede på. Det vises til at systemsaker eksempelvis kan omhandle lek, førskolebarn, jenteproblematikk mm. Fra begge barnehagene får vi opplyst at de også har sendt inn bestillinger for en spesifikk avdeling eller gruppe som oppleves å ikke fungerer helt optimalt. PPT påpeker at det i slike tilfeller foretas en observasjon, før en på slutten går gjennom observasjonen, veileder personalet og lager en plan for veien videre. Ofte følges sakene opp gjennom en kort oppsummering etter en måned.

Barnehagene kan også sende en bestilling for bekymringer som omhandler enkeltbarn, etter samtykke fra foreldre. PPT har da møter med personalet og foreldre, og foretar en observasjon av barnet. Sammen med barnehagen og foreldrene utarbeides spesifikke mål, og det avtales en evaluering etter et visst antall uker.

PPT opplever at barnehagene er tidlig på banen i bekymringssaker. Oppfatningen er at de ansatte er flinke til å se det enkelte barnet, og setter inn riktige tiltak tidlig. Det påpekes at det gjennom «tett på»-satsingen også har blitt et mer systematisert forløp og prosess før henvisninger, som gjør at ingen barn blir henvist før kontaktperson har gjennomført observasjoner og møtt foreldrene.

Vi får opplyst at det fra kontaktperson sin side er ønskelig å delta på styrersamlingene som gjennomføres av kommunen. Det vises til at dette er en modell som fungerer godt i Eigersund kommune, og som oppfattes som en ryddig arena for å løfte opp ulike problemstillinger og komme med innspill.

3.8.2 FAMILIENS HUS

Familiens hus blir beskrevet som et lavterskeltilbud hvor aktuelle saker kan drøftes med aktuelle instanser. Fra Frøyland gårdsbarnehage får vi opplyst at alle saker skal drøftes i Familiens hus og/eller hos PPT før en henvisning.

Saker kan enten drøftes anonymt eller med samtykke fra foreldre. Vi får opplyst at drøftinger her muliggjør tidlig hjelp og raske avklaringer, da «*alle hører den samme historien*». På denne måten kan de ulike instansene komme med råd og innspill direkte, drøfte aktuelle tiltak, samkjøre veien videre, og vurdere hvorvidt noen av instansene bør kobles på.

3.8.3 SPESIALPEDAGOGENE

Vi får opplyst at også spesialpedagogene kan gi råd og veiledning til personalet, men at det ikke er satt i system, og skjer mer tilfeldig. Spesialpedagogene deltar heller ikke på pedagogisk ledermøter, avdelingsmøter eller styrersamling. De deltar imidlertid på personalmøter i den ene barnehagen. Pedagogene etterlyser et bedre samarbeid med barnehagene, og da særlig samarbeid med de pedagogiske lederne. Det vises blant annet til at pedagogisk leder ikke alltid har tid til å delta på veiledningstiden, og at pedagogisk leder ved noen tilfeller ikke egentlig vet hva spesialpedagogene gjør. Spesialpedagogene etterlyser avsatt samarbeidstid med de pedagogiske lederne gjeldende oppfølging av barna med spesialpedagogisk hjelp. Dette for avklaring av ansvarsområder, forventninger og utarbeidelse av felles retningslinjer, slik at en kan få til et helhetlig opplegg rundt det enkelte barnet. Videre opplyses at fysiske rammer, som eksempelvis fravær av eget kontor, begrenser samarbeidet.

Et annet moment som løftes fram er en opplevelse av ulik praksis for hvordan bekymringer, særlig vedrørende atferdsproblematikk, håndteres. Etter spesialpedagogenes oppfatning bør det jobbes mer på systemnivå, da det erfares en «vent og se»-holdning. Det pekes på at det kan være hensiktsmessig med mer veiledning til personalet i denne sammenheng, og at «tett på»-timene i større grad kan brukes til å jobbe med barnegruppa, fremfor enkeltbarn. Samtidig påpekes det at det framgår forskjell i praksis mellom både den enkelte barnehage, og enkelte ansatte.

Alle de intervjuede fra barnehagene viser til at kommunen tidligere hadde en ordning med én spesialpedagog i hver barnehage. I lys av tidlig innsats, opplevdes denne ordningen som svært nyttig. Det påpekes at spesialpedagogene da kunne jobbe mer forebyggende, og tidlig hjelpe barn i «gråsonen». Vi får opplyst at en av spesialpedagogene høsten 2021 hadde en periode med fem timer ubunden tid som kunne brukes til forebyggende arbeid i Øyno FUS barnehagen, i påvente av en sakkyndig vurdering. Både barnehagen og spesialpedagog beskriver dette som verdifullt. Også fra Frøyland gårdsbarnehage blir det ytret et ønske om mer tilgjengelighet fra spesialpedagogene, i form av forebyggende arbeid, observasjoner og veiledning barn der barnehagen er «i tvil».

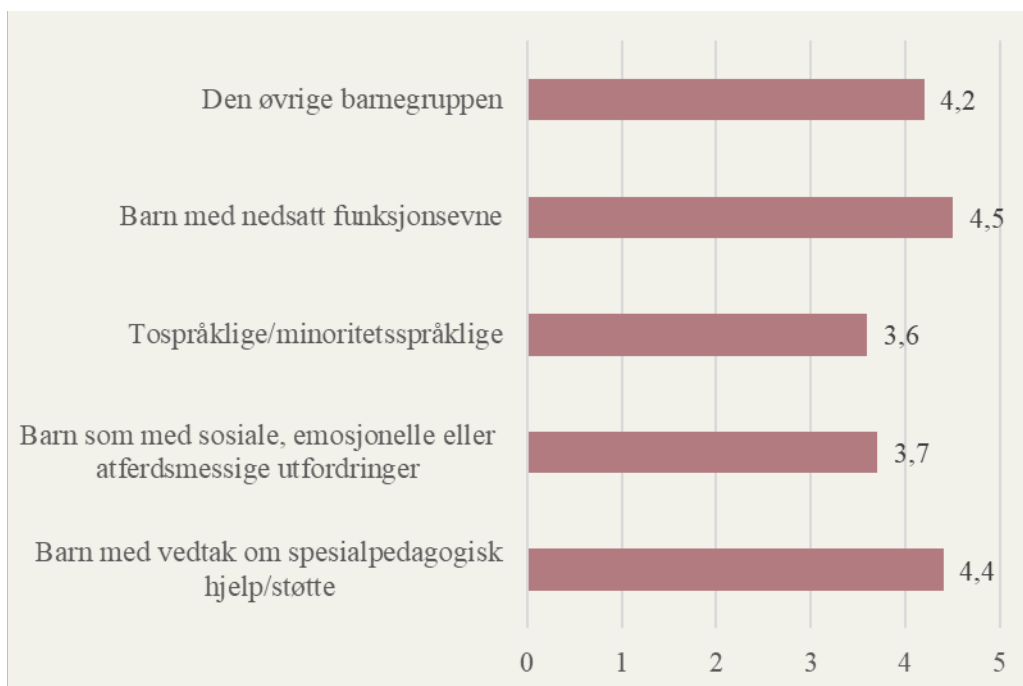
3.9 UTFORDRINGER

3.9.1 BARNEHAGETILBUDET

I spørreundersøkelsen ba vi respondentene om å vurdere barnehagetilbudet til utvalgte grupper av barn. Resultatene framgår av figuren nedenfor.

Figur 11: I hvilken grad klarer barnehagen, etter din vurdering, å gi følgende barn et tilstrekkelig barnehagetilbud? (Skala 1-5, hvor 1=svært liten grad, 5=svært stor grad, N=37)

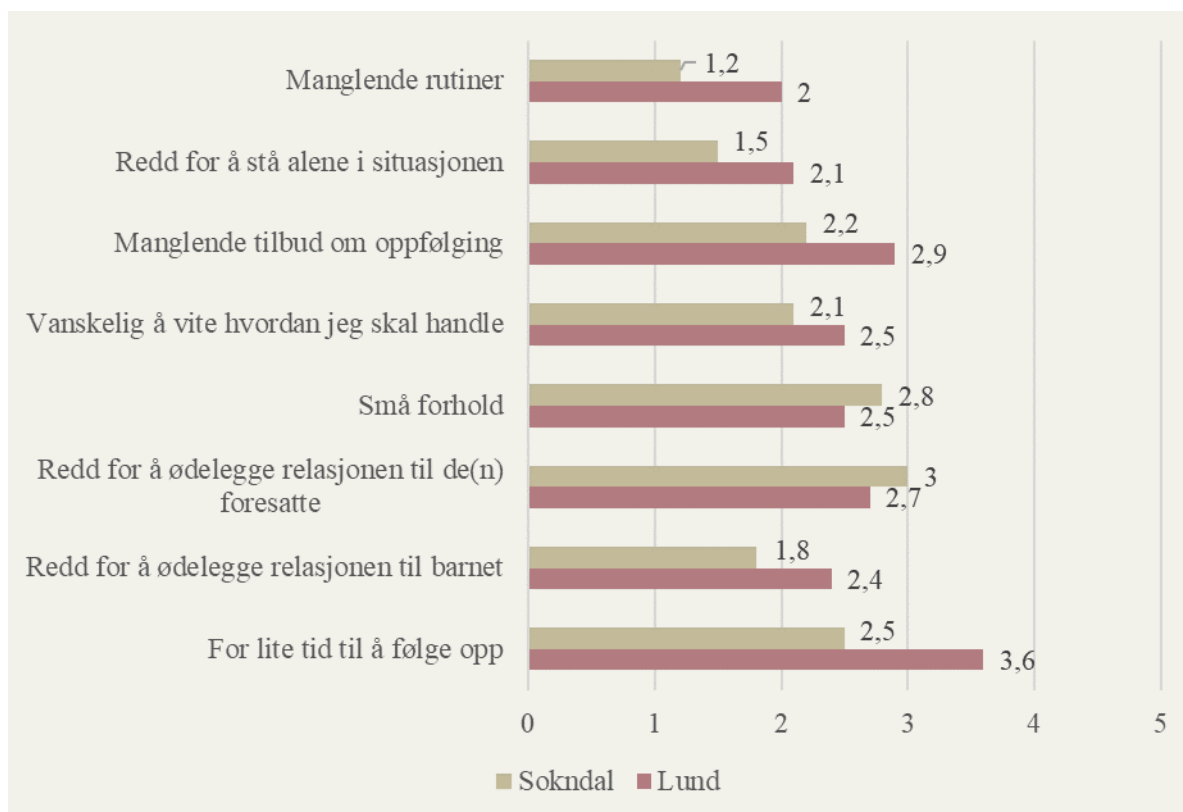

Her framgår at barnehageansatte selv mener at barnehagetilbudet i stor grad klarer å imøtekomme behovet i barnegruppen, samt ivaretar et tilstrekkelig tilbud til barn med rett på spesialpedagogisk hjelp og nedsatt funksjonsevne. Tilbudet oppleves i noe mindre grad å imøtekomme behovet til tospråklige/minoritetsspråklige barn og barn med sosiale, emosjonelle eller atferdsmessige utfordringer.

3.9.2 BARRIERER FOR TIDLIG INNSATS

I spørreundersøkelsen ba vi de ansatte ta stilling til hvilke barrierer som kan være et hinder for å handle slik man ønsker i bekymringssaker. Resultatene framgår i figuren under. Her inkluderes også resultatene fra samme spørreundersøkelse i Lund kommune.

Figur 12: I hvilken grad er følgende barrierer et hinder for deg i å handle slik du ønsker i bekymringssaker vedr. barn? (Skala 1-5, hvor 1=svært liten grad, 5=svært stor grad, N=37)

Av figuren framgår det at den største barrieren for barnehageansatte i Sokndal er frykt for å ødelegge relasjonen til de(n) foresatte. Gjennomsnittet på 3, er også det svaralternativet de fleste (46 prosent) oppgir. I intervju viser alle de pedagogiske lederne til at resultatene fra spørreundersøkelsen stemmer godt med deres oppfattelse på dette punktet. Samtidig påpekes det at selv om man som fagperson kjenner på at det er ubehagelig, er ikke det ens med at en ikke handler.

Av barrierer som løftes fram i intervjuene, vises det i størst grad til forbedringsområder knyttet til det tverrfaglige samarbeidet. Eksempelvis etterlyser Øyno mer informasjon fra helsestasjonen i forbindelse med oppstart i barnehagen for barn med gjennomgripende utviklingsforstyrrelser. Det vises til at i mangel på slik informasjon, er det vanskelig å organisere ressurser rundt barnet tidlig nok. Det påpekes at dersom barnehagen vet om dette på forhånd, kan de være mer forberedt ved oppstart.

Også Frøyland ønsker å styrke det tverrfaglige samarbeidet enda mer. Det vises til at barnehagen oppdager utfordringer tidlig, men opplever at hjelpeinstansene vil avvente og at hjelpen dermed stopper opp.

Fra koordinator for barn og unge får vi opplyst at det de siste to årene har vært en utfordring å fylle møtetiden i Familiens hus med saker til drøfting. Dette knyttes blant annet til en tydeligere

føring om at saker som skal tas opp bør ha samtykke fra foresatte³⁸, og at dette kan ha ført til en større terskel for å ta opp saker. En annen utfordring har dessuten vært å få inn sakene tidlig nok. Det vises her til at problemet ofte har vokst seg stort før det har blitt tatt opp i Familiens hus. Koordinator påpeker at selv om mange av de som får hjelp i Familiens hus opplever den som god, kan også gruppens størrelse/møtearenaen oppleves som overveldende.

3.10 VURDERING OG KONKLUSJON

Begge barnehagene understreker viktigheten av erfaring og kompetanse for å lykkes med tidlig oppdagelse. Gjennomgangen viser at barnehagene har en felles kvalitetsplan som legger føringer for kompetanse, og at barnehagene har hatt felles kompetansehevingstiltak i tråd med denne. I tillegg har hver enkelt barnehage egne, interne satsinger. Informantene fra begge barnehagene mener selv at de klarer å oppdage sårbarhet tidlig, og i spørreundersøkelsen mener respondentene at de har god kunnskap om hvordan å oppdage både atferdsmessige og språklige vansker.

Respondentene skårer likevel sin egen kompetanse som lavest når det gjelder å snakke med barn om bekymringene knyttet til dem. Dette gjelder særlig fagarbeidere. Vi ser også forskjeller mellom fagarbeidere og barnehagelærere på hvorvidt man snakker med barnet i bekymringssaker, og en relativt høy andel fagarbeidere krysser av for at dette ikke er aktuelt/relevant. Noen av disse barna kan naturligvis være for små til å ha utviklet språk, men gjennomgangen viser også tendenser til at barn bli involvert for sent i bekymringssaker – og at fagarbeidere i større grad enn barnehagelærere mener dette. Vi ser imidlertid forskjeller mellom de ulike barnehagene angående dette.

Vi har ikke grunnlag til å fastslå en årsakssammenheng her, men det kan tenkes at de to faktorene kan fungere selvforsterkende. På den ene siden kan manglende kompetanse til å snakke med barn om bekymringene øke terskelen for å involvere barnet i bekymringer knyttet til dem. Men ved å ikke involvere barnet i bekymringssaker får man heller ikke muligheten til å øke kompetansen i å snakke med barnet om bekymringene. Her vil vi vise til Nasjonal faglig retningslinje «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge», som trekker fram at ansatte som arbeider med barn og unge bør ha kunnskap om samtalemetoder, og kompetanse i å snakke med barn og unge de har bekymringer for. Samtale med barn og unge er sammen med observasjon av tegn og signaler en del av prosessen for å identifisere barn og unge med behov for hjelp. De ansattes evne til å snakke med barn og legge til rette for deres medvirkning i saker som angår dem, er grunnleggende for å gi dem riktig hjelp og støtte. Kompetanse om risiko- og beskyttelsesfaktorer er derfor en viktig satsning for tidlig oppdagelse av sårbarhet hos alle barn uavhengig av alder. Slik kunnskap og kompetanse på dette bør derfor være tilgjengelig for alle som jobber i

---

³⁸ Vi får opplyst at bakgrunnen for dette var det er vanskelig å ivareta anonymitet pga. kommunens størrelse.

barnehagene. Tilgang til kompetansen kan eksempelvis sikres gjennom gode veiledningsverktøy og faste punkter på møteagenda hvor flere instanser er samlet.

Alle barnehagene har hatt en praksis med å ta i bruk kartleggingsskjema to ganger i året i forkant av foreldresamtaler. Vi er kjent med at barnehagene nylig har endret denne praksisen, og at disse skjemaene nå skal brukes «ved behov». En fallgrube her er at bruken av verktøy blir tilfeldig og lite systematisert. Det fremstår også uklart hva som utløser- og hvem som vurderer nødvendigheten.

Barnehagene oppfattes å ha kompetanse og verktøy til å oppdage sårbarhet hos barn. En større systematikk i bruk av verktøy og felles opplæring i risiko- og beskyttelsesfaktorer og samtaler med barn om bekymringer som oppstår, vurderes derimot å kunne styrke kompetansen til å tidligere oppdage de sårbare barna.

Gjennomførte undersøkelser de siste årene har vist at det for enkelte ansatte kan være vanskelig å gå fra bekymring til handling. Dette kan ha bakgrunn i at man ikke vet hva man skal gjøre med bekymringen, eller at man er usikker på om det aktuelle barnet blir fulgt opp videre. Det å ha rutiner for hvordan ansatte skal gå frem, kan derfor redusere den enkeltes barrierer og på den måte sikre at bekymringer blir nærmere utforsket. Gjennomgangen viser at barnehagene har egne rutiner som i varierende grad ivaretar anbefalingen i nasjonalfaglige retningslinjer. Eksempelvis har Øyno FUS, foruten mobbing og krenkelser, ingen skriftlige rutiner for hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av bekymring for et barn. Frøyland har tidlig innsats-rutiner for både språk- og atferdsutfordringer, men utover at sistnevnte rutine viser til nivåene i BTI-modellen, sier de lite om hvordan en uro skal håndteres og hvem som er ansvarlig for oppfølging av bekymringen.

Barnehagene har, som del av kommunesatsningen, nylig fått tilgang til verktøy gjennom BTI, som kan brukes i arbeidet med tidlig oppdagelse og tidlig innsats. Gjennom BTI har kommunen også sikret ansatte tilgang på kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer. Undersøkelsen her viser derimot at barnehagene fortsatt har en vei å gå i å ta BTI-modellen og de tilhørende verktøyene i bruk. Slik det framgår nå, kan det tvert imot tendere mot en økt sårbarhet med tanke på å dokumentere og følge opp uro/bekymringer.

Gjennomgangen tyder på at barnehagene har en etablert praksis hvor bekymringer blir drøftet med kollega, leder eller andre støttetjenester før eventuelle tiltak iverksettes. Det vises til lav terskel for å ta kontakt med PPT for veiledning, og gjennom blant annet «tett på»-timene og Familiens hus har barnehagen arenaer for å drøfte oppståtte bekymringer med kontaktperson fra PPT og andre instanser. Spørreundersøkelsen viser også at barnehageansatte selv mener at de vet hvordan de skal handle når det oppstår bekymring, og at de relativt sjelden er usikre på hvordan bekymringer skal håndteres. Likevel indikerer spørreundersøkelsen at en del barnehageansatte kan være noe tilbøyelige til å se situasjonen litt an i bekymringssaker. Dette er dessuten også noe som gjenspeiles i intervju med spesialpedagogene, som opplever ulik praksis for hvordan bekymringer særlig vedrørende atferdsproblematikk håndteres, og det erfares en «vent og se»-holdning. Også tverrfaglig team på Familiens hus viser til at det er lite saker som blir meldt opp til drøfting.

Gjennomgangen viser at kommunen har etablert en god samarbeidsstruktur med de tre private barnehagene. Barnehagene blir involvert i plan- og strategiarbeid på oppvekstfeltet, kommuneledelsen og barnehagene har faste treffpunkter, og det legges til rette for kompetanseheving i regi av kommunen. Tegn og signaler som utløser bekymring kan være både vage, diffuse og vanskelige å tyde. Gode verktøy og lett tilgang til drøftinger med andre faggrupper er derfor et viktig ledd i arbeid med tidlig oppdagelse og tidlig innsats. Gjennom BTI har kommunen sikret tilgang til slike verktøy, og gjennom Familiens hus oppfattes kommunen å ha lagt til rette for kort vei og lav terskel for samarbeid på tvers. En utfordring for Familiens hus har imidlertid vært å få saker inn tidlig nok. De opplever også at krav til samtykke for drøfting gjør at færre saker blir meldt inn. Det vises til at det er mange aktører som deltar på disse møtene, og at det kan oppleves som overveldende. En mulig løsning her kan være å dele opp gruppen, for å se om dette kan senke terskelen ytterligere for å melde inn saker. Samarbeid på tvers anses i flere tilfeller som en forutsetning for å kunne iverksette rett tiltak tidlig. I den forbindelse vurderes PPT sin tilstedeværelse på styrersamlingene som et ytterlig tiltak for det tverrfaglige samarbeidet og et viktig bidrag i videre kompetanseutvikling.

Av informasjon fra virksomhetene skapes et inntrykk av en fleksibilitet rundt barna der kreativitet innenfor gitte rammer blir utnyttet dersom det blir oppdaget sårbarhet hos et barn. Tiltak som går igjen, er mindre barnegrupper og å ha de voksne tettere på. Siden august 2021 har det vært en forventning om at tiltak og evalueringen av disse skal dokumenteres i stafettloggen. Frøyland gårdsbarnehage oppfattes å være godt i gang med implementeringen av denne, og viser til gode erfaringer med bruken av den. Av informasjon fra Øyno er inntrykket at stafettloggen ikke er tilstrekkelig implementert enda, og intervjuede ansatte opplever heller ikke samme positive nytte som de ansatte i Frøyland. Selv om daglig leder framhever stafettloggen som et godt og tydeligere verktøy for dokumentering og evaluering, og de pedagogiske lederne påpeker at det skal være lav terskel for å opprette stafettlogg, viser gjennomgangen at kun én pedagogisk leder så langt har tatt verktøyet i bruk.

Frøylands erfaring er at både dokumenteringen og evalueringen av tiltak har blitt mer systematisert og organisert etter innføringen av stafettloggen. Hvordan tiltak dokumenteres og evalueres i Øyno fremstår uklart. Tidligere har tiltak blant annet blitt dokumentert gjennom observasjonsverktøyene i forkant av foreldresamtaler, men ny praksis er at observasjonsverktøyene kun skal brukes ved behov. Dokumentering og evaluering av tiltak anses derfor som nødvendig å få satt i system – fortrinnsvis gjennom økt bruk av stafettloggen. Samtidig tar implementering tid, og det krever at det settes av tid og ressurser til å forankre dette nedover i virksomheten.

BTI er i en implementeringsfase, hvor det nå oppfattes som avgjørende at ledelsen er tett på for å sikre at verktøy faktisk tas i bruk etter intensjon.

3.11 ANBEFALINGER

Vi anbefaler kommunen å:

- Sikre at BTI, med sine verktøy, tas i bruk etter intensjon.
- Styrke barnehageansattes kompetanse i å snakke med barn om bekymringer knyttet til dem.
- Vurdere å inkludere barnehagenes kontaktperson fra PPT på styrersamlingene.

4 TIDLIG INNSATS I SKOLEN

4.1 REVISJONSKRITERIER

Tilpasset opplæring og tidlig innsats for den enkelte elevs læring og utvikling er tydelig presisert i [Opplæringsloven §§ 1-3 og 1-4](#), [Meld. St. nr. 16 \(2006-2007\) ...og ingen sto igjen Tidlig innsats for livslang læring](#) og [Meld. St. nr. 31 \(2007-2008\) Kvalitet i skolen](#). Prinsippet *Tilpasset opplæring* viser blant annet til at skolen skal legge til rette for læring for alle elever og stimulere den enkeltes motivasjon, lærelyst og tro på egen mestring.

I august 2018 ble bestemmelsen om tidlig innsats i opplæringsloven erstattet med nye regler om intensiv opplæring³⁹. Dette gir skolen en lovfestet plikt til å gi elever på 1. – 4. trinn som strever et tilbud om intensiv opplæring i lesing, skriving og regning. Dette som en del av den ordinære opplæring.

Intensiv opplæring er her knyttet direkte til tidlig innsats, og det fremgår av forarbeidene at tiltak skal iverksettes med en gang det er avdekket at en elev har behov for tilrettelegging. Det er ingen fasit på hvordan denne opplæringen skal gjennomføres, men vises til at det er en pedagogisk oppgave å ta stilling til hvilke tiltak som er nødvendige og formålstjenlige for den enkelte elev. Dersom skolen ikke innen rimelig tid ser noen positive effekter av den intensive opplæringen som tilsier at eleven vil kunne følge forventet progresjon, må skolen vurdere om det er behov for å endre opplegget, eller om eleven trenger spesialundervisning.

Lærernormen, som ble innført i 2018 og skjerpet i 2019, er et tiltak i tråd med tidlig innsats. I gjennomsnitt betyr normen maksimalt 15 elever per lærer på 1. – 4. trinn, jf [Forskrift til opplæringslova § 14A – 1](#).

I [Opplæringsloven §10-8](#) heter det at skoleeier har ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten. Skolen skal ha et system som gir nødvendig kompetanseutvikling med sikte på å fornye og utvikle den faglige og pedagogiske kunnskapen og å holde seg orientert om og være på høyde med utviklingen i skolen og samfunnet. Videre fremgår av samme lov [§13-10](#) at skoleeier skal ha et forsvarlig system for vurdering av om kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven blir oppfylt.

Av nasjonal faglig retningslinjer for [Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge](#) fremgår en sterk anbefaling til *alle som arbeider med barn og unge, og særlig ansatte som arbeider der barn og*

---

³⁹ Opplæringslova § 1-4. **Tidlig innsats på 1. til 4. trinn.** På 1. til 4. årstrinn skal skolen sørge for at elever som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring slik at forventa progresjon blir nådd. Om omsynet til eleven sitt beste talar for det, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

unge tilbringer størstedelen av dagen, om å være oppmerksomme på tegn og signaler som gir grunn til bekymring og ha kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer. Bekymringer bør være basert på systematiske observasjoner og dokumentasjon av vedvarende tegn og signaler, (eventuelt anonyme) samtaler/drøftelser med kollegaer og leder og samtale med barn/foreldre. Det bør resultere i en lederforankret beslutning om videre oppfølging av barnet. Skolene er sentrale i et slikt arbeid og derav en viktig arena for å komme tidlig inn i saker hvor det er bekymring. Videre påpekes at ansatte bør følge kommunens rutiner for oppfølging av barn og unge det er knyttet bekymring til. Det er kommunens ledelse som har ansvar for at relevante virksomheter har rutiner for hvordan handle dersom bekymring for et barn. Dette forutsetter kompetanse om normalutvikling og kompetanse om hva som kan tyde på at et barn kan være risikoutsatt. Videre heter det at ansatte bør identifisere barn som lever i risikosituasjoner som kan kreve at andre tjenester enn barneverntjenesten iverksetter tiltak.

På bakgrunn av gjennomgangen over utleder vi følgende revisjonskriterier:

- Skolen har rutiner og verktøy for tidlig å avdekke om barn blir hengende etter faglig
- Skolen har kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer og tegn og signaler, slik at de tidlig kan oppdage og identifisere utsatte barn og unge.
- Skolen har rutiner for handling og oppfølging av elever som vekker uro/bekymring

4.2 STATISTIKK

Sokndal kommune har én skole, Sokndal skole. Skolen er en 1-10 skole med 451 elever. For skoleåret 2020-2021 var det 154 elever på 1.-4.trinn.

Tabellen nedenfor viser behovskorrigerede netto driftsutgifter til grunnskole for Sokndal, nabokommunene Lund, Eigersund, og Bjerkreim og kostragruppe 4. Tabellen viser at Sokndal bruker mindre ressurser på grunnskole enn de andre kommunene.

Tabell 4: Netto behovskorrigerede driftsutgifter per innbygger 6-15 år til grunnskole (Kilde: framsikt.net)

	Sokndal	Lund	Eigersund	Bjerkreim	Kostragruppe 4
Netto behovskorrigerede driftsutgifter 2020	95 578	113 573	99 411	109 339	103 707

I 2020 hadde i snitt 14,5 prosent av elevene i grunnskolen spesialundervisning⁴⁰. Skolen i Sokndal har høyere andel spesialundervisning enn både Rogalands- og landssnittet⁴¹, og nabokommunene.

Tabell 5: Andel elever med spesialundervisning oppgitt i prosent. (Kilde: SSB, Sokndal kommune, Lund kommune)

	Sokndal	Lund	Eigersund	Bjerkreim
2020	14,5	7,4	7,4	9,0
2019	13,6	6,9	7,7	7,6
2018	13,1	5,8	9,2	8,2

Den totale andelen sier imidlertid ingenting om hvordan spesialundervisningen fordeler seg trinnvis. De to neste tabellene viser derfor andelen elever med spesialundervisning på 1.-4.trinn og 5.-7.trinn.

Tabell 6: Andel elever med spesialundervisning 1.-4.trinn, oppgitt i prosent. (Kilde: SSB)

	Sokndal	Lund	Eigersund	Bjerkreim	Kostragruppe 4
2020	11,7	3,6	4,2	3,6	6,9
2019	13,1	3,6	5,2	2,5	6,4
2018	10	6,3	6,4	-	6,2

Tabell 7: Andel elever med spesialundervisning 5.-7.trinn, oppgitt i prosent. (Kilde: SSB)

	Sokndal	Lund	Eigersund	Bjerkreim	Kostragruppe 4
2020	16,9	13	9,5	13,1	6,9
2019	14,8	11,6	9,6	11,4	6,4
2018	14,2	6,7	9,9	-	6,2

Av tabellene ser vi at andelen elever med spesialundervisning er noe høyere på mellomtrinnet enn på barnetrinnet. På 1.-4.trinn ligger Sokndal betydelig høyere enn nabokommunene og kostragruppe 4, mens det jevner seg noe ut på mellomtrinnet. Mellom 2018 og 2020 har andelen elever med spesialundervisning økt noe på både barnetrinnet og mellomtrinnet.

Neste tabell viser utviklingen i andelen elever med spesialundervisning sett over tid:

⁴⁰ Det understrekes at prosentandelen må leses i lys av kommunens befolkningsstørrelse. En enkeltelev i Sokndal vil utgjøre en større prosent av elevmassen enn en enkeltelev i en større kommune.

⁴¹ Som er hhv. 7,6 og 7,7 prosent.

Tabell 8: Utvikling i spesialundervisning per trinn skoleårene 2015/16-2020/21. (Kilde: Sokndal kommune)

Utvikling i spesialundervisning per trinn skoleårene 2015/2016-2020/2021							
Trinn	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	Sum
1	3	5	1	2	8	1	20
2	3	3	8	2	3	11	30
3	3	8	6	9	3	3	32
4	4	6	9	6	9	3	37
5	4	4	6	8	7	7	36
6	4	4	6	7	9	8	38
7	9	5	5	6	7	12	44
8	3	9	3	5	6	7	33
9	10	3	10	4	6	8	41
10	3	12	3	11	4	6	39
Sum	46	59	57	60	62	66	350

Tabellen viser at antallet elever med spesialundervisning øker utover trinnene på barnetrinnet og er høyest på mellomtrinnet.

Årlig avholdes det nasjonale prøver i engelsk, lesing og regning for 5. trinn. Elevene kan få inntil 100 skalapoeng. Gjennomsnittlig skår for hele landet har de senere årene vært 50 poeng. Resultatene viser at elever i Sokndal i 2020/2021 ligger på landsgjennomsnittet i regning, men skårer bedre enn landsgjennomsnittet i lesing og engelsk.

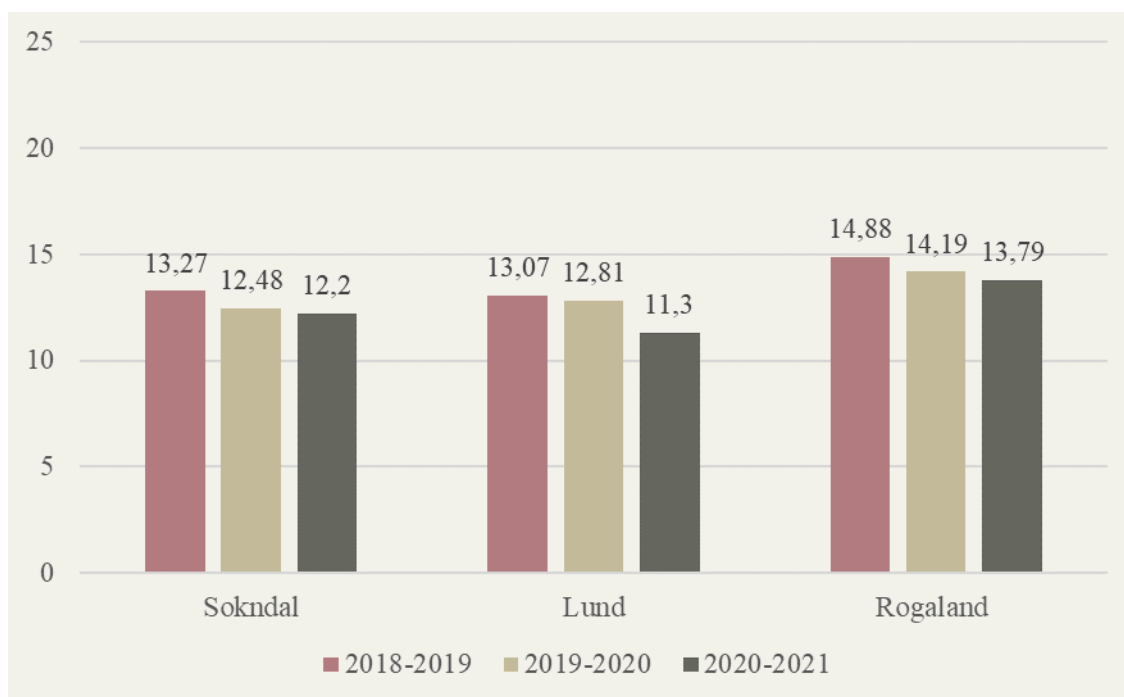
Tabell 9: Resultater på nasjonale prøver på 5. trinn. (Kilde: Utdanningsdirektoratet)

	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Lesing	47	53	47
Engelsk	46	51	44
Regning	44	50	47

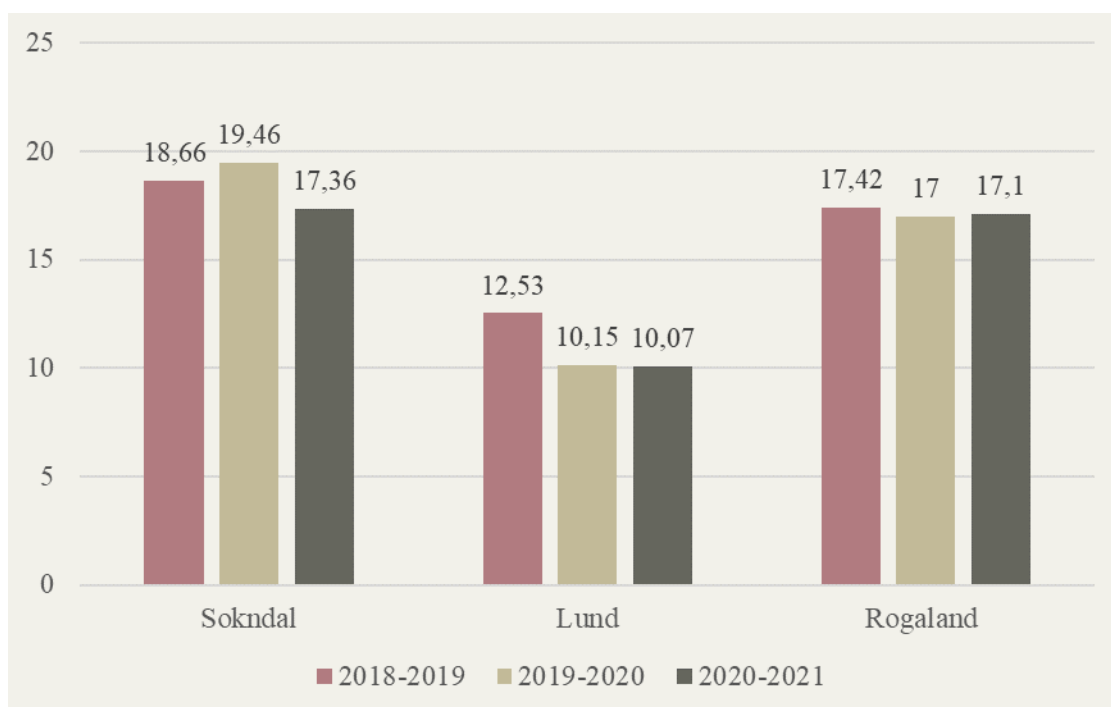
Fra Tilstandsrapporten for Sokndal skole i 2019 påpeker skoleeier at resultatene i 2019/2020 var jevnt over dårligere enn året før. Det framgår at skolen har endret småtrinnet til 1.-3.trinn for å spisse begynneropplæringen mer, og at skolen satser på å bedre overgangen fra 4. til 5.klasse. Resultatene for 2020/2021 viser bedre resultater i alle fag, men resultatene for inneværende skoleår viser en nedgang.

De neste to figurene viser lærertetthet i ordinærundervisning for hhv. 1.-4.trinn og 5.-7.trinn i Sokndal og Lund, og gjennomsnittet for Rogaland for øvrig.

Figur 13: Lærertetthet i ordinær undervisning, 1.-4.trinn. Kommunal eierform (Kilde: Udir)

Figur 14: Lærertetthet i ordinær undervisning, 5.-7.trinn. Kommunal eierform (Kilde: Udir)

Figurene viser at Sokndal skole oppfyller normen for lærertetthet på både 1.-4. trinn (15 elever per lærer) og 5.-7.trinn (20 elever per lærer). Lærertettheten ligger noe under snittet for Rogaland på 1.-4.trinn, og noe over Rogalandssnittet på 5-7.trinn. Samtidig framgår det av Tilstandsrapporten at mange av de totale lærertimene brukes til spesialundervisning:

Tabell 10: Andel spesialundervisning av lærertimetall (Kilde: Tilstandsrapport 2020)

	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Andel spesialundervisning av lærertimetall	21,8 %	27,8 %	25,7 %	27,0 %	25,2 %

Vi ser at andelen spesialundervisning av lærertimetallet har ligget høyt over tid. I 2020/2021 var 25 prosent av lærertimene bundet opp til spesialundervisning. Av Tilstandsrapporten framgår det at selv om flere enkeltvedtak dekkes i grupper, brukes likevel en fjerdedel av lærertimetallet til dette.

4.3 PLANER, KOMPETANSEUTVIKLING OG SAMARBEID

4.3.1 VIRKSOMHETSPLAN OG UTVIKLINGSPLAN

Skolens virksomhetsplan og utviklingsplan er slått sammen i ett dokument, som revideres årlig. Av planen framgår det at skolens satsingsområder for skoleåret 2020/21 er økt elevmedvirkning og trygt og godt skolemiljø. Det er laget en handlingsplan for satsingsområdene som inneholder mål for elevene, kjennetegn på måloppnåelse, tiltak/ansvar, og evaluering.

Av andre fokusområder virksomhetsplanen omtaler er PALS⁴². Det påpekes at barnetrinnet er en PALS-skole, og PALS brukes som et skoleomfattende system for atferdshåndtering.

Tidlig innsats eller intensiv opplæring er ikke direkte omtalt i virksomhetsplanen.

4.3.2 BUDSJETT- OG ØKONOMIPLAN 2021-2024

---

⁴² Forkortelse for *positiv atferdsstøtte, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen*. PALS er en skoleomfattende innsatsmodell som består av systematiske og effektive forebyggingstiltak som retter positiv oppmerksomhet mot alle skolens elever. Tiltakene skal bidra til å redusere antall elever med atferdsproblemer og fremme god sosial og skolefaglig læring. Se mer her: <https://www.nubu.no/hva-er-pals/category1129.html>

I Sokndal kommunes Budsjett- og økonomiplan 2021-2024 framgår det at et av skolens fokusområder for 2021 er å «Beholde økt lærertetthet og tidlig innsatstimer for å kunne gi elever tidlig lovpålagt hjelp. Retten til intensiv opplæring på småtrinnet må opprettholdes».

I Budsjett- og økonomiplanen ble det lagt inn ekstra midler til ny miljøveileder i 89 prosent stilling: «Miljøveileder skal brukes til å dekke sakkyndige vurderinger fra PPT. Per i dag har skolen altfor få miljøveiledere til å dekke det elevene skulle hatt ifølge sakkyndig vurdering». Det påpekes samtidig at en god dekning med miljøveileder også er et viktig tiltak for å forebygge atferdsvansker.

Samtidig som det ble lagt inn ekstra midler til ny miljøveileder, ble det også redusert i midlene til ekstrahjelp. Av planen framgår det at ny miljøveileder vil dekke noe av behovet for ekstrahjelp, men at reduksjonen likevel vil gjøre det vanskeligere å iverksette akutte tiltak.

Budsjettregulering

I hovedutvalget for Levekår⁴³ ble det i juni 2021 fremmet behov for budsjettregulering:

«Skolen jobber hele tiden med å hjelpe elever som trenger ekstra oppfølging til enhver tid. Spesialundervisning kan gå på bekostning av den ekstra ressursen som klassene kunne hatt for å være tettere på hver elev. For at skolen kan satse på intensiv begynneropplæring i småskolen, følge opp enkeltelever som har ulike vansker og få til en god overgang ved rektorbytte, går ikke dagens budsjett i balanse.»

I saksopplysningene framgår det at ressursituasjonen ved skolen er knapp, og at ressursene i stor grad brukes til klassene og til elever med enkeltvedtak. I løpet av skoleåret har det også kommet til flere sakkyndige vurderinger fra PPT. Det er dermed lite ekstra ressurser som kan bli satt inn i 1.-4.klasse. Det påpekes at ved å sette inn ekstra ressurser i 1.-4.klasse, vil det kunne spare skolen for noen enkeltvedtak på spesialundervisning, som igjen vil føre til at skolen kan disponere timene fritt – og dermed sette inn ressurser der det er behov for intensiv opplæring.

4.3.3 KOMPETANSEUTVIKLING

Sokndal kommune har en skriftliggjort strategi for kompetanseutvikling i grunnskolen frem mot 2025. Det framgår at ved videreutdanning tar kommunen utgangspunkt i de nasjonale kravene om

---

⁴³ Sak 027/21 Budsjettregulering 2021 – Sokndal skole

kompetanse og skolens behov for kompetanse. Strategien inneholder også en handlingsplan, som blant annet gir en oversikt over dagens kompetanse og behov for kompetanse fram mot 2025.

Et av skolens mål er å skolere lærere slik at skolen kan ha kvalifiserte lærere i forhold til nye kompetansekrav fra 2025. Per oktober 2021 tar to pedagoger videreutdanning i ASK⁴⁴, to pedagoger tar videreutdanning i matematikk, og to inspektører tar rektorskolen⁴⁵. Dette dekkes via den statlige satsingen *Kompetanse for kvalitet*⁴⁶.

I forbindelse med uønsket atferd og klassemiljø, har skolen fått bistand av Institutt for anvendt atferdsanalyse (IAA). IAA har både jobbet med veiledning og kompetanseheving av hele personalet, og direkte med klasser og enkeltelever. Av tertialrapporten⁴⁷ framgår det at «skolen står mye sterkere etter denne opplæringen, både til å håndtere enkeltsaker og saker angående klassemiljø».

Sokndal skole deltar i DEKOM, en desentralisert kompetansehevingsordning for skolene i Rogaland⁴⁸. Gjennom denne ordningen jobber Sokndal skole i lærende nettverk sammen med de andre skolene i Dalane⁴⁹, og i samarbeid med Universitet i Stavanger. I løpet av høsten 2020 har skolene jobbet med hvordan fagfornyelsen skal implementeres i grunnskolen.

I perioderapport 1.tertial 2021 framgår det at «*Tidlig innsats og den første begynneropplæringen er viktig*», og at skolen samarbeider med Spangereid skole for å videreutvikle stasjonsundervisningen og leseopplæringen til 1.-3.trinn. Et annet fokusområde våren 2021 har vært bruk av dataprogrammet «Aski Raski» til elever med lese- og skrivevansker.

---

⁴⁴ Alternativ supplerende kommunikasjon

⁴⁵ Kilde: Perioderapport 2.tertial 2021

⁴⁶ Kompetanse for kvalitet er den statlige satsingen for videreutdanning av lærere. Satsningen innebærer at ansatte i skolen kan søke Utdanningsdirektoratet om støtte til å ta videreutdanning fram mot 2025.

⁴⁷ Se: Perioderapport 1.tertial 2021

⁴⁸ Ordningen skal bidra til at alle skoleeiere gjennomfører egne kompetansetiltak i samarbeid med universitet og høyskoler. Dette gir skoleeiere hovedansvaret og et stort handlingsrom i å nå de overordnede sektormålene: 1) alle har et godt og inkluderende læringsmiljø, 2) barn og unge som har behov for det, får hjelp tidlig slik at alle får utviklet sitt potensiale, 3) de ansatte i kunnskapssektoren har høy kompetanse, og 4) alle lykkes i opplæringen og utdanningen (Kilde: <https://www.statsforvalteren.no/nb/Rogaland/Barnehage-og-opplaring/nasjonale-satsinger-for-kompetanseutvikling/desentralisert-ordning-for-kompetanseutvikling-i-skolen-i-rogaland/>)

⁴⁹ Sokndal er med i kompetanseregion SØR, sammen med Sandnes, Klepp, Time, Hå, Eigersund, Bjerkreim og Lund. Kommunene i region SØR er igjen delt inn i tre områder som består av Sandnesskolen, Jærskulen og Dalane.

4.3.4 ORGANISERING

Organisering av ressurser

Fra august 2021 ble administrasjonsressursen ved skolen økt med et årsverk⁵⁰, som er fordelt på inspektørene, sosiallærerne og rådgiver. I ledergruppen⁵¹ er det omfordelt en del av oppgavene som tidligere var forbeholdt rektor, blant annet ansvaret for mye av arbeidet med trygt og godt skolemiljø. I Perioderapport 1.tertial 2021 framgår det at omfordelingen bidrar til at «*Elevene og personalet vil da få tettere oppfølging, samt at rektor kan ha enda mer fokus på utviklingsarbeid ved skolen*». Det påpekes at økt sosiallærerressurs vil gi mer støtte til lærerne og elevene, og større muligheter for å jobbe sammen med administrasjonen⁵² om forebyggende arbeid. Sosiallærer for 1.-7.trinn har også fått frigjort en del av stillingen til arbeid i Familiens hus.

I kompetanseplanen framgår det at kommunen har hatt fokus på tidlig innsats og gitt ekstra midler til dette. For omtrent åtte år siden ble skolen tilført 1,2 stillinger, noe som fra skoleåret 2020/2021 ble redusert til 0,6 stilling på grunn av driftstilpasninger⁵³. For inneværende skoleår, får vi opplyst at disse timene er satt inn i sin helhet på 2.trinn. Bakgrunnen for dette er at trinnet har hhv. 15 og 16 elever i klassene, og derfor kun én pedagog i hver time. Vi får også opplyst at det i inneværende skoleår er bevilget ti timer ekstra med pedagog til tidlig innsats i hver av de to 1.klassene. Det påpekes at 3.trinn har god dekning av ressurser grunnet flere elever med spesialundervisning og elever med fagarbeiderressurser⁵⁴.

Fra Tilstandsrapporten 2020 framgår det at «*skolevegring har blitt en aktuell problemstilling*». Det påpekes at kommunen har opprettet en LOS-funksjon som skal legge til rette for mer samordnede tilbud og tettere oppfølging, hvor målet er å styrke skoletilknytning, trivsel og mestring. Vi får også opplyst at helsesykepleier har økt tilstedeværelsen på skolen fra to dager i uken i 2018 til fem dager i uken fra 2020.

---

⁵⁰ Kilde: Perioderapport 1.tertial 2021

⁵¹ Ledergruppen består av rektor og de tre inspektørene

⁵² Administrasjonen på skolen består av ledergruppen, rådgiver, sosiallærer, logoped, IKT-ansvarlig og kontormedarbeider.

⁵³ Kilde: «Strategi for kompetanseutvikling i grunnskolen i Sokndal kommune frem mot 2025»

⁵⁴ Ref. e-post fra inspektør 1.-3.trinn, 25.10.21

Team

Ved skolen er det to **spesialpedagogiske team**, «SP-team», som har ansvar for det spesialpedagogiske arbeidet ved skolen på hhv. 1.-7.trinn og 8.-10.trinn. Disse møtes en gang i uken. Av SPT-planen vi har mottatt framgår det at SP-teamet skal fungere som en «mellomstasjon» mellom kontaktlærer og PPT. Kontaktperson fra PPT deltar på SP-team en gang i måneden, og før en elev henvises skal eleven være drøftet på et SP-møte sammen med PPT.

SP-teamets oppgaver:

- Veiledning
- Diagnostisering/kartlegging
- Gjennomgå resultatene fra nasjonale prøver og kartleggingsprøver, og sammenligne resultater
- Vurdere/drøfte om det må settes i verk tiltak for elever som ikke har timer til spesialundervisning
- Logos-testing
- Informasjon til nye lærere om spesialundervisning og om elever med spesielle behov
- Kurs (etter behov)
- SP-teamet vurderer sammen med kontaktperson fra PPT om eleven kan hjelpes med skolens ressurser, kommunalt eller om eleven bør henvises til PPT

Vi får opplyst at SP-teamet også har 7,5 fristilte timer i uken fordelt på de fem teammedlemmene. Disse kan anvendes/brukes på ulike klasser og elever som trenger ytterligere kartlegging eller oppfølging.

Av SPT-planen framgår det at det er bekymringer relatert til faglige vansker som skal tas opp i SP-teamet, og at bekymringer omkring sosiale, emosjonelle og atferdsmessige vansker skal tas opp med sosiallærer, rådgiver eller **atferdsstøtteamet**. Fra sosiallærer får vi imidlertid opplyst at problemstillinger knyttet til slike vansker også kan tas opp i SP-teamet.

Atferdsstøtteamet er for 1.-7.trinn, og består av sosiallærer, inspektørene (barnetrinn) og miljøveileder. Teamet møtes en gang i uken, og tar hovedsakelig opp saker på individ- eller klassenivå. I tråd med PALS, registrerer skolen problematferd gjennom hendelsesrapporter⁵⁵, som gjennomgås av atferdsstøtteamet. Teamet har noen fristilte timer som kan brukes til å følge opp enkeltelever, grupper eller klasser, basert på informasjonen som kommer fram i hendelsesrapportene.

---

⁵⁵ Hensikten med hendelsesrapporter er å få konkret oversikt over problematferden ved skolen, og skal gi grunnlag for igangsetting av støttetiltak for å avhjelpe eksisterende problemer og hindre utvikling av nye – både for enkelte områder, grupper av elever eller enkeltelever. Se mer her: https://ungsinn.no/post_tiltak/pals-positiv-atferd-stottende-laeringsmiljo-og-samhandling-2/

Skolen har også et **atferdsteam** som møtes tre ganger i året. Teamet består av en representant fra alle avdelingene (småtrinnet, mellomtrinnet, ungdomstrinnet), representant fra SFO og fagarbeidere, samt sosiallærere. Teamet tar opp saker på systemnivå, f.eks. revidering av regelmatrisen, uteområder, omfang av problematferd mm.

4.4 RUTINER FOR TIDLIG INNSATS

Sokndal skole har ikke egne skriftlige rutiner for tidlig innsats, men har noen dokumenter som inngår som en del av dette. Vi har mottatt følgende planer som omtaler tidlig innsats:

- Virksomhetsplan
- Kompetanseplan for grunnskolen i Sokndal 2020-2025
- Plan for overganger
- SPT-plan 2021-2022
- Revidert leseplan

Leseplanen inneholder blant annet en plan for innlæring og bruk av lese- og læringsstrategier på alle trinn. Det framgår at «*Leseopplæringen skal følge prinsippet om tilpasset opplæring og tilpasset/gradert støtte i opplæringen*». Leseplanen presenterer også en liste med tiltak knyttet til tidlig innsats i leseopplæringen. Det påpekes at dersom man oppdager at elever sliter med koding eller leseforståelse, skal det straks iverksettes tiltak. Kontaktlærer/norsklærer har ansvar for dette. Det framgår at kontaktlærer/norsklærer har ansvar for et tilpasset opplegg i klassen, og tiltakene skal vurderes etter en fast avsatt periode. Foresatte skal informeres og det legges vekt på et nært samarbeid med disse.

4.5 TIDLIG OPPDAGELSE

4.5.1 KARTLEGGING

Utdanningsdirektoratet har både obligatoriske og frivillige kartleggingsprøver for elever på 1.-3. trinn i lesing, regning og engelsk. Prøvene i engelsk er kun for 3. trinn⁵⁶.

Tabell 11: Kartleggingsprøver 1.-3. trinn (Kilde: udir.no)

	1. trinn	2. trinn	3. trinn
Lesing	Obligatorisk	Obligatorisk	Obligatorisk
Regning	Frivillig	Obligatorisk	Frivillig

---

⁵⁶ Fra 2022 kommer det endringer i kartleggingsprøvene i tråd med de nye læreplanene. Se mer her: <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/prover/kartlegging-gs/#nytt-i-2021>

Skolen har en egen kartleggingsplan som fungerer som et slags årshjul for hvilke kartlegginger som skal gjennomføres når, og for hvilket trinn. De nasjonale kartleggingsprøvene inngår i kartleggingsplanen, i tillegg til andre verktøy skolen bruker til kartlegging⁵⁷.

I intervju blir det påpekt at det er mange på skolen som har behov for ekstra støtte, og som sliter enten faglig eller sosialt/atferdsmessig, noe som gjør/krever at skolen følger nøye med. For tidlig oppdagelse av faglige vansker følges kartleggingsplanen, i tillegg til at lærere kontinuerlig observerer elevens faglige utvikling. Vi får opplyst at kartleggingsresultatene registreres i Conexus, og i første omgang gjennomgås av kontaktlærer og trinnteamet. Gjennom registreringen i Conexus kan lærerne oppdage elever som ligger under gjennomsnittet, sammenligne elevene og se deres faglige utvikling over tid. Vi blir fortalt at også SP-teamet gjennomgår resultatene for alle klassene.

Når det gjelder tidlig oppdagelse av sosiale, emosjonelle eller atferdsmessige vansker, får vi opplyst at skolen blant annet bruker SPEKTER⁵⁸ til kartlegging av læringsmiljø og avdekking av mobbing. SPEKTER brukes på alle trinn⁵⁹. I intervju med inspektør vises det til at skolen også bruker trivselslogg for å kartlegge trivsel i 1.-7.klasse. Hvor hyppig dette gjøres er det usikkerhet rundt.

Sosiallærer påpeker at sosiale, emosjonelle eller atferdsmessige utfordringer også kan fanges opp gjennom f.eks. hendelsesrapportene. Hendelsesrapporter skrives når elever bryter skolens regler. Ved mindre alvorlig problematferd gis hendelsesrapport til kontaktlærer, som blant annet vil sjekke om det er et mønster (tre rapporter), og problemløse med eleven⁶⁰. I tillegg blir hendelsesrapportene gjennomgått i atferdsstøtteteamet. Sosiallærer opplever at skolen stort sett klarer å fange opp elevene som har sosiale/atferdsmessige utfordringer tidlig. Samtidig blir det påpekt at noen av og til kan gå under radaren, og at det dermed kan gå lenger tid før det oppdages, f.eks. hvis den respektive eleven går i en klasse med mye uro. Når det gjelder elever med faglige utfordringer, påpekes det at skolen har et godt system gjennom kartleggingsprøvene, som skal fange opp disse.

---

⁵⁷ Eksempler på andre kartlegginger: Bokstavlyd-test, Kåre Johnsen diktater, M-prøver, Carlstens leseprøver

⁵⁸ <https://www.uis.no/nb/spekter>

⁵⁹ 1. og 2.trinn tas på papir, mens 3.-10. tas digitalt.

⁶⁰ Se «Sokndal skole – ordensregler».

Skolen har også flere treffpunkter hvor ansatte har muligheter for å drøfte aktuelle saker. Skolen har teammøter for hvert trinn, og vi får opplyst at sårbare elever ofte er i fokus i disse møtene. Inspektør forteller at teamene også innimellom går gjennom hver elev på klasselistene. I tillegg blir SP-teamet og atferdsstøtteamet trukket fram som gode arenaer for drøfting og for å fange opp elever med behov for ekstra støtte.

Et forebyggende tiltak som av flere blir trukket fram som nyttig, er hjemmebesøk av kontaktlærer før barnet begynner i 1.klasse. Formålet er å skape kontakt med hjemmet, og vi får opplyst at innsikt i elevens omgivelser er viktig for å forstå måten eleven oppfører seg og reagerer på. Kontaktlærer får mulighet til å snakke med eleven og foreldre alene, før skolestart, og de kan f.eks. gå gjennom aktuelle bekymringer. Hjemmebesøket blir beskrevet som et godt tryggingstiltak for eleven, samtidig som det gir en mulighet til å fange opp eventuelle utfordringer før barnet begynner på skolen.

4.5.2 KOMPETANSE

Når det gjelder skolens kompetanse i tidlig oppdagelse, vektlegges blant annet viktigheten av andre yrkesgrupper inn i skolen. Vi får opplyst at skolen⁶¹ nå har fem miljøveiledere, og at det har «tilført et annet blikk som vi ikke hadde før». Også helsesykepleier blir trukket fram som god til å følge med. Hun/han er gjerne ute i friminuttene og observerer overganger.

Vi får opplyst at skolen stadig har interne samlinger med kompetanseutvikling innen ulike tema. På forrige planleggingsdag ble det f.eks. avholdt en økt om barn som pårørende. Det vises til at de både henter inn eksterne, samt utnytter kompetansen til interne ansatte til å ha disse øktene. Rektor og inspektør påpeker at det er deres ansvar som ledelse å finne aktuelle tema og organisere kompetanseutviklingen.

Det opplyses at skolen har fått en grundig innføring i BTI, og at alle ansatte har fått opplæring i dette. Det påpekes imidlertid at de ikke er helt i mål. Fra koordinator får vi opplyst at både barnehager og skoler har fått tilbud om månedlig workshop om ulike tema innen BTI, som f.eks. «tidlig oppdagelse» og «stafettlogg». Aktuelle virksomhetsledere i kommunen kan bestille disse, men det påpekes at det foreløpig ikke har blitt lagt inn noen bestillinger⁶².

Flere påpeker at skolen har et dyktig personale og god kompetanse i å tidlig oppdage elever som har behov for ekstra støtte. Kompetansen blir likevel trukket fram som sårbar, i form av at det er utfordrende å rekruttere kvalifisert personell. Vi får opplyst at det i inneværende skoleår har vært

---

⁶¹ Per oktober 2021

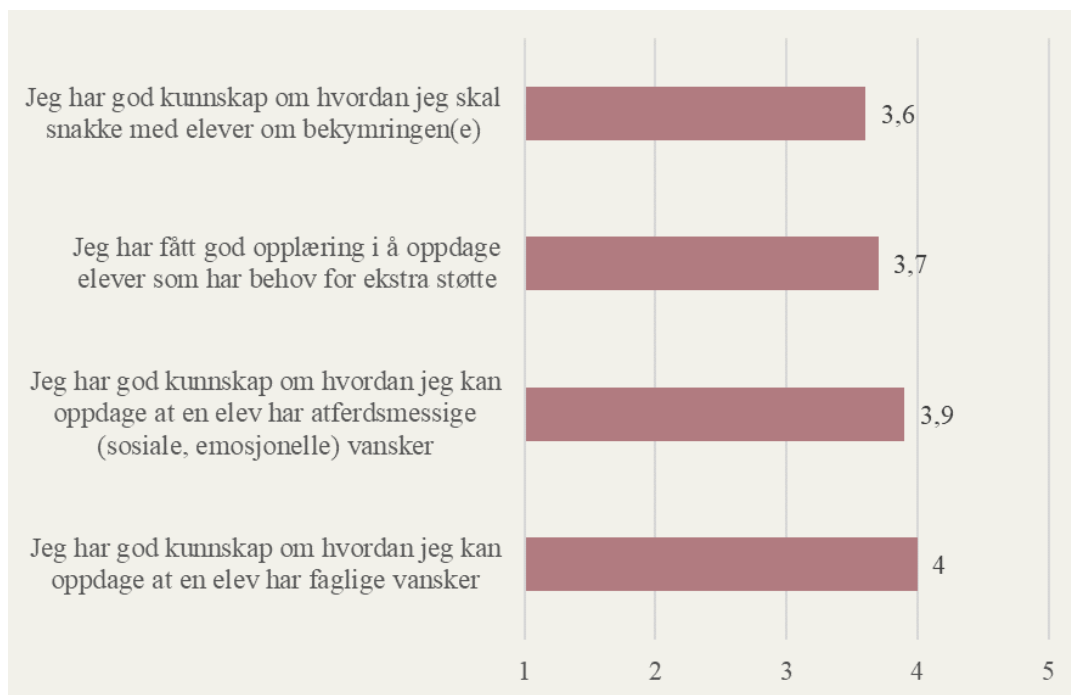
⁶² Per november 2021

flere ukvalifiserte som har tatt undervisningstimer, blant annet på grunn av fravær og permisjon. Skolen fikk heller ingen kvalifiserte søkere ved de to siste stillingsutlysningene (høsten 2021). Det påpekes at mangel på pedagoger naturligvis kan påvirke hvorvidt man tidlig oppdager utfordringer.

Ansattes vurdering av egen kompetanse

I spørreundersøkelsen ba vi de ansatte om å vurdere sin egen kompetanse knyttet til tidlig oppdagelse ved å ta stilling til ulike påstander. Resultatene fremkommer i figuren under.

Figur 15: Vurdering av egen kompetanse (1=helt uenig, 5=helt enig. N:20)

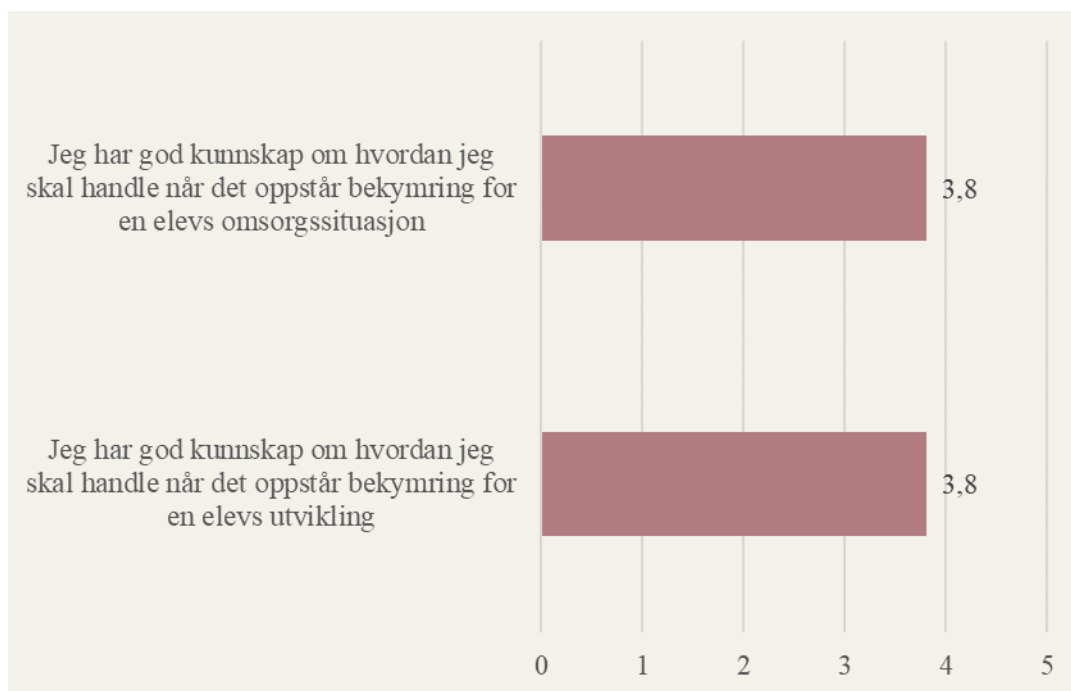
Fra figuren ser vi at respondentene er relativt enige i påstandene om at de har god kunnskap om hvordan de kan oppdage at en elev har faglige eller atferdsmessige vansker. Flertallet av respondentene, 55 prosent, er også enige i påstanden om at de har fått god opplæring i dette. Samtidig er 40 prosent verken enige eller uenige i denne påstanden. I likhet med tilsvarende spørsmål til barnehagene, ser vi at gjennomsnittskåren er lavest på påstanden som omhandler kunnskap om å snakke med elever om bekymringer. Det samme er også tilfellet i tilsvarende forvaltningsrevisjon i Lund kommune.

Fra skolen får vi opplyst at dette trolig kommer av usikkerhet, og det påpekes at de ansatte nok kan mer enn de selv tror. Koordinator for barn og unge forteller at tre ansatte i hjelpetjenestene har tatt kurs i dette temaet, og tilbudt skolen kompetanseheving. Vi får opplyst at det foreløpig

har vært liten respons⁶³, samtidig som det påpekes at det kan være vanskelig å prioritere i en travel hverdag. Koordinator understreker at de er fleksible, og kan komme på både trinnmøter, avdelingsmøter eller planleggingsdager.

Videre ba vi de ansatte ta stilling til to påstander om handlingskompetanse:

Figur 16: Vurdering av egen kompetanse (1=helt uenig, 5=helt enig. N: 20)

Av figuren framgår det at de skoleansatte er relativt enige i påstandene om at de har god kunnskap om hvordan de skal håndtere både bekymring for en elevs omsorgssituasjon, og en elevs utvikling.

4.6 FRA BEKYMRING TIL HANDLING

Av spørreundersøkelsen framgår det at samtlige har vært bekymret for et barns utvikling de siste to årene, mens 18 av 22 også har vært bekymret for et barns omsorgssituasjon. Alle, med unntak av én, oppgir at de handlet på bakgrunn av bekymringen.

Når det gjelder hvorvidt skolen har rutiner eller sjekklister for hvordan bekymringer skal håndteres, er flere informanter usikre på dette. Det vises imidlertid til tiltakene i leseplanen dersom bekymringen gjelder utfordringer med lesing.

---

⁶³ Per november 2021

Når en bekymring først har oppstått, får vi opplyst at det er lav terskel for å involvere andre på skolen. Det påpekes at kontaktlærer som oftest involverer inspektør, og ofte også rektor. Hvis bekymringen gjelder faglige utfordringer, er praksisen at dette meldes til SP-teamet. Dersom bekymringen handler om atferdsmessige utfordringer, er praksisen at dette tas opp med sosiallærer eller meldes til atferdstøtteteamet. Det påpekes at også foreldre blir involvert raskt.

I likhet med de barnehageansatte, stilte vi også ytterligere spørsmål om hvordan de skoleansatte håndterer bekymringer for en elevs omsorgssituasjon og utvikling. Respondentene fikk presentert noen handlingsalternativer, og måtte ta stilling til hvor ofte de utførte disse handlingene gjennom å velge én av følgende kategorier: *Alltid, ofte, av og til, sjelden, aldri*. Figuren under viser gjennomsnittskåren for de ulike handlingsalternativene⁶⁴:

Figur 17: Hvordan håndterer du bekymring for en elevs 1) omsorgssituasjon, 2) utvikling (språklig, motorisk, sosialt, emosjonelt o.l.)? Skala fra 1 (alltid) – 5 (aldri). N=20. Oppgitt i gjennomsnitt.

Av figuren ser vi at å diskutere med kolleger og observere eleven nærmest alltid gjennomføres. Bekymringene tas også ofte opp med både leder og eleven selv. Samtidig ser vi noen forskjeller mellom barnehage- og skoleansatte her, i form av at skoleansatte oftere snakker med eleven i bekymringssaker. Størst forskjell er det for bekymringssaker som omhandler et barns/elevs

⁶⁴ Også her la vi opp til at respondenter med ulike ansvarsområder kunne krysse av for «ikke aktuelt/relevant» for handlingsalternativene som ikke i utgangspunktet er en del av deres stillingsansvar. I spørreundersøkelsen er det imidlertid kun tre respondenter som oppgir å være fagarbeidere, og de svarer det samme som flertallet av undervisningspersonalet. Vi inkluderer derfor alle svarene i figurene.

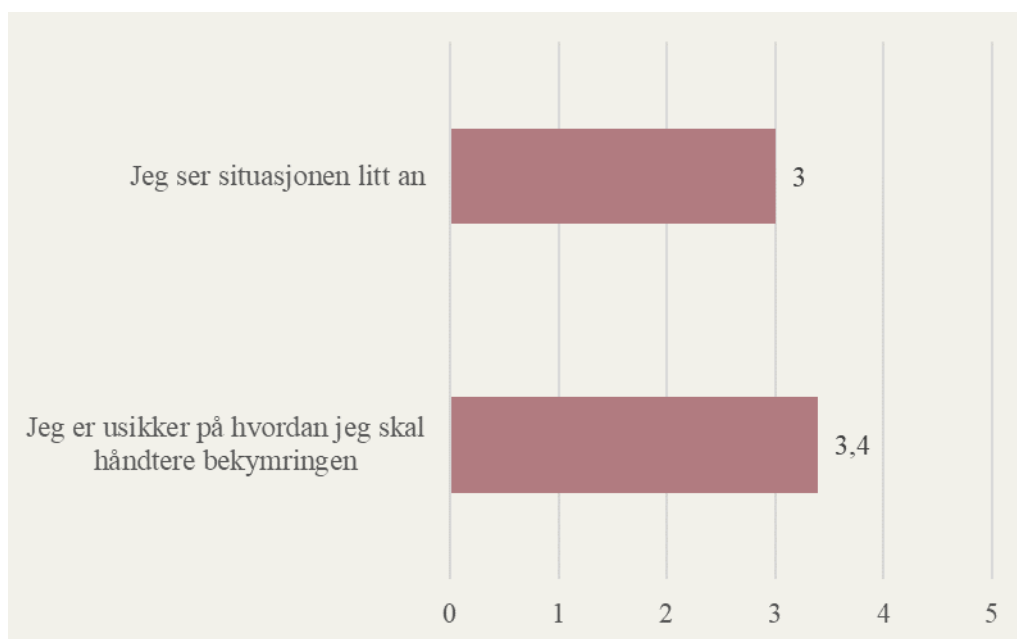
utvikling. Mens 55 prosent av de skoleansatte oppgir at de alltid snakker med eleven, gjelder det samme for 19 prosent av barnehageansatte⁶⁵.

Når det gjelder hvorvidt man tar bekymringen opp med de foresatte, ser vi samme mønster her som hos de barnehageansatte; at bekymringer rundt en elevs omsorgssituasjon sjeldnere tas opp med foresatte, enn bekymringer rundt en elevs utvikling⁶⁶.

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser også at de skoleansatte ofte rådfører seg med andre fagpersoner. Samtidig er det relativt utbredt å henvide eleven til andre instanser når bekymringen er knyttet til utvikling, mens barnevernet kontaktes av og til.

Den neste figuren viser hvorvidt respondentene pleier å se an situasjonen eller er usikre på hvordan de skal håndtere bekymringen for et barns omsorgssituasjon og utvikling. Begge type saker har samme gjennomsnittsskår.

Figur 18: Hvordan håndterer du bekymring for en elevs 1) omsorgssituasjon, 2) utvikling (språklig, motorisk, sosialt, emosjonelt o.l.)? Skala fra 1 (alltid) – 5 (aldri). N=20. Oppgitt i gjennomsnitt.

⁶⁵ I barnehagene vil det naturligvis være vanskelig å ta opp bekymringene med barnet dersom barnet ikke har utviklet språk. Samtidig ser vi motsatt mønster i tilsvarende forvaltningsrevisjon i Lund, hvor barnehageansatte oppga å oftere snakke med barnet, enn skoleansatte (i omsorgssaker).

⁶⁶ Dersom bekymringen gjelder alvorlig omsorgssvikt som vold, overgrep, omskjæring eller bortføring skal foreldre heller ikke varsles.

Når det gjelder hvorvidt man er usikker på hvordan man skal håndtere bekymringene, fordeler de alle fleste svarene seg mellom «av og til» og «sjelden».

Med en gjennomsnittskår på 3, tilsvarer dette at de skoleansatte av og til ser an situasjonen, noe som også domineres av flertallet, hhv. 60 prosent ved omsorgsbekymringer og 50 prosent ved utviklingsbekymringer. Den resterende andelen er relativt likt fordelt mellom «sjelden» og «ofte».

4.7 TILTAK

Et viktig tiltak som framheves i forbindelse med tidlig innsats er trivselsledere. Sokndal skole er med i Trivselsprogrammet⁶⁷, som skal bidra til bedre samhold og tryggere skolemiljø gjennom organisert aktivitet i friminuttene. Det påpekes at dette er et arbeid det satses på for å styrke den sosiale tryggheten og tilhørigheten på tvers av kjønn, alder og interesser.

Dersom en elev har atferdsmessige/sosiale/emosjonelle utfordringer, får vi opplyst at det først settes i gang tiltak på laveste nivå. Det bli påpekt at atferdsstøtteteamet har noen «flytende» timer som kan brukes til å f.eks. snakke med eleven, være til stede i klassen, eller delta på team- eller foreldremøte.

Sosiallærer har ukentlig kontakt med Psykiske helsetjenester for barn og unge, i tillegg til ukentlige møter med helsesykepleier. Aktuelle tiltak avhenger av hva som er utfordringene. Dersom utfordringene handler om psykisk helse, kan de gjerne bli enige om at helsesykepleier involverer seg i saken. Dersom utfordringene går på det sosiale eller atferdsmessige, er det gjerne sosiallærer som håndterer videre oppfølging. Vi får opplyst at aktuelle tiltak kan være ukentlige samtaler med eleven eller observasjoner i klassen. Dersom det handler om atferd, brukes i tillegg PALS-systemet med tilhørende belønningssystemer. Foreldre blir i tillegg oppfordret til å jobbe med det samme i hjemmet.

Andre tiltak vi får oppgitt er jevnlig samtaler med kontaktlærer, sikring av friminuttene, og opprettelse av lekegrupper. Dersom utfordringene omhandler bekymringsfullt skolefravær, kan et aktuelt tiltak være å ha en fast person som kan møte eleven utenfor skolen fra morgenen av.

Når det gjelder elever med faglige utfordringer, påpekes det at kontaktlærer skal ha god oversikt over elevene og dermed raskt vil registrere hvilke elever som har behov for ekstra støtte. Vi får opplyst at det i første omgang er kontaktlærers ansvar å iverksette tiltak, enten på individnivå,

---

⁶⁷ Trivselsprogrammet er Skandinavias største program for aktivitet og inkludering i barne- og ungdomsskolen. Mer om dette her: <https://trivselsleder.no/informasjon-om-trivselsprogrammet>

gruppenivå eller klassenivå, avhengig av behovet. I tillegg blir samarbeid med hjemmet trukket fram som viktig. Dersom det fortsatt er bekymring, kan kontaktlærer melde inn aktuelle saker til SP-teamet. Dette gjøres gjennom et skjema hvor kontaktlærer må beskrive elevens vansker, varigheten på vanskene, iverksatte tiltak, resultater på kartleggingsprøver, og hvilken bistand som ønskes av SP-teamet. I tillegg må kontaktlærer si noe om hvilke ressurser klassen har, og hvordan disse er brukt i saken.

Når saken er meldt inn til SP-teamet, kan teamet bidra med samtaler, veiledning, ytterligere kartlegging og anbefale videre tiltak. Aktuelle tester som gjennomføres er for eksempel logos eller språk 6-16. Skolen har i tillegg en logoped som kan utføre ytterligere språktester. Det påpekes at teamet, ved behov, også raskt tar kontakt med PPT for råd og veiledning.

I tillegg har også de fem medlemmene i SP-teamet totalt 7,5 «flytende» timer ukentlig som kan fordeles ut fra behov. Disse kan eksempelvis brukes til ytterligere kartlegging av enkeltelever, tiltak på organisering eller intensiv opplæring for enkeltelever eller grupper av elever. Intensiv opplæring kan for eksempel ta form som lesekurs med en gruppe elever over en lengre periode. Vi får opplyst at lesekursene ofte starter opp etter skolestart i august, og avsluttes like før høstferien. Det påpekes at det for de yngste elevene ofte er lettest med intensiv opplæring én-til-én, mens de eldre elevene ofte blir samlet i grupper – men dette avhenger av utfordringer og behov. Også hyppigheten og intensiteten tilpasses elevene.

I spørreundersøkelsen spurte vi de ansatte om hvorvidt de opplever at skolen igangsetter intensiv opplæring for elever på 1.-4.trinn som strever med lesing, skriving og regning. Resultatene framgår av figuren under.

Figur 19: I hvilken grad, har du inntrykk av, setter skolen i gang intensiv opplæring innenfor den ordinære opplæringen for elever på 1.-4.trinn som strever med... (Skala fra 1-5, N=22).

Figuren viser at respondentene opplever at skolen i stor grad iverksetter intensiv opplæring innen lesing, i noe mindre grad i skriving, og i minst grad i regning. I tilsvarende spørreundersøkelse i Lund ser vi samme mønster. Gjennomsnittskåren på regning tilsvarer at dette gjøres i noen grad.

Fra ledelsen påpekes det at skolen har satsset mest på lesing. Samtidig får vi opplyst at skolen har hatt diskusjoner på at det har «*blitt litt for lite på regning*», og at resultatene fra kartleggingsprøvene viser at det er behov for økt satsning her. Det trekkes imidlertid fram at det ikke finnes like mange konkrete verktøy for ytterligere testing/kartlegging av regneferdigheter, sammenlignet med lesing og skriving.

Vi har fått tilsendt kartleggingsresultatene fra 1.-3.trinn for elever som går på 4.trinn skoleåret 2021/2022. Kartleggingsprøvene i lesing er inndelt i: å lese ord, å stave ord, å lese er å forstå. Tabellen nedenfor viser kun resultater fra den delen av kartleggingsprøven i lesing som omhandler å lese ord.

Tabell 12: Andel elever som lå på eller under bekymringsgrense i å lese ord og regning (N=40)

	1. trinn	2. trinn	3. trinn
Lesing – å lese ord	32,5 %	37,5 %	60 %
Regning	30 %	47,5 %	40 %

Når det gjelder lesing, har antall elever som lå på eller under bekymringsgrensen økt for hvert år, og nesten doblet seg fra 1. til 3.trinn. Også for regning ser vi en økning fra 1. til 3.trinn, men likevel en nedgang fra 2. til 3.trinn.

I gjennomgangen har vi også sett på hvor mange elever som lå under bekymringsgrensen både i 1.klasse, 2.klasse og 3.klasse. For lesing gjelder dette 25 prosent av elevene, og for regning er tilsvarende andel 17,5 prosent.

I intervju påpekes det at man på bakgrunn av kartleggingsresultatene får muligheten til å oppdage enkelte elever som har behov for tiltak. Dersom man imidlertid oppdager at flere elever har utfordringer, vises det til at det må settes inn tiltak på klasse- eller trinnivå, og se på om noe må implementeres i undervisningen. I den forbindelse får vi oppgitt et eksempel på hvordan enkelte trinn selv har organisert intensive lesekurs i etterkant av kartleggingsprøver. I eksempelet ble trinnet delt i tre grupper, og fikk intensiv opplæring fire timer i uken i fire uker, i tillegg til egne leselekser hver dag. Progresjonen ble målt gjennom lesehastighet før og etter de fire ukene.

Fra ledelsen får vi opplyst at de prøver å finne ressurser på trinnet for at de aktuelle elevene skal få mulighet til å trene på det som er utfordrende. Det påpekes at noen trinn klarer dette oftere enn andre, avhengig av hvor mye ressurser hvert enkelt trinn har til rådighet. Det vises dessuten til at kompetanse til lærerne påvirker i dette, da det ved mangel på kvalifisert personell, er ufaglærte som må gjennomføre intensiv og tilpasset opplæring.

4.7.1 DOKUMENTASJON OG EVALUERING AV TILTAK

Når det gjelder tiltak innenfor det allmennpedagogiske, får vi opplyst at det er den enkelte kontaktlærer som har ansvaret for å dokumentere dette. Dersom saken meldes til SP-teamet, er også tiltak dokumentert gjennom skjemaet som sendes til teamet. I SP-teamet dokumenteres tiltak gjennom referater fra møtene. I tillegg forteller en av informantene at det legges et notat i elevmappen som beskriver tiltak, og status før og etter tiltak. Det benyttes imidlertid ikke et fast skjema for dette. Stafettloggen er i varierende grad tatt i bruk.

Innen det faglige kan effekten av tiltakene måles gjennom testing og kartlegging før og etter iverksettelse av tiltak.

Når det gjelder evaluering av tiltak, påpekes det at dette gjennomføres som en egen sak på trinnmøte, hvor en diskuterer hva som kan gjøres annerledes. Det vises også til at det for enkeltelever kan skrives et notat som beskriver status ved oppstart, iverksatte tiltak, og status i etterkant av tiltak. Det benyttes ikke et fast skjema for dette.

Samtidig foregår det også årlig en evaluering på systemnivå – mellom barnetrinn og mellomtrinn, og mellom mellomtrinn og ungdomstrinn. Formålet er å undersøke hvordan overgangene har fungert, og om noe må endres på de ulike trinnene for å bedre overgangene for neste elevkull.

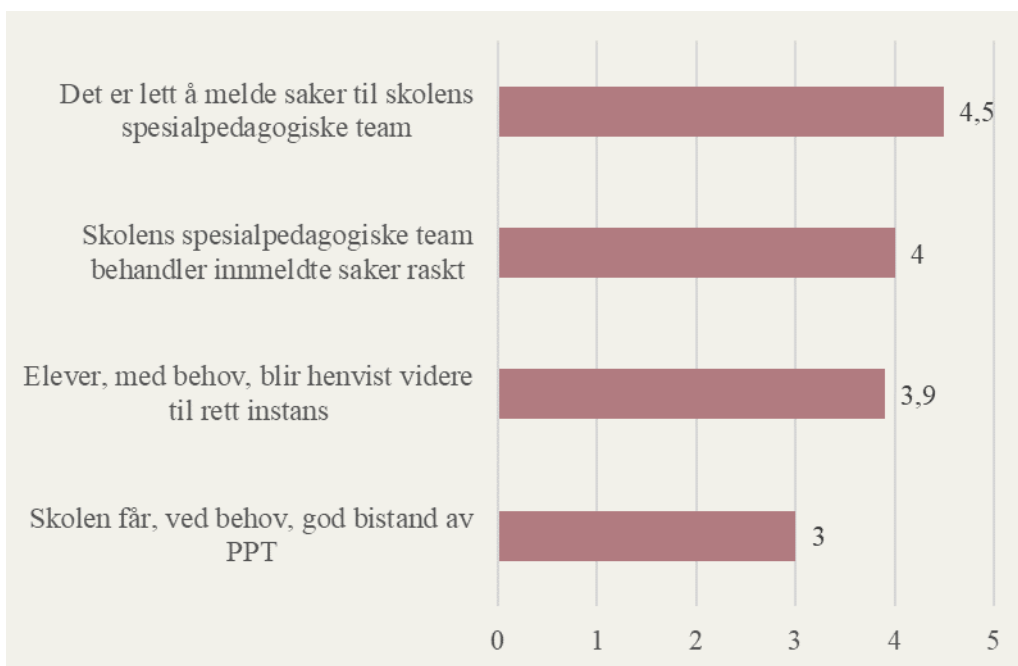
4.8 SAMARBEID/BISTAND

Fra skolen blir særlig Familiens hus og barne- og ungdomskoordinatorene trukket fram som viktige sparringspartnere. Barne- og ungdomskoordinatorene kommer innom skolen en gang i måneden for å gå gjennom enkeltelever med vedtak og IP (individuell plan), og dette blir framhevet som svært nyttig. Familiens hus blir løftet fram som en god arena for å drøfte saker når skolen er i tvil om veien videre og ønsker innspill fra andre instanser.

I spørreundersøkelsen ba vi de ansatte ta stilling til hvor enige de var i noen påstander om samarbeid i bekymrings saker i skolen. Resultatet framgår av figuren under.

Figur 20: Hvor enig er du i følgende påstander om samarbeid i bekymrings saker i skolen? (Skala 1-5, hvor 1=helt uenig, 5=helt enig, N=22)

Vi ser at de ansatte mener det er lett å melde saker til skolens spesialpedagogiske team, men at de er noe mindre enige i at teamet behandler innmeldte saker raskt. Respondentene er også litt enige i påstanden om at elever, med behov, blir henvist videre til rett instans. Med en skår på 3, viser resultatet at respondentene er verken enige eller uenige i at skolen, ved behov, får god bistand av PPT.

4.8.1 BISTAND FRA PPT

Fra skolen får vi opplyst at det har vært et ønske om mer bistand fra PPT knyttet til praktisk veiledning og observasjoner i klasserommet. Det påpekes at det har vært mer av dette i inneværende skoleår.

Vi får opplyst at PPTs kontaktperson⁶⁸ som regel er på skolen to dager i uken for oppfølging av elevsaker og observasjon og veiledning i klasser. På grunn av en travel høst er ikke «tett på»-dagene helt på plass enda, men vi får opplyst at PPT har foreslått to faste dager i måneden fra og med første halvår 2022. Hensikten med «tett på»-dagene er å være tidlig inne ved bekymring både knyttet til system- og enkeltsaker. I lys av den høye andelen spesialundervisning i Sokndal, er formålet også å bistå skolen i hvordan tidlig innsats kan innrettes for å forebygge at utfordringer vokser seg større.

⁶⁸ Sokndal skole fikk ny kontaktperson august 2021.

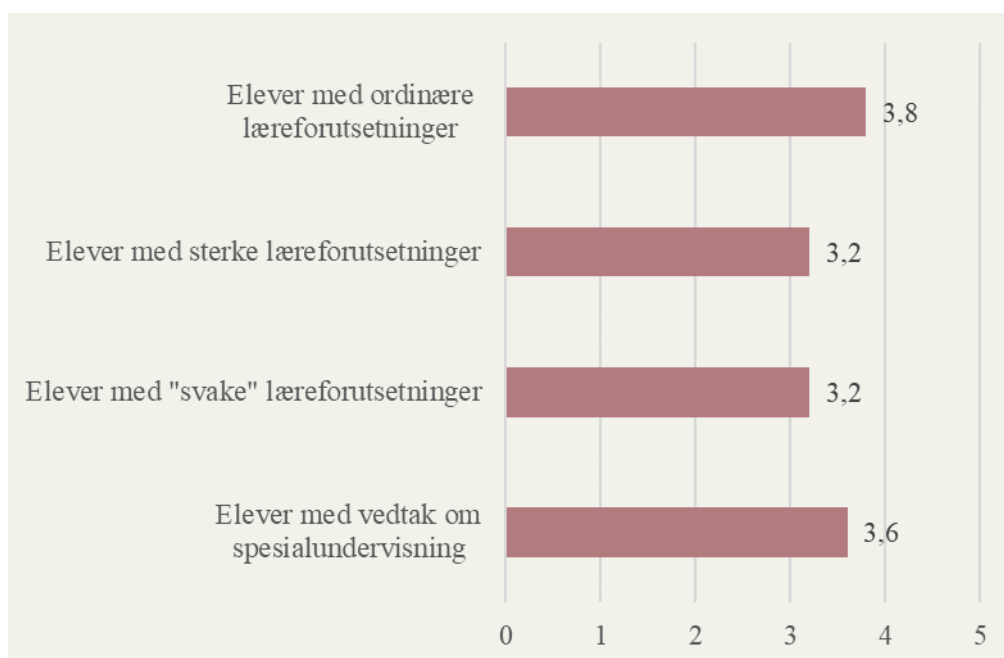
Det PPT kan bistå med på disse dagene er f.eks. å drøfte og veilede på elevsaker som allerede er innmeldt til PPT, eller andre saker de selv opplever et behov for veiledning på. Vi får opplyst at kontaktperson utfører observasjoner i klassene, ser på organisering og lytter til og veileder de ansatte. Skolen kan også drøfte saker som omhandler elever som ikke er henvist til PPT, men det forutsetter skriftlig samtykke fra foreldre, eller at eleven holdes anonym.

4.9 UTFORDRINGER

I spørreundersøkelsen ba vi respondentene om å vurdere skoletilbudet til utvalgte grupper av barn. Resultatene framgår av figuren nedenfor.

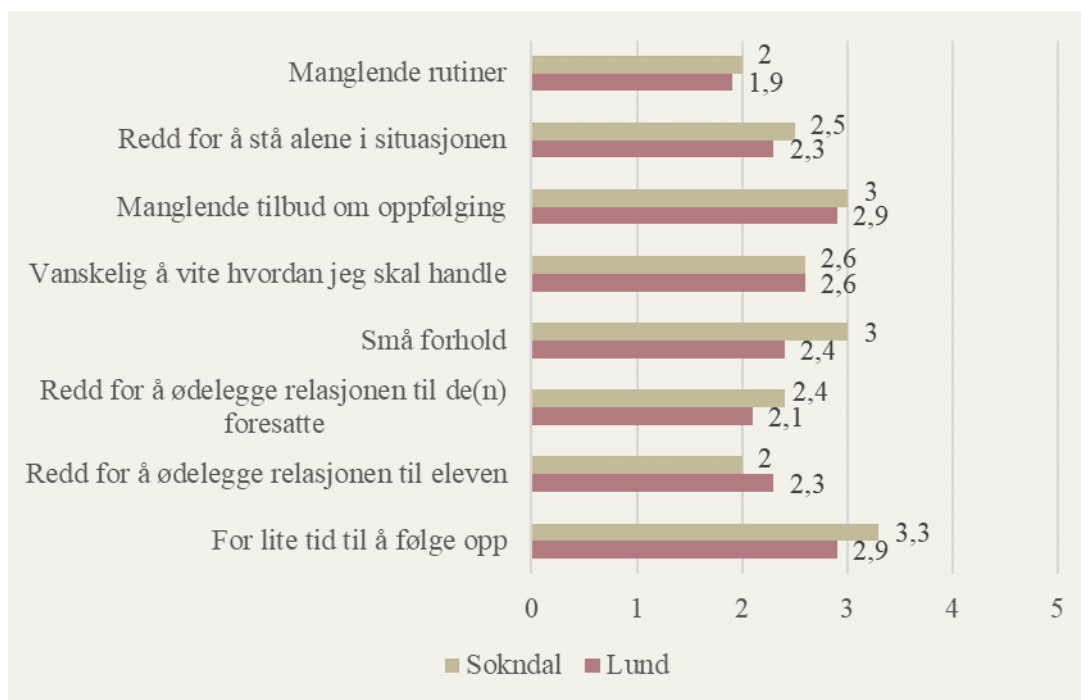
Figur 21: I hvilken grad klarer skolen, etter din vurdering, å gi følgende elevgrupper tilpasset opplæring? (Skala 1-5, hvor 1=i svært liten grad, 5=i svært stor grad) N=21

Av figuren framgår det at de ansatte mener at skolen i relativt stor grad klarer å tilpasse opplæringen til elever med ordinære læreforutsetninger og elever med vedtak om spesialundervisning, og i noen grad for elever med sterke og svake læreforutsetninger.

De ansatte ble også bedt om å ta stilling til hvilke barrierer som kan være et hinder for å handle slik man ønsker i bekymringsaker. Resultatene framgår i figuren under. Vi inkluderer også resultatene fra samme spørreundersøkelse i Lund kommune.

Figur 22: I hvilken grad er følgende barrierer et hinder for deg i å handle slik du ønsker i bekymringssaker vedr. elever? (Skala 1-5, hvor 1=svært liten grad, 5=svært stor grad) N=21

Av figuren framgår det at den største barrieren i Sokndal er manglende tilbud om oppfølging, små forhold, og for lite tid til å følge opp. Disse barrierene er også større for skoleansatte enn for barnehageansatte. I intervju påpekes det at det som er mest utfordrende for skolen i forbindelse med tidlig innsats, er å finne ressursene. Det framheves som uheldig at en fjerdedel av lærertimene er bundet opp til spesialundervisning, og at dette går på bekostning av skolens muligheter til å sette inn mer innsats hvor det trengs. Samtidig påpekes det at skolen heller ikke får tilført flere ressurser i takt med økt spesialundervisning, og at (re)organiseringen av bemanningskabalene igjen fører til mindre kontinuitet for resten av elevgruppen.

4.9.1 OVERGANG BARNEHAGE-SKOLE

De intervjuede fra barnehagene opplever at overgangen fra barnehage til skolen stort sett går greit, og viser til faste rutiner for besøk og felles plan for overgangen.

Felles for barnehagene er likevel en oppfatning av at skolen ikke nødvendigvis utnytter informasjonen de får fra barnehagen godt nok. Det påpekes at barnehagen kjenner barna godt, og sitter med mye informasjon som også skolen vil kunne ha god nytte av. Dette gjelder spesielt for de barna som ikke har utløst vedtaksrett, men likevel blir oppfattet som sårbare – altså barn som ikke har hatt ekstra ressurser eller IOP (individuell opplæringsplan), men som barnehagen likevel har hatt en del tiltak og tilrettelegging rundt. Barnehagen har opplevd at de har formidlet informasjon om barnets behov og utfordringer, uten at dette blir fulgt opp i skolen. Vi får opplyst at barnehagen lenge har etterlyst en rutine for oppfølgingsamtaler mellom barnehagen og

kontaktlærer etter skolestart. Det påpekes at det hender at noen kontaktlærere tar kontakt i etterkant, men barnehagen ønsker at dette settes i system.

Et annet ønske som løftes fram, er mer fleksibilitet for at kommunalt ansatte assistenter i barnehagene i en periode kan bli med over til skolen. Det påpekes at enkelte barn har behov for mer trygghet enn andre, og at et slikt tiltak kan bidra til å lette overgangen for disse barna.

Fra skolen får vi opplyst at en ikke nødvendigvis klarer å konsumere all informasjonen som kommer i forbindelse med overgangen, men det framheves samtidig som en menneskelig svikt dersom en ikke tar innspillene som kommer alvorlig nok. Skoleledelsen er også enige i at oppfølgingssamtaler mellom barnehagen og kontaktlærer i etterkant av skolestart vil være et godt tiltak. Skolen er kjent med barnehagens ønske om mer fleksibilitet for at assistenter fra barnehagen kan bli med over til skolen en periode. Dette oppleves også som et fint tiltak, men som er vanskelig å gjennomføre i praksis.

Fra kommunalsjef får vi opplyst at det planlegges å starte opp faste, felles møter mellom kommunalsjef, de daglige lederne i barnehagene og skoleledelsen. Formålet er å samkjøre barnehagene og skolen bedre, og synliggjøre nytten av å samarbeide tettere.

4.9.2 TIDLIG INTERVENSJON

Av flere intervju framgår en opplevelse av at skolen ikke griper fatt i bekymringer tidlig nok. Dette resulterer i at hjelpetjenester blir koplet på for sent i saker som omhandler bekymringsfullt skolefravær og atferdsutfordringer, noe som gjør det utfordrende å snu den negative utviklingen.

Vedrørende bekymringsfullt skolefravær, er oppfatningen at skolens plan for skolefravær er mangelfull, og at oppfølgingen av fraværet er personavhengig. Det etterlyses en tydelig plan for hva som er skolens ansvar i forhold til dette, og at oppgaver og ansvarsfordelingen på hvem som gjør hva tydeliggjøres.

Også PPTs oppfatning er at skolen kommer for sent i gang med tiltak, og at en del henvisninger kunne vært unngått om en hadde klart å sette inn tiltak tidlig. Samtidig pekes det på at skolen gjerne har kjent på bekymringen så lenge at fokuset heller rettes mot å henvise eleven til PPT. Dermed har PPT sett en tendens til at elever blir henvist før det er gjort nødvendig forarbeid, som gjør at det ved noen henvisninger har vært mangelfull informasjon. PPT har da måttet etterspør dokumentasjon som pedagogisk rapport og tydelig informasjon om hvilke tiltak som er prøvd ut.

I intervju påpekes det at allmennpedagogikken skal kunne favne bredt, og det er i denne forbindelse flere som stiller spørsmål til om skolen har et for smalt bilde av hva som skal defineres innenfor «normalen». Fra PPT sin side er det ønskelig å komme tidligere inn ved bekymringer, slik at en får mulighet til å veilede skolen på hvordan en kan jobbe rundt både enkeltelever og klassestrukturen. Samtidig er PPT avhengige av å kunne gjennomføre et forarbeid

og et etterarbeid, og har i den forbindelse gitt innspill til skolen om at den avsatte tiden i SP-teamet er for liten⁶⁹. Det understrekes at SP-teamet og PPT i samarbeid skal vurdere hvilke tiltak som skal prøves ut, og hvordan en best kan møte eleven, foresatte og lærer når bekymringer oppstår.

Et annet moment som løftes fram, er informasjonsflyten på skolen angående elever som er henvist til PPT. Det vises til eksempler hvor det er satt i gang en plan for tiltak, men hvor informasjonen om dette ikke er overført ved for eksempel lærerskifte eller andre overganger. PPTs oppfatning er at forslaget om oppfølgingssamtaler mellom barnehage og skole i etterkant av overganger kan være et godt tiltak.

4.10 KONKLUSJON OG VURDERING

Sokndal skole har en kartleggingsplan for hvilke kartlegginger som skal gjennomføres når, og for hvilket trinn. Resultatene av kartleggingene gjennomgås av kontaktlærer, trinn-teamet og SP-teamet, og registreres i Conexus. Dette bidrar til en systematisk oppfølging som gir mulighet til å både følge enkeltelevers faglige utvikling over tid, samt gir skolen anledning til å fange opp trinnvise utfordringer som eventuelt kan kreve tyngre tiltak på systemnivå.

Skolen viser til ulike verktøy som SPEKTER, trivselslogg og hendelsesrapporter (PALS), miljøveileders kompetanse og ansattes individuelle kompetanse som hjelp i arbeidet med å tidlig oppdage atferdsmessige, emosjonelle eller sosiale utfordringer. Spørreundersøkelsen viser også at de ansatte selv mener de har god kunnskap om hvordan de skal oppdage elever med både faglige og atferdsmessige/sosioemosjonelle utfordringer. Etter vår vurdering avdekker gjennomgangen sårbarheter i arbeidet. Dette både knyttet til utfordringer med å rekruttere kvalifisert personell, samt selve bruken av hjelpemiddel/verktøy som blir vist til. Skolen opplyser å være en PALS-skole og har et samarbeid med IAA. Videre blir hendelsesrapporter og samtaler med enkeltelever av flere trukket fram som tiltak. Dette oppfattes som positive tiltak dersom det blir anvendt som en del av den helheten som eksempelvis PALS representerer. Tiltakene kan derimot også vitne om at utfordringer knyttet til atferd er av en slik karakter at innsatsen rettes mer mot problemreduksjon/symptombehandling, der årsaksforklaring får mindre oppmerksomhet. I verste fall kan det bety at tiltak som iverksettes ikke treffer og at belastningen/konsekvensene for barnet blir langt mer alvorlig enn dersom rett hjelp tidlig ble iverksatt. Kompetanse og kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer vil i denne sammenheng være et viktig supplement til øvrig kompetanse. Dette blir ikke nevnt av noen av de intervjuede, og er heller ikke vist til i skolens egne planer. Det vurderes som positivt at andre faggrupper (helsesykepleier, PPT), som muligens er bedre kjent med tegn og signaler knyttet til risiko- og beskyttelsesfaktorer, er representert i skolen. I et oppdagelsesperspektiv har derimot ikke disse kontakt med enkeltelever på samme

---

⁶⁹ Møtet varer i 45 minutter, og en diskuterer gjerne to-tre elever i løpet av den tiden.

måte som lærerne. Av den grunn er det viktig at også lærerne gis tilgang til generell kompetanse og kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer og hva som kan være bekymringsfulle tegn og signaler. Dette slik at de tidlig kan oppdage og identifisere utsatte elever, og med det kople på rette instanser/fagpersoner for veiledning/oppfølging, uten at dette betyr noen tilleggsoppgaver til det å undervise.

Tidlig oppdagelse vil muliggjøre hjelp og støtte når risikoene foreligger fremfor å vente til barnet viser tydelige symptomer på å lide overlast av dem. Det kan i så tilfelle bety at elevoppfølgingen blir langt mer krevende enn å tilegne seg kompetansen. Også ansattes kontakt med barnas foresatte, forutsetter kompetanse om hva som kjennetegner en situasjon som kan tyde på at barna i husstanden kan være risikoutsatt. At andre faggrupper som er i skolen er kjent med, og har kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer er bra. Et felles kunnskapsgrunnlag vil derimot bidra til en mer enhetlig forståelse og tolkning av samordning på både individ- og systemnivå. Kommunens satsning på BTI vurderes i dette som positivt. Dersom kommunen lykkes med implementeringen vil dette styrke alle ansatte som er i kontakt med barn og unge sin kompetanse om risiko- og beskyttelsesfaktorer. På den måte vil skolen få nødvendig kunnskap, slik at de kan fange opp tegn og signaler som kan gi grunnlag for oppdagelser av utsatte barn. Implementering av nye arbeidsmetoder og ny kunnskap krever god lederforankring og tett oppfølging. Det anbefales derfor å følge de anbefalinger som er gitt i dette arbeidet.

Med unntak av lesing, har ikke skolen noen skriftlige rutiner for hvordan ansatte skal handle på bakgrunn av uro/bekymring. De har imidlertid tilgang på slike rutiner gjennom BTI sine verktøy, deriblant handlingsveilederen. Fra intervjuene får vi inntrykk av at det er en innarbeidet saksgang for hvordan både faglige og ikke-faglige bekymringer håndteres, gjennom tidlig involvering av SP-teamet og sosiallærer. Samtidig finnes det indikasjoner på at skolen venter for lenge med å gripe fatt i bekymringer. Av ikke-faglige bekymringer gjelder dette særlig bekymringsfullt skolefravær, hvor opplevelsen er at håndteringen blir personavhengig og at hjelpeinstanser blir koblet på for seint. Dette blir igjen knyttet til en mangelfull plan for håndtering og uklar ansvarsdeling.

Også ved faglige utfordringer får vi indikasjoner på en vent-og-se-holdning, som gjør at en kommer sent i gang med tiltak. Resultatene fra kartleggingsprøvene viser at antall elever som ligger på eller under bekymringsgrensen i lesing og regning øker fra 1. til 3.trinn. I 3.trinn lå i tillegg en, etter vår vurdering, bekymringsfull høy andel (60 prosent) på eller under bekymringsgrensen i lesing. Dessuten viser gjennomgangen at det er elever som har strevd med faglige vansker siden 1.trinn, uten å ha hatt effekt av eventuelle tiltak. Dette kan videre gi indikasjoner på fravær av evalueringer, eventuelt at tiltak pågår over for lang tid før de avsluttes, eller eventuelt byttes ut med andre tiltak. Samtidig har Sokndal kommune en høy andel elever med spesialundervisning. Dette kan indikere at elever får hjelp for seint.

Opplæringsloven stiller krav til at elever på 1.-4.trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning, raskt får egnet intensiv opplæring slik at forventet progresjon blir nådd. Resultater fra lese- og skriveprosjektet «På sporet» viser at elever som får intensiv opplæring på 1. trinn, oppnår bedre resultater i lesing på 2. og 3. trinn enn det som er vanlig for

denne gruppen elever⁷⁰. Gjennomgangen av resultatene på kartleggingsprøvene kan imidlertid indikere at skolens intensive opplæring ikke har vært tilstrekkelig. Av spørreundersøkelsen og intervjuene framgår at skolen selv oppfatter at det mest utfordrende i arbeidet med tidlig innsats, er manglende ressurser. Dette ser ut til å skape en ond sirkel: En fjerdedel av lærertimene er bundet opp til spesialundervisning, noe som gjør det utfordrende å sette inn ekstra innsats og intensiv opplæring ved behov. Skolen kommer for sent i gang med tiltak, som igjen kan føre til at problemet vokser seg så stort at skolen må henvise eleven til PPT. Dersom PPT konkluderer med behov for spesialundervisning, vil det igjen binde opp ytterligere ressurser. Dessuten er også PP-tjenestens oppfatning at en del henvisninger kunne vært unngått om en hadde satt inn tiltak tidlig.

Gjennomgangen viser tendenser til at skolen venter for lenge med å gripe fatt i både faglige og ikke-faglige bekymringer, og skolen viser til mangel på ressurser og kvalifisert personell. Samtidig har skolen flere forskjellige team; to spesialpedagogiske team, et atferdsstøtteam, og et atferdsteam. Disse teamene har ulike funksjoner og deltakere, og skal i utgangspunktet gi gode forutsetninger for å kunne fange opp utfordringer og sette i verk tiltak tidlig. Etter vår vurdering bør det foretas en gjennomgang av teamene for å undersøke om disse kan organiseres på en måte som muliggjør en bedre utnyttelse av kompetansen og ressursene disse besitter. I en slik gjennomgang bør det tas hensyn til behovet for et samlet team som ivaretar både faglige og ikke-faglige utfordringer med sikte på å gi en helhetlig oppfølging av eleven. Det viktigste er at en sikrer en større tilgang på bredde i kompetanse som bidrar til at en lettere fanger opp sårbarheter. I den forbindelse bør det også tas stilling til om eventuelt andre ressurspersoner ved skolen bør inkluderes, som for eksempel helsesykepleier.

Dokumentering og evaluering av tiltak fremstår noe uklart, og vi får oppgitt noe ulik informasjon i intervjuene. Stafettloggen er i utgangspunktet et godt verktøy for å dokumentere og evaluere tiltak, og skal sikre systematikk i dette arbeidet. Etter vår vurdering bør skoleledelsen sikre at dette tas i bruk av alle ansatte. Evaluering av tiltak gir en viktig pekepinn på om tiltakene har ønsket effekt. En elektronisk stafettlogg, hvor tiltak og evalueringer innenfor en gitt tidsramme er synliggjort, vil kunne fungere som et godt verktøy for justering av tiltakets omfang og innhold. Videre vil det ha en nytteverdi ved eventuelt lærerbytte, henvisning til andre instanser, eller ved nye og/eller gjenoppståtte utfordringer på et senere tidspunkt i opplæringsløpet. På denne måte kan en også sikre at henvisninger til PPT innehar den informasjonen som tjenesten trenger for å gjøre sine vurderinger.

Når det gjelder å sikre gode overganger mellom barnehage og skole vil vi trekke fram hjemmebesøk som et positivt tiltak. Gjennomgangen tyder likevel på et forbedringspotensial mht. informasjonsflyt i overganger, både innad på skolen og mellom barnehage og skole. I intervju med begge de utvalgte barnehagene beskrives en opplevelse av at skolen ikke utnytter informasjonen de får godt nok, og det etterlyses mer systematikk i dette arbeidet. Vi er kjent med

---

⁷⁰ <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kd/pressemeldinger/2020/intensiv-opplaring-i-lesing-fungerer/id2783198/>

at det er foreslått oppfølgingssamtaler mellom barnehagen og kontaktlærer som et mulig tiltak. Vår oppfatning er imidlertid at dersom en får til en god overlapping og overgang fra starten av, altså før skolestart, skal ikke slike oppfølgingssamtaler i utgangspunktet være nødvendig. Det fordrer god systematikk slik at skolen kan settes i stand til å ta imot og nyttiggjøre seg informasjonen de mottar fra barnehagen, samt videreformidler viktig informasjon til de ansatte som skal være tetttest på eleven.

4.11 ANBEFALINGER:

Vi anbefaler kommunen å:

- Sikre at BTI, med sine verktøy, tas i bruk etter intensjon.
- Foreta en gjennomgang av skolens bruk og organisering av team for å undersøke om kompetansen og ressursene disse besitter kan utnyttes på en bedre måte. Mål bør være å sikre en større bredde av kompetanse slik at en lettere kan fange opp sårbarheter.
- Sikre informasjonsflyten i overgangen mellom barnehage og skole, slik at elever tidlig kan få den hjelp og støtte de har behov for.

VEDLEGG

Vedlegg 1

Skriftlige kilder fra kommunen

- Handlingsplan for et godt oppvekstmiljø i Sokndal, 2017-2021
- Kvalitetsplan for barnehage 2021-2024
- Budsjett- og økonomiplan 2021-2024
- Perioderapport 1.tertial 2021
- Perioderapport 2.tertial 2021
- Tilstandsrapport for grunnskolen i Sokndal kommune, 2020
- Diverse planer og dokumenter fra barnehagene og skolen
- E-post-korrespondanse med kommunen

Eksterne skriftlige kilder

- Barnehageloven med forskrifter
- Opplæringsloven med forskrifter
- Statistikk fra Framsikt, Utdanningsdirektoratet og SSB
- <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/intensiv-opplaring/2/#2.6:...>
- Nasjonal faglig retningslinje fra Helsedirektoratet «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge» Opplæringsloven
- Rammeplan for barnehager
- Meld. St. nr. 21 (2016-2017) *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*
- Meld. St. nr. 6 (2019-2020) *Tett på – tidlig innsats*

Muntlige kilder

- Kommunalsjef oppvekst og kultur
- Tidl. Kommunalsjef oppvekst og kultur
- Daglig leder, Øyno FUS barnehage
- Daglig leder, Frøyland gårdsbarnehage
- 2 pedagogiske ledere, Øyno FUS barnehage
- 2 pedagogiske ledere, Frøyland gårdsbarnehage
- Rektor, Sokndal skole
- Inspektør, Sokndal skole
- Leder for SP-team, Sokndal skole
- Sosionlærer, Sokndal skole
- 2 PPT-rådgivere
- Koordinator barn og unge
- 2 spesialpedagoger (barnehagene)